
Flerspråklighet i grunnskolen: elevers og læreres flerspråklige praksis og kompetanse

Gjennomført på oppdrag for Språkrådet

Kristin Pran og Kamila Grøholt

15. juni 2026

Innhold

1	Sammendrag	4
2	Innledning	6
2.1	Bakgrunn og formål	6
2.2	Metode og gjennomføring	6
2.3	Datamateriale, svargrunnlag og frafall	8
2.4	Vekting	9
2.5	Rapportens oppbygning og fremstilling av resultater	9
3	Språkbruk utenfor skolen	11
3.1	Språklig mangfold i klassen	11
3.2	Språkbruk hjemme	14
3.3	Språkbruk med venner	17
3.4	Bruk av andre språk i praksis	18
4	Språkbruk i skolehverdagen	21
4.1	Språk som læres i skolen	21
4.2	Elevenes språkbruk i undervisningen	23
4.3	Lærerens bruk av andre språk i skolehverdagen	27
4.4	Språkbruk i friminuttene	32
5	Holdninger til flerspråklighet	35
5.1	Holdninger til språkbruk i undervisning	35
5.2	Holdninger til språkbruk i friminutt	37
5.3	Syn på flerspråklighet som ressurs	39
5.4	Ønsker og preferanser knyttet til språk	40
6	Språkrelaterte erfaringer og utfordringer	42
6.1	Lærernes vurderinger av språkrelaterte utfordringer	42
6.2	Negative kommentarer om språk og talemåte	46
6.3	Lærernes håndtering av negative kommentarer	54
6.4	Elevenes erfaringer med språkrelaterte kommentarer	54
7	Tilrettelegging og pedagogisk praksis	55
7.1	Flerspråklighet i skole-hjem samarbeidet	55

7.2 Skolens tilrettelegging og kompetanse	58
Vedlegg	62

1 Sammendrag

Undersøkelsen “Flerspråklighet i grunnskolen: elevers og læreres flerspråklige praksis og kompetanse” er gjennomført av Verian på oppdrag fra Språkrådet som en oppfølging av den nasjonale kartleggingen fra 2015. Formålet er å gi oppdatert kunnskap om hvordan elever og lærere bruker og forholder seg til flerspråklighet i skolehverdagen, samt hvordan dette har utviklet seg over tid.

Resultatene viser at språklig mangfold er en tydelig del av elevenes hverdag. Et stort flertall elever opplever at det finnes elever i klassen som snakker andre språk enn norsk hjemme, og andelen er høyere enn ved forrige måling. Norsk er fortsatt det dominerende språket både hjemme og i samspill med venner, men bruken av andre språk, særlig engelsk og øst-europeiske språk, har økt over tid. Bruk av ord og uttrykk fra andre språk, samt å veksle mellom språk i samme setning, er utbredt blant elever, på tvers av alle klassetrinn.

I skolehverdagen er bruk av andre språk hovedsakelig knyttet til språkfag, særlig engelsk. Bruk av flere språk i andre fag forekommer i begrenset grad, og lærernes bruk av andre språk er generelt mindre utbredt enn elevenes egen språkbruk. Samtidig viser resultatene en økning i læreres bruk av flere språk siden 2015. I friminuttene fremstår flerspråklig praksis som særlig utbredt, og en betydelig andel elever bruker daglig flere språk i sosialt samspill, særlig på mellom- og ungdomstrinnet.

Holdningene til flerspråklighet er gjennomgående positive eller nyanserte både blant elever og lærere. Bruk av andre språk i undervisningen oppfattes som akseptabelt når det bidrar til læring, men vurderes i stor grad som situasjonsavhengig. Lærere betrakter i stor grad flerspråklighet som en ressurs, særlig knyttet til læring, språklig bevissthet og inkludering, men peker også på at verdien avhenger av elevenes språkferdigheter og pedagogisk tilrettelegging. Samtidig avtar elevenes egne ønsker om å bruke eller lære flere språk med økende alder, og er lavere enn ved forrige måling.

Undersøkelsen avdekker også tydelige språkrelaterte utfordringer. Et stort flertall av lærerne opplever utfordringer knyttet til elever som ikke har norsk som førstespråk, særlig når det gjelder begrepsforståelse og leseferdigheter i norsk. Negative kommentarer om språk forekommer for en del elever, og noe oftere på høyere klassetrinn og blant enkelte elevgrupper. Slike kommentarer kommer i hovedsak fra medelever, og foregår primært i muntlige situasjoner. Samtidig viser elevenes beskrivelser at språkrelatert erting og kommentarer kan ha betydelige negative konsekvenser for trivsel og deltakelse.

Når det gjelder tilrettelegging, viser resultatene at stadig flere skoler tilbyr informasjon til foresatte på flere språk, men at praksisen varierer mellom skoletrinn. Lærere rapporterer at

kompetanseheving i flerspråklighet i stor grad skjer gjennom samarbeid og tilgjengelige ressurser, men mange opplever manglende systematisk tilrettelegging. I undervisningen er tiltakene ofte enkle og dialogbaserte, mens mer planlagte og strukturerte tilnærminger er mindre utbredt. En ikke ubetydelig andel elever opplever likevel at det ikke gjøres tiltak for å synliggjøre andre språk i undervisningen.

Samlet viser rapporten at flerspråklighet er en integrert del av elevenes hverdag og i økende grad synlig i skolen. Resultatene peker på behov for mer systematisk tilrettelegging, styrket kompetanse og økt fokus på inkluderende praksis, både for å fremme læring og for å forebygge språkrelatert ekskludering.

2 Innledning

2.1 Bakgrunn og formål

Undersøkelsen «*Flerspråklighet i grunnskolen: elevers og læreres flerspråklige praksis og kompetanse*» er gjennomført av Verian på oppdrag fra Språkrådet, som en oppfølging av den nasjonale kartleggingen «Rom for språk?» fra 2015.

Formålet med undersøkelsen er å fremskaffe oppdatert kunnskap om hvordan elever og lærere i den norske grunnskolen forholder seg til elevenes flerspråklige praksis og kompetanse i skolehverdagen. Dette omfatter både hvordan ulike språk brukes i og utenfor undervisningen, samt hvilke holdninger elever og lærere har til flerspråklighet.

Undersøkelsen inngår som en del av Språkrådets samfunnsoppdrag, der det blant annet er sentralt å følge utviklingen i norsk språk og utvikle kunnskap som grunnlag for språkpolitisk arbeid, i tråd med Språkrådets mandat og tildelingsbrev.

Siden forrige kartlegging i 2015 har det skjedd endringer både i læreplaner og i elevenes språklige hverdag. Blant annet har flerspråklighet fått en tydeligere plass i læreplanverket, samtidig som bruken av engelsk og andre språk har økt i elevers daglige kommunikasjon. Det er derfor behov for en ny kartlegging som kan gi oppdatert kunnskap og legge til rette for sammenligninger over tid.

Rapporten er utarbeidet av Verian ved daglig leder Kristin Pran (kistin.pran@veriangroup.com) og seniorrådgiver Kamila Grøholt (kamilaangelika.hynek@veriangroup.com). Ansvarlig hos Språkrådet er seniorrådgiver Hilde Thyness.

2.2 Metode og gjennomføring

Undersøkelsen er gjennomført som en kvantitativ spørreundersøkelse blant elever og lærere i den norske grunnskolen. Datainnsamlingen er gjennomført elektronisk ved hjelp av webbaserte spørreskjemaer, tilgjengelig både på bokmål og nynorsk. Datainnsamlingen ble gjennomført ved at lærere og elever (eller elever med støtte fra foresatte for de yngste) besvarte spørreskjemaet digitalt. Deltakelsen var frivillig, og svarene er behandlet konfidensielt og anonymisert i tråd med gjeldende personvernregler.

Undersøkelsen omfatter to hovedmålgrupper:

- Lærere på 1., 5., 6., 9. og 10. trinn
- Elever på 1.–10. trinn

Lærerundersøkelsen ble gjennomført i perioden 22. oktober 2025 – 19. mai 2026, mens elevundersøkelsen ble gjennomført i perioden 17. april – 31. mai 2026.

2.2.1 Rekruttering og datainnsamling

Rekrutteringen av respondentene er gjennomført ved hjelp av to ulike fremgangsmåter:

Lærere

Lærere ble rekruttert via skolene, der rektor eller annen ansvarlig ved skolen mottok invitasjon til undersøkelsen. Skoleledelsen ble bedt om å videreformidle invitasjonen til relevante lærere på de aktuelle klassetrinnene. Deltakelsen er basert på frivillig selvrekruttering blant lærerne.

Elever

Elever ble rekruttert indirekte gjennom foresatte. Invitasjonen ble sendt på e-post til et bredt utvalg kvinner i alderen 30–55 år, trukket tilfeldig fra Folkeregisteret. Utvalget er trukket på denne måten fordi Språkrådet ikke har tilgang til opplysninger om hvem som har barn i grunnskolealder. Kvinner ble valgt fordi de i større grad enn menn lar barna sine svare på undersøkelser.

Kontaktinformasjonen ble benyttet til å invitere foresatte til å la sine barn delta i undersøkelsen. Det er imidlertid ikke kjent hvor mange av de kontaktede kvinnene som faktisk har barn i grunnskolealder (1.–10. trinn), og dermed hvor mange som reelt sett tilhørte målgruppen for elevundersøkelsen. Videre er det ikke kjent i hvilken grad foresatte videreformidlet invitasjonen til barna. Dette innebærer at det ikke foreligger full oversikt over det faktiske bruttoutvalget for elevdelen av undersøkelsen.

Rekrutteringen ble gjennomført i tråd med gjeldende regelverk for bruk av Kontakt- og reservasjonsregisteret (KRR). Det ble innhentet informasjon om reservasjonsstatus, slik at kun personer som ikke er reservert mot digital kontakt, mottok invitasjon til undersøkelsen.

2.2.2 Utvikling av spørreskjema

Spørreskjemaene er utviklet i samarbeid mellom Språkrådet og Verian, og bygger på skjemaene fra 2015-undersøkelsen, med tilpasninger og videreutvikling basert på faglige innspill og pilottesting.

Det omfatter blant annet spørsmål om:

- språkbruk hjemme og med venner
- språkbruk i undervisningen og i friminutt
- holdninger til bruk av flere språk
- opplevelser av språkrelaterte utfordringer og negative kommentarer
- læreres praksis knyttet til flerspråklighet i undervisningen

Ettersom spørreskjemaet har blitt videreutviklet siden 2015, er ikke alle spørsmål og svaralternativer direkte sammenlignbare mellom målingene. Det er også viktig å merke seg at ikke alle spørsmål fra 2015 er videreført, samtidig som nye spørsmål er tilført i 2026, og at sammenligningsgrunnlaget derfor ikke foreligger for alle temaområder. Der resultater

sammenlignes på tvers av spørsmål eller svaralternativer som er endret siden forrige undersøkelse, vil dette fremgå tydelig i rapporten. Endringer fra 2015 må derfor tolkes i lys av dette forbeholdet.

2.3 Datamateriale, svargrunnlag og frafall

Undersøkelsen er basert på frivillig deltakelse, og både lærere og elever (via foresatte) har selv valgt om de ønsker å delta. Som følge av rekrutteringsmetoden må utvalgene betraktes som ikke-sannsynlighetsutvalg, der både hvem som mottar invitasjonen og hvem som velger å svare, påvirker utvalgets sammensetning.

Det er derfor ikke mulig å beregne svarprosent for undersøkelsen. I stedet presenteres antall svar fordelt på respondentgrupper og klassetrinn (tabell 1).

Tabell 1. Antall personer som har svart på undersøkelsen etter type respondent og klassetrinn.

Kategori	Antall svar
Elever 1.-4 trinn	1 738
Elever 5.-7. trinn	1 317
Elever 8.-10. trinn	1 177
Lærere 1. trinn	106
Lærere 5.-6. trinn	159
Lærere 9.-10. trinn	155

Det begrensede grunnlaget for å beregne svarprosent henger sammen med rekrutteringsmåtene for begge utvalgene. For lærerutvalget ble undersøkelsen distribuert indirekte via skoler, der invitasjonen ble sendt til rektor eller skoleledelse med oppfordring om å videreformidle undersøkelsen til aktuelle lærere. Det foreligger ikke oversikt over hvor mange lærere som faktisk mottok invitasjonen.

For elevutvalget ble rekrutteringen gjennomført via foresatte. Selv om det ble trukket et utvalg kvinner fra Folkeregisteret, er det ikke kjent hvor mange av disse som har barn i grunnskolealder (1.-10. trinn), eller hvor mange som videreformidlet invitasjonen til barnet. Det foreligger derfor ikke et presist grunnlag for å fastslå hvor mange som reelt inngikk i målgruppen.

Frafallet kan medføre skjevheter i materialet, for eksempel ved at skoler, lærere eller foresatte med særlig interesse for temaet er overrepresentert. Det er også grupper i befolkningen som generelt sett svarer på undersøkelser i mindre grad, blant annet personer

med innvandrerbakgrunn. Videre kan det forekomme målefeil knyttet til selvrapportering, for eksempel ved misforståelser av spørsmål eller erindringsfeil. For å kvalitetssikre skjemaet og redusere risikoen for misforståelser, ble det gjennomført kognitiv pilotering av skjema på et utvalg elever i forkant av undersøkelsen.

2.4 Vekting

Resultatene fra elevundersøkelsen er vektet på kjønn, alder og geografi for å korrigere for utvalgsskjevheter.

Lærerresultatene er ikke vektet, da det ikke finnes tilgjengelig informasjon om den underliggende lærerpopulasjonens fordeling på klassetrinn og andre sentrale kjennetegn.

2.5 Rapportens oppbygning og fremstilling av resultater

I denne rapporten presenteres resultatene fra undersøkelsen i form av figurer og tilhørende analyser. Resultatene fra elev- og lærerundersøkelsen presenteres hver for seg. Dette tydeliggjøres også visuelt i figurene ved bruk av ulike bakgrunnsfarger.

For elevresultatene presenteres data fordelt på tre klassetrinnsnivåer, med beige bakgrunnsfarge. Nytt av i år er at en bredere elevmasse er representert. Resultatene vises for 1.-4. trinn, som er en ny målgruppe i 2026, 5.-7. trinn som er en utvidet gruppe sammenliknet med 2015 der 5.-6. trinn ble inkludert, samt 8.-10. trinn som er utvidet med et ekstra klassetrinn sammenliknet med forrige måling som omfattet 9.-10. trinn.

Elevresultater brytes i tillegg på selvrapportert kjønn, og bakgrunnsvariablene hentet fra folkeregisteret: sentralitet, og mors fødeland (resultater i eget dokument). Der det er relevant, kommenteres forskjeller i besvarelsene mellom undergrupper i teksten, særlig når forskjellene er av betydning eller statistisk signifikante.

Sentralitet¹ er en indeks på kommunenivå som måler grad av tilgang til arbeidsplasser og servicefunksjoner (SSB-standard fra 2018), der kommunene klassifiseres i seks nivåer fra mest til minst sentrale. I denne undersøkelsen grupperes de seks nivåene om til tre, der 1-2 utgjør de mest sentrale kommunene, 3-4 de mellomsentrale og 5-6 de minst sentrale.

Mors fødeland er gruppert etter Statistisk sentralbyrås standard, der kvinner født i Norge (G0) omtales som «norskfødte mødre», kvinner født i Norden utenom Norge, EU/EFTA, Storbritannia, USA, Canada, Australia og New Zealand (G1) som «vestlige», og kvinner født i øvrige land (G2) som «ikke-vestlige».

¹ Statistisk sentralbyrå. (2020). Standard for sentralitet. Hentet 1. juni 2026 fra: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/128>

For lærerne presenteres resultatene, som i 2015, fordelt på 1. trinn, 5.–6. trinn og 9.–10. trinn. For elevundersøkelsen presenteres resultatene fordelt på 1.–4. trinn, 5.–7. trinn og 8.–10. trinn. Elevutvalget er utvidet sammenlignet med 2015, ved at elever på 1.–4. trinn er inkludert i årets undersøkelse. I 2015 omfattet elevutvalget kun elever på 5.–6. trinn og 9.–10. trinn.

Undersøkelsen blant både elever og lærere inkluderer åpne spørsmål, der respondentene fikk anledning til å utdype svarene sine i fritekst. De åpne svarene er gjennomgått og analysert med støtte fra kunstig intelligens, med sikte på å identifisere sentrale temaer og mønstre i materialet. For å sikre kvaliteten i analysene er det i tillegg gjennomført manuelle stikkprøvekontroller av et utvalg svar.

I enkelte figurer som omhandler språkbruk, kan flere enkeltstående språk være slått sammen til overordnede språkgrupper for å gi et mer oversiktlig bilde av utbredelsen. I spørreskjemaet ble respondentene presentert for en liste med enkeltspråk, og hadde mulighet til å krysse av for ett eller flere språk. Dersom én respondent oppgir bruk av flere språk innenfor samme språkgruppe, telles hvert språk separat. En oversikt over språkgrupperinger finnes i vedlegg.

Rapporten er strukturert tematisk og består av fem kapitler der kapittel 3 omhandler språkbruk utenfor skolen, videre blir elevenes språkbruk i skolehverdagen beskrevet i kapittel 4. Holdninger til flerspråklighet er omtalt i kapittel 5, etterfulgt av språkrelaterte erfaringer og utfordringer (kapittel 6). Rapporten avsluttes med kapittel 7 som beskriver tilrettelegging og pedagogisk praksis.

Denne strukturen legger til rette for en helhetlig fremstilling av hvordan språk brukes, oppleves og håndteres både i og utenfor skolen, sett fra både elevs og lærers perspektiv.

3 Språkbruk utenfor skolen

Dette kapitlet omhandler språkbruk utenfor skolen og gir en oversikt over elevenes flerspråklige hverdag. Både elevenes egne svar og lærernes vurderinger inngår i analysene, der dette er relevant.

Kapitlet belyser i hvilken grad andre språk enn norsk brukes i elevenes nære omgivelser, både i klassen eller gruppen de tilhører og i hjemmet. Videre undersøkes hvilke språk elevene bruker sammen med foreldre og foresatte, hvilke språk deres foresatte snakker til dem, samt hvilke språk som brukes i kontakt med venner.

Gjennom dette gis det et innblikk i hvilke språklige ressurser som finnes i elevenes nærmiljø, og hvordan disse kommer til uttrykk i hverdagslige situasjoner. I tillegg belyser kapitlet i hvilken grad elever tar i bruk ord og uttrykk fra andre språk enn norsk i samspill med venner, inkludert eksempler på slik språkbruk.

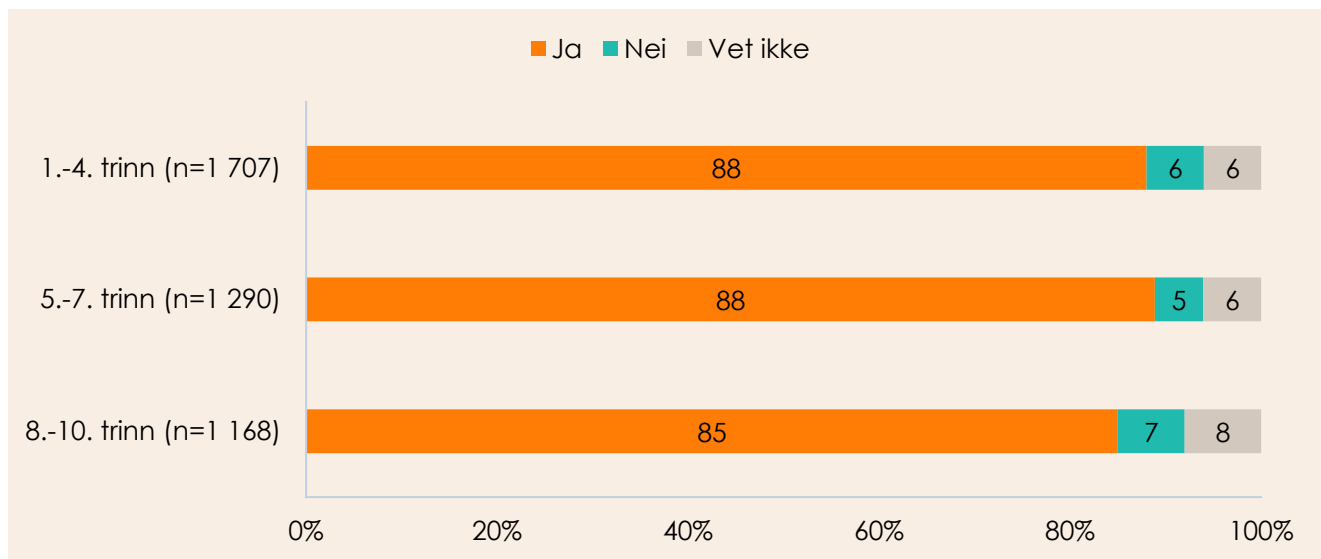
Samlet gir kapitlet et helhetlig bilde av elevenes språkbruk utenfor skolen, og danner et viktig bakgrunnsteppe for analysene av språkbruk i skolehverdagen i de påfølgende kapitlene.

3.1 Språklig mangfold i klassen

Figur 1 viser andelen elever som oppgir at det er noen i klassen eller gruppen deres som snakker andre språk enn norsk hjemme, fordelt på tre klasstrinnsnivåer.

På tvers av alle klasstrinn er det en svært høy andel elever som svarer bekreftende, med mellom 85 og 88 prosent. Andelen er høyest blant elever på 1.–4. trinn og 5.–7. trinn (begge 88 prosent), og noe lavere blant elever på 8.–10. trinn (85 prosent). I 2015 var andelen som svarte bekreftende 73 prosent blant både elever på 5.–6. trinn og 9.–10. trinn. Andelen elever som oppgir at det er andre elever i klassen som snakker andre språk enn norsk hjemme, er høyere i de mest sentrale kommunene enn i mellom- og mindre sentrale kommuner.

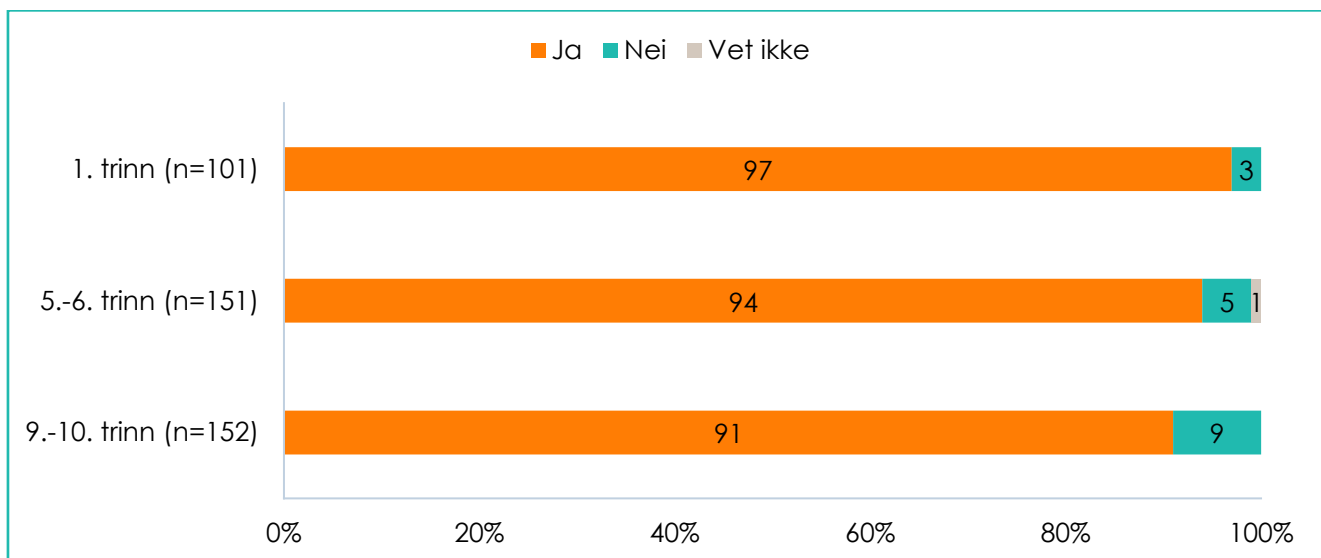
Samlet viser resultatene at de aller fleste elever opplever at det finnes språklig mangfold i egen klasse eller gruppe, på tvers av alle klasstrinn. Sammenlignet med 2015 viser resultatene en økning i andelen elever som oppgir at det er elever i klassen som snakker andre språk enn norsk hjemme.

Figur 1. Er det noen i din klasse eller gruppe som snakker andre språk enn norsk hjemme? - Elever

Tilsvarende spørsmål ble stilt til lærere (figur 2). Andelen som oppgir å ha elever i klassen/ gruppen de underviser i, som snakker andre språk enn norsk hjemme er høy på tvers av klasstrinn. Den høyeste andelen finner vi blant lærere som underviser på 1.trinn (97 prosent), etterfulgt av lærere på 5.-6. trinn (94 prosent) og 9.-10.trinn (91 prosent).

Sammenliknet med 2015 er andelen som har elever i klassene de underviser med annet hjemmespråk enn norsk vesentlig høyere. Andelene i 2015 lå på hhv. 74 prosent, 72 prosent og 79 prosent på 1., 5.-6, og 9.-10. trinn.

Figur 2. Er det elever i klassen eller gruppa du underviser som snakker andre språk enn norsk hjemme? – Lærere

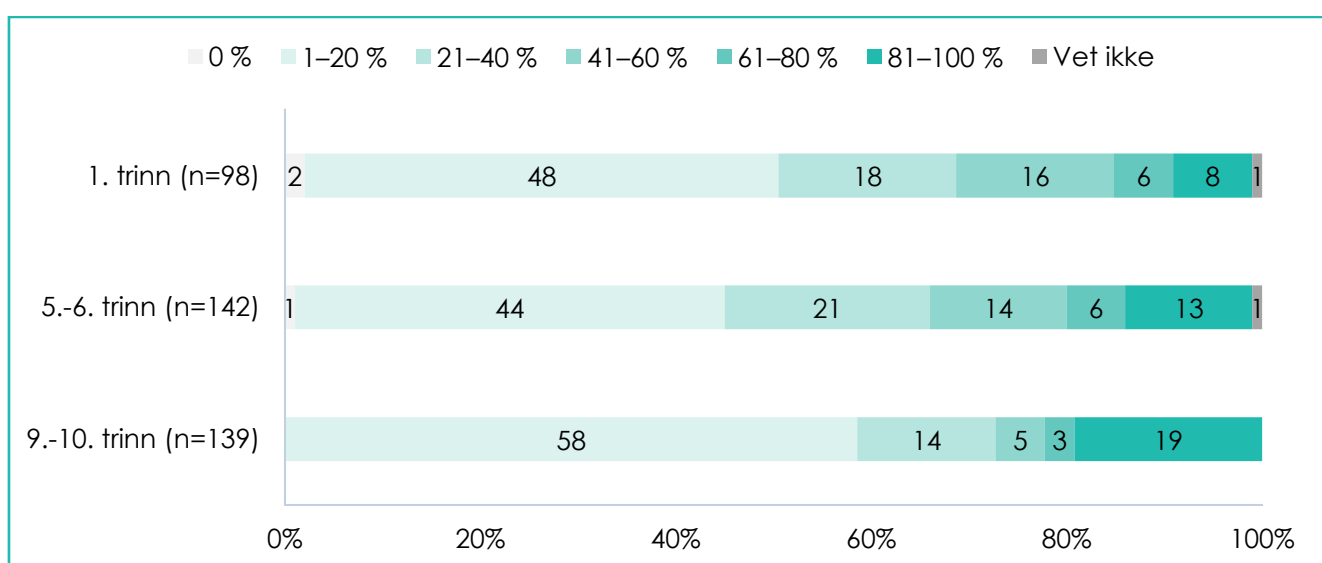
Lærerne som hadde elever i klassen eller gruppen de underviser som snakket andre språk enn norsk hjemme, ble i tillegg spurt om hvor stor andel av elevene i klassen eller gruppen

de tror snakker annet språk enn norsk hjemme (figur 3). På tvers av klassetrinn er det vanligste anslaget at mellom 1 og 20 prosent av elevene snakker et annet språk hjemme enn norsk. Dette gjelder for mellom 44 og 58 prosent av lærere på de ulike trinnene, og utgjør dermed det klart mest utbredte svaret. På den andre enden av skalaen er andelen lærere som oppgir å undervise i klasse med 81-100 prosent elever som snakket annet språk enn norsk hjemme. Denne andelen er mellom 8 og 19 prosent, og er lavest på det laveste trinnet, og høyest på 9.-10. trinn.

Spørsmålsformuleringen er justert fra 2015 til 2026, noe som påvirker sammenligningsgrunnlaget mellom målingene. I 2015 ble lærerne bedt om å anslå hvor mange elever på skolen som snakker et annet språk enn norsk hjemme, mens i 2026 ble de bedt om å anslå andelen elever i egen klasse eller gruppe. Dette innebærer at svarene i større grad er knyttet til lærernes umiddelbare undervisningskontekst i årets undersøkelse.

I tillegg er svaralternativene noe endret, blant annet ved at inndelingen under 50 prosent var mer detaljert i 2015, mens andeler over 50 prosent ble aggregert i 2015. Endringene i både spørsmålsformulering og svaralternativer bidrar til å svekke den direkte sammenlignbarheten mellom resultatene.

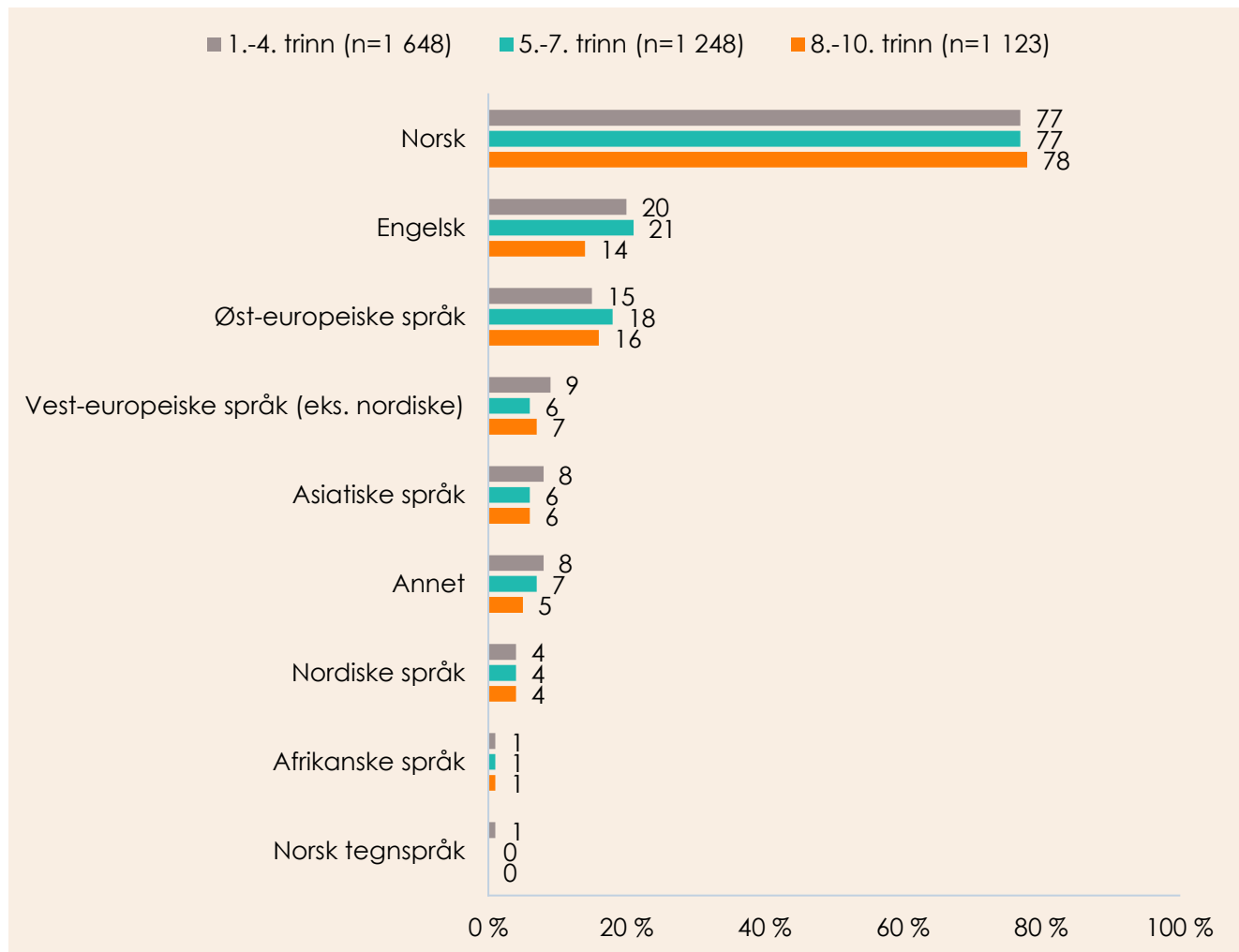
Til tross for dette viser resultatene at andelen lærere som oppgir å ikke ha elever i klassen med annet språk hjemme enn norsk er betydelig lavere i årets undersøkelse. Andelen har gått ned fra 11 prosent på 1. trinn i 2015 til 2 prosent i år, fra 11 prosent på 5.-6. trinn til 1 prosent og fra 5 prosent på 9.-10. trinn til 0 prosent. Samtidig er andelen med mer enn 40 prosent elever som snakker annet språk hjemme enn norsk vesentlig høyere enn på forrige måling. I 2015 lå andelen med 41 prosent eller flere elever med et annet språk enn norsk på hhv. 5, 7 og 9 prosent på 1., 5-6. og 9.-10. trinn, mens tilsvarende andel på årets måling er 30, 33 og 27 prosent.

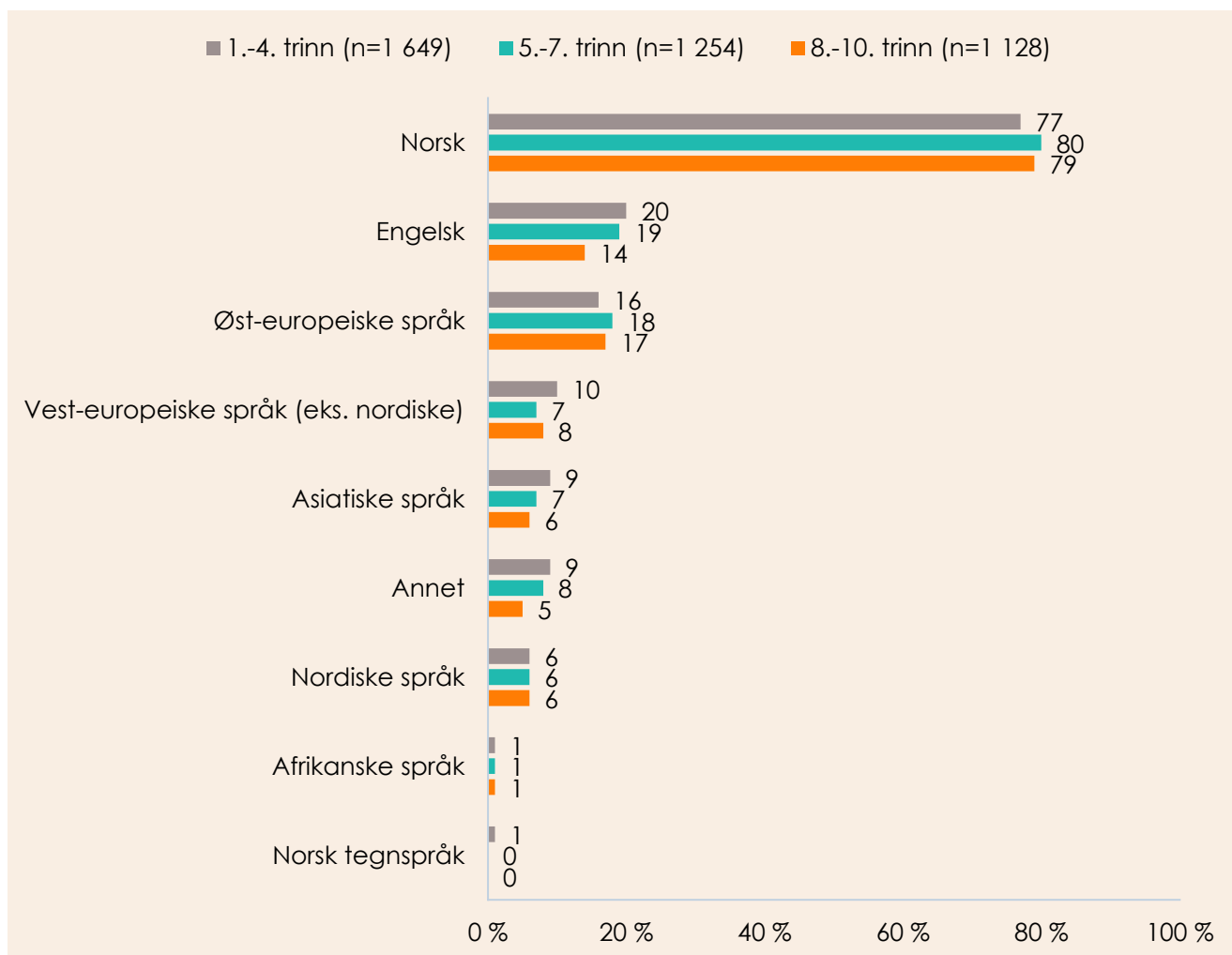
Figur 3. Omtrent hvor stor andel av elevene i klassen eller gruppa tror du snakker et annet språk enn norsk hjemme? – Lærere. Spørsmålet stilles kun til lærere som har elever i klassen eller gruppen de underviser som snakker andre språk enn norsk hjemme.

3.2 Språkbruk hjemme

Både elever og lærere stilles det spørsmål om hvilket språk eleven bruker hjemme. Spørsmålene er ikke sammenliknbare da lærere stilles spørsmålet kun dersom de oppgir å ha elever som snakket annet språk enn norsk hjemme, mens elevene svarer for seg selv.

Figur 4. Hvilke(t) språk snakker du til dine foreldre eller foresatte? - Elever

Figur 5. Hvilke(t) språk snakker dine foreldre eller foresatte til deg? – Elever

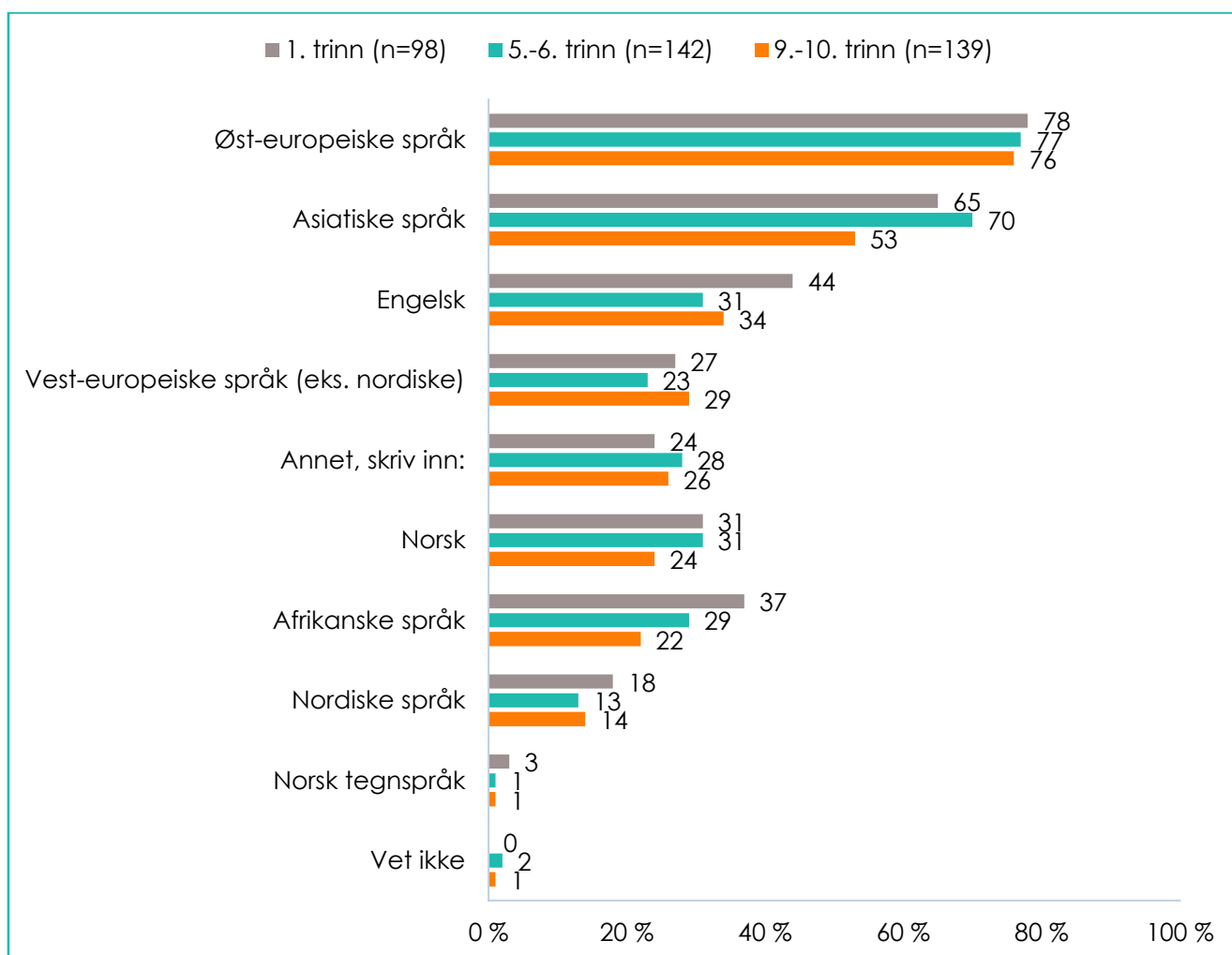
Figurene 4 og 5 viser hvilke språk elever oppgir at de selv snakker til sine foreldre eller foresatte og hvilke språk foreldre/ foresatte snakker til dem, fordelt på klassetrinn. På tvers av alle klassetrinn er norsk klart det dominerende språket, og brukes av en klar majoritet av elevene. Andelen ligger svært høyt på tvers av trinn med mellom 77 og 80 prosent som oppgir å snakke norsk til sine foreldre/ foresatte.

Utover norsk er østeuropeiske språk (hovedsakelig russisk, ukrainsk og polsk) og engelsk språkene flest snakker hjemme. Mellom 16 og 18 prosent oppgir å snakke eller blir snakket til på et østeuropeisk språk i kontakt med foreldrene. Mens russisk brukes i større grad både av elever og deres foresatte i de minst sentrale kommunene, brukes både polsk og ukrainsk i større grad i de mellomstore kommunene. Engelsk er mest utbredt som hjemmespråk i de mest og mellomsentrale kommunene.

Andelen som bruker engelsk i kontakt med sine foresatte er høyest blant elever på barnetrinnene, og noe lavere blant ungdomsskoleelever og varierer mellom 14 og 21 prosent. De øvrige språkene og språkgruppene er noe mindre brukt.

Spørsmålsformuleringene er justert sammenlignet med 2015. I årets undersøkelse skilles det eksplisitt mellom hvilket språk eleven snakker til foreldrene, og hvilket språk foreldrene

snakker til eleven. I 2015 var formuleringene mer generelle og omhandlet språkbruk i hjemmet og foreldrenes språkbruk samlet sett. Resultatene er derfor ikke direkte sammenlignbare. Dette kan ha betydning for forskjellene som observeres. Andelen elever som oppgir at de snakker norsk til foresatte er lavere i årets undersøkelse enn i 2015. I 2015 oppga henholdsvis 89 prosent av elevene på 5.–6. trinn og 94 prosent på 9.–10. trinn at de snakket norsk hjemme, mens tilsvarende andeler i årets undersøkelse er 77 og 78 prosent for språkbruk rettet mot foresatte. Engelsk forblir det nest mest utbredte språket, men andelen som snakker andre språk enn norsk og engelsk hjemme har økt vesentlig, og dette gjelder særlig for østeuropeiske språk, på tvers av klassetrinn.

Figur 6. Hvilke(t) språk snakker disse elevene hjemme? – Lærere. Spørsmålet stilles kun til lærere som har elever i klassen eller gruppen de underviser som snakker andre språk enn norsk hjemme.

Tilsvarende ble lærere spurt om hvilke språk elevene i deres klasse snakker hjemme (figur 6). På tvers av klassetrinn domineres svarene av øst-europeiske språk (hovedsakelig ukrainsk, polsk og russisk) og asiatiske språk (hovedsakelig arabisk).

Begge språkgruppene var også mest utbredt i 2015. Samtidig er det tydelige endringer i fordelingen: Andelen lærere som oppgir at elever snakker øst-europeiske språk hjemme har

økt på alle klassetrinn, mens andelen som oppgir asiatiske språk er noe lavere enn i forrige måling.

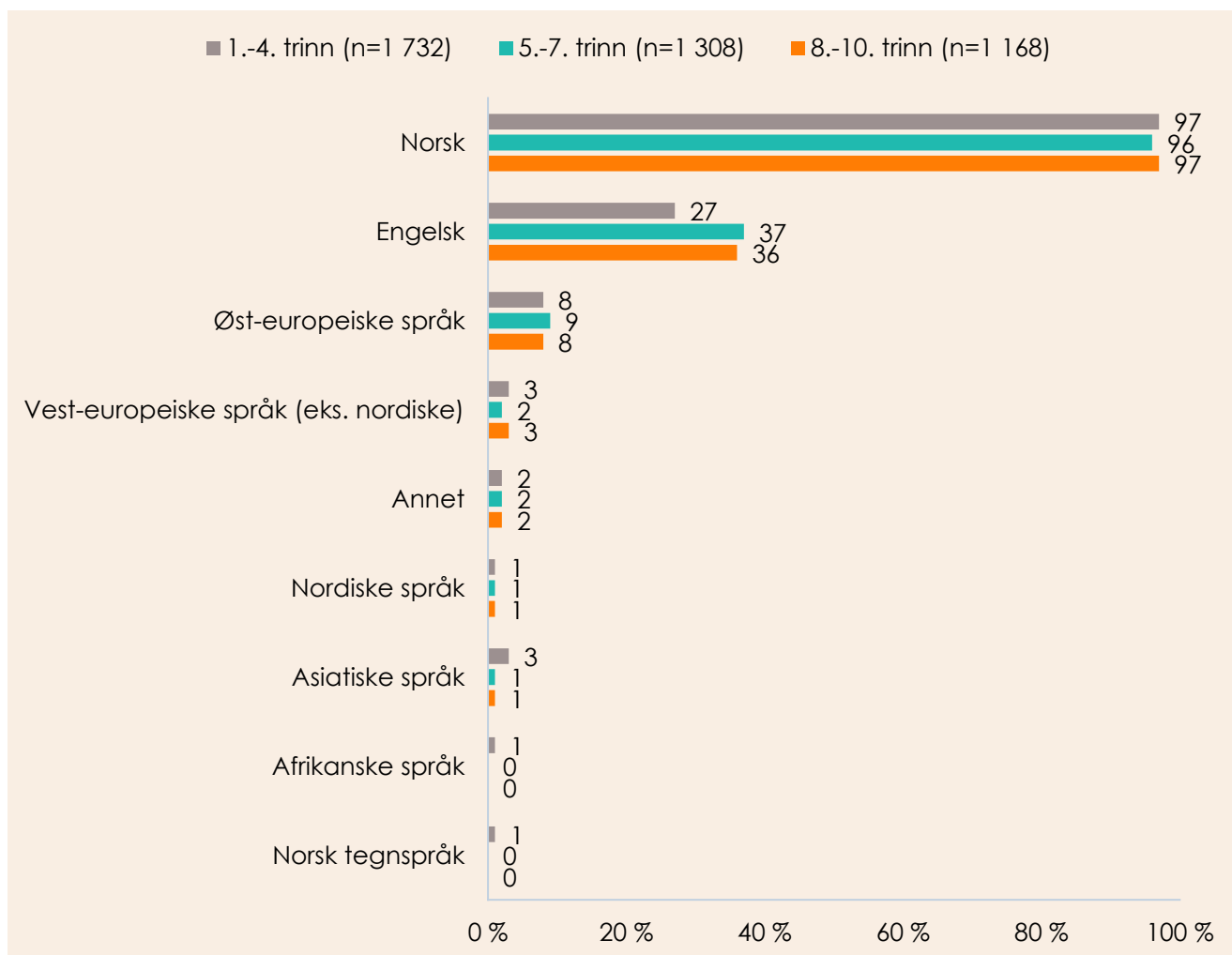
For de to øverste trinnene oppgir henholdsvis 77 og 76 prosent at elever snakker øst-europeiske språk hjemme, sammenlignet med 61 og 58 prosent i 2015. På 1. trinn er andelen noe lavere enn i forrige måling, fra 82 prosent i 2015 til 78 prosent i dag.

3.3 Språkbruk med venner

Norsk er det dominerende språket i elevenes samhandling med venner (figur 7). Nær samtlige elever oppgir at de bruker norsk, på tvers av alle klassetrinn, og nivåene er på linje med resultatene fra 2015.

Det nest mest utbredte språket er engelsk, med tydelige forskjeller mellom klassetrinnene. Eldre elever bruker i større grad engelsk sammen med venner enn elever på 1.–4. trinn. Samtidig er det en klar økning i bruk av engelsk over tid, særlig blant elever på 5.–7. trinn, der andelen har økt fra 21 prosent i 2015 til 37 prosent i årets undersøkelse. Gutter bruker engelsk i noe større grad enn jenter.

Når vi ser nærmere på hvilke elevgrupper som bruker andre språk enn norsk i samhandling med venner, er det særlig elever med mødre født i ikke-vestlige land som skiller seg ut. Blant disse elevene er engelsk det klart mest brukte fremmedspråket, men også språk som russisk og ukrainsk er relativt utbredt. Det er også forskjeller mellom de mest og minst sentrale kommunene, der bruken av både russisk og ukrainsk er høyere blant elever i mellom- og minst sentrale kommuner enn i de mest sentrale.

Figur 7. Hvilke(t) språk bruker du når du er sammen med venner?

3.4 Bruk av andre språk i praksis

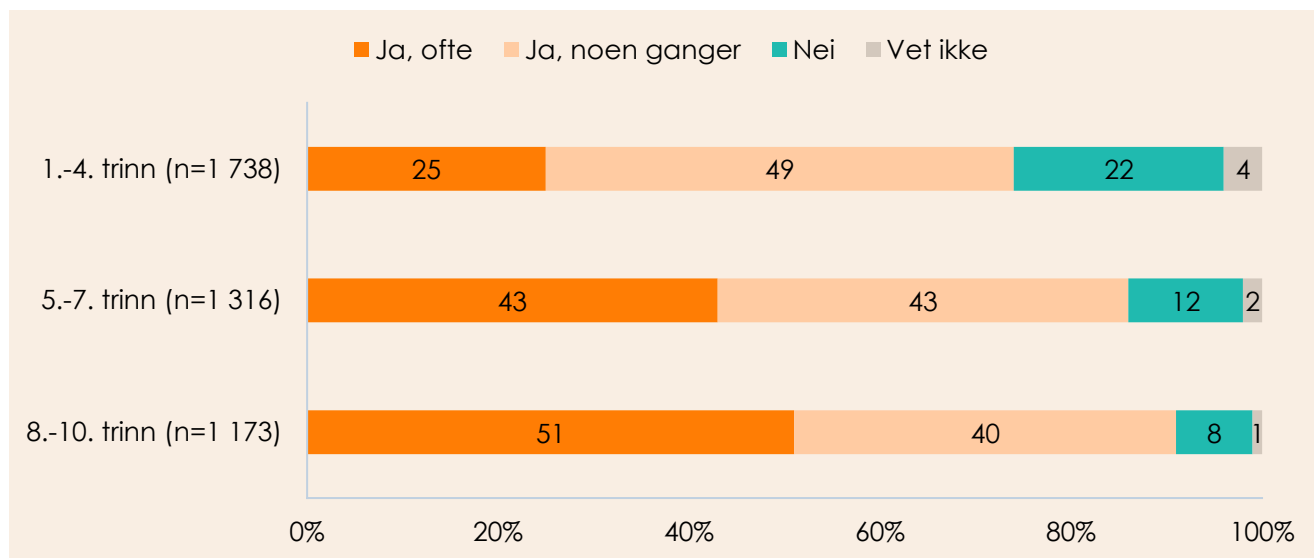
Resultatene i figur 8 viser at en betydelig andel elever bruker ord og uttrykk fra andre språk enn norsk når de snakker med venner, og andelen øker jo eldre elevene er. Eksempelvis er andelen som bruker andre ord og uttrykk fra andre språk på 51 prosent blant elever på 8.-10. trinn, mens den er på 25 prosent blant de yngste elevene. Gutter bruker ord og uttrykk fra andre språk oftere enn jenter, og en lavere andel enn blant jentene svarer at de ikke bruker slike ord eller uttrykk i det hele tatt. Et interessant funn er at elever med norskfødte mødre ser ut til å bruke ord og uttrykk fra andre språk i noe større grad enn elever med mødre født i utlandet. Mens 89 prosent av elevene med norskfødte mødre oppgir å bruke ord og uttrykk fra andre språk enn norsk ofte eller noen ganger, er andelen 78 prosent blant elever med mødre født i vestlige land, og 74 prosent blant elever med mødre født i ikke-vestlige land.

I årets undersøkelse er spørsmålsformuleringen justert sammenlignet med 2015, blant annet ved at spørsmålet i 2015 var formulert med en implisitt terskel («Bruker du noen ganger ord eller setninger [...]»), mens formuleringen i 2026 er mer generell og kombinert med mer

nyanserte svaralternativer. Dette påvirker sammenligningsgrunnlaget, og resultatene må derfor tolkes med varsomhet.

Til tross for dette tyder resultatene på at andelen som oppgir at de ikke bruker ord og uttrykk fra andre språk er betydelig lavere enn i 2015, særlig blant elever på 5.–7. trinn, der andelen er redusert fra 33 til 12 prosent. Blant elevene på ungdomstrinnet har andelen som ikke bruker ord eller uttrykk fra andre språk gått ned fra 12 prosent i 2015 til 8 prosent i 2026.

Samlet viser resultatene at bruk av ord og uttrykk fra andre språk er en integrert del av elevenes kommunikasjon med venner, og at slik språkbruk blir både mer utbredt og mer hyppig jo eldre elevene er.

Figur 8. Bruker du ord eller uttrykk fra andre språk enn norsk når du er sammen med venner?

Elevene ble også spurt om det hender at de bytter frem og tilbake mellom norsk og annet språk i samme setning (figur 9). Også her er aldersforskjellene tydelige, med en lavere andel blant de yngste elevene som veksler mellom norsk og andre språk i samme setning. Mens 58 prosent blant 1.-4. klassingene oppgir å gjøre det noen ganger eller ofte, er andelen hhv. 72 og 75 prosent på 5.-7. trinn og 8.-10. trinn.

Samlet viser resultatene at det å veksle mellom språk i samme setning er en vanlig praksis blant elever, og at dette blir mer utbredt jo eldre elevene er.

4 Språkbruk i skolehverdagen

Dette kapitlet tar for seg hvordan ulike språk inngår i skolens lærings- og samhandlingsarenaer, og belyser både elevens og læreres perspektiver på språkbruk i skolehverdagen. Det ser nærmere på hvilke språk elevene lærer på skolen, hvilke språk som er representert i klassen eller gruppa, og i hvilke situasjoner elever bruker andre språk enn norsk i møte med lærere og i undervisningssituasjoner.

Videre belyser kapitlet hvordan lærere forholder seg til flerspråklighet i klasserommet, blant annet hvor ofte de selv og elevene bruker andre språk enn norsk, når dette skjer, og hvilke språk som tas i bruk. Til slutt fokuserer kapitlet på elevenes språkbruk i friminuttene og viser både hvor ofte andre språk eller ord fra andre språk brukes, og hvilke språk som inngår i samspillet mellom elevene.

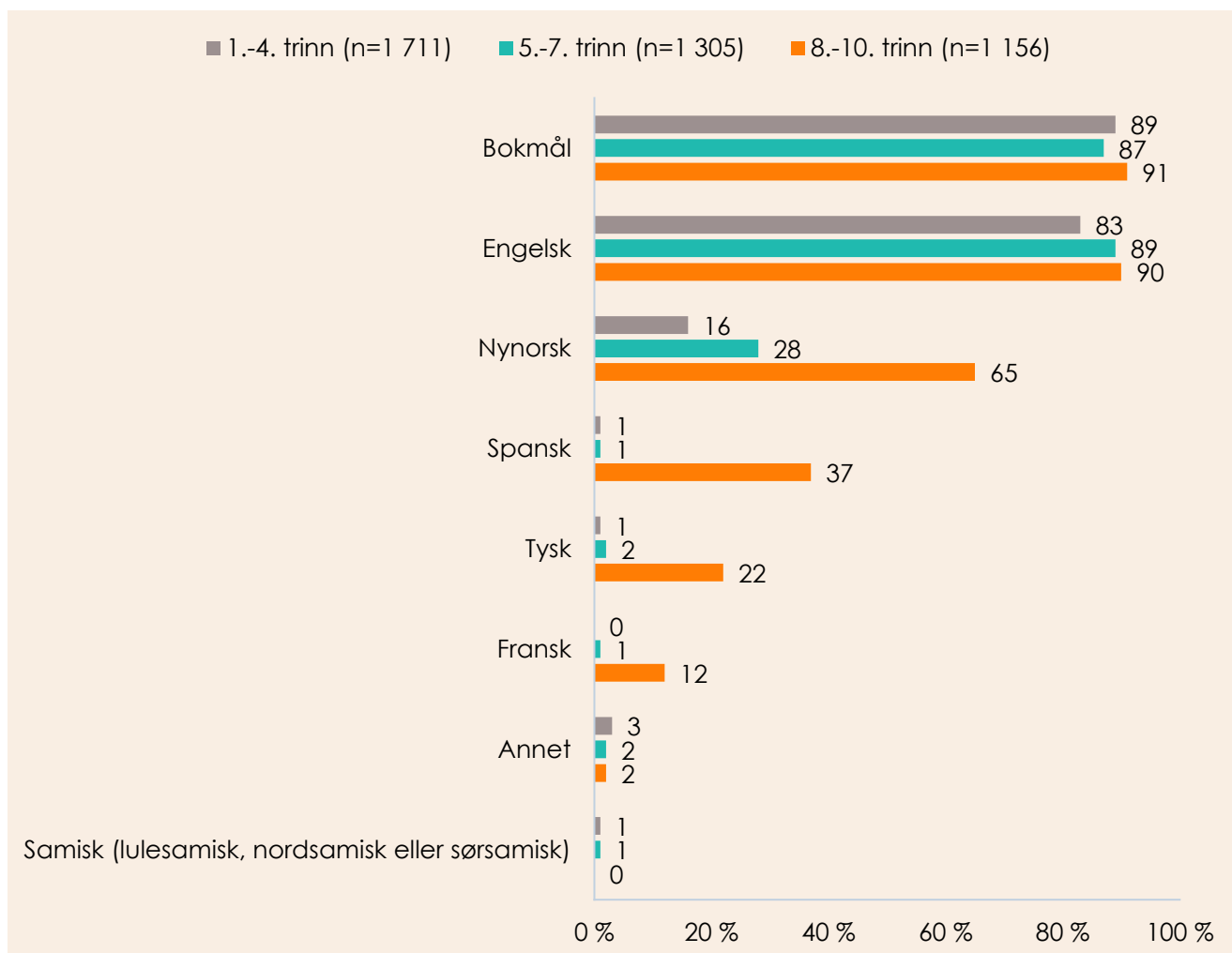
4.1 Språk som læres i skolen

Majoriteten av elevene oppgir å lære både bokmål og engelsk på skolen, og andelen er høy på tvers av klasstrinnene (figur 11). Andelen som lærer nynorsk øker med alder, og er høyest blant elevene på 8.-10 trinn, med 65 prosent, og lavest på 1.-4. trinn med 16 prosent.

Det er også tydelige forskjeller etter sentralitet. Bokmål læres i større grad av elever i de mest sentrale kommunene, mens nynorsk i større grad læres i mellom- og minst sentrale kommuner. Samtidig oppgir en lavere andel elever med utenlandskfødte mødre at de lærer nynorsk sammenlignet med elever med norskfødte mødre, noe som kan ha en sammenheng med at en del av disse elevene er fritatt fra undervisning i nynorsk.

Andre fremmedspråk læres hovedsakelig på ungdomsskolen, med spansk som det mest populære alternativet (37 prosent). I tillegg oppgir en lavere andel elever med mødre født i ikke-vestlige land at de lærer de øvrige språkene, sammenlignet med elever med mødre født i Norge og i vestlige land.

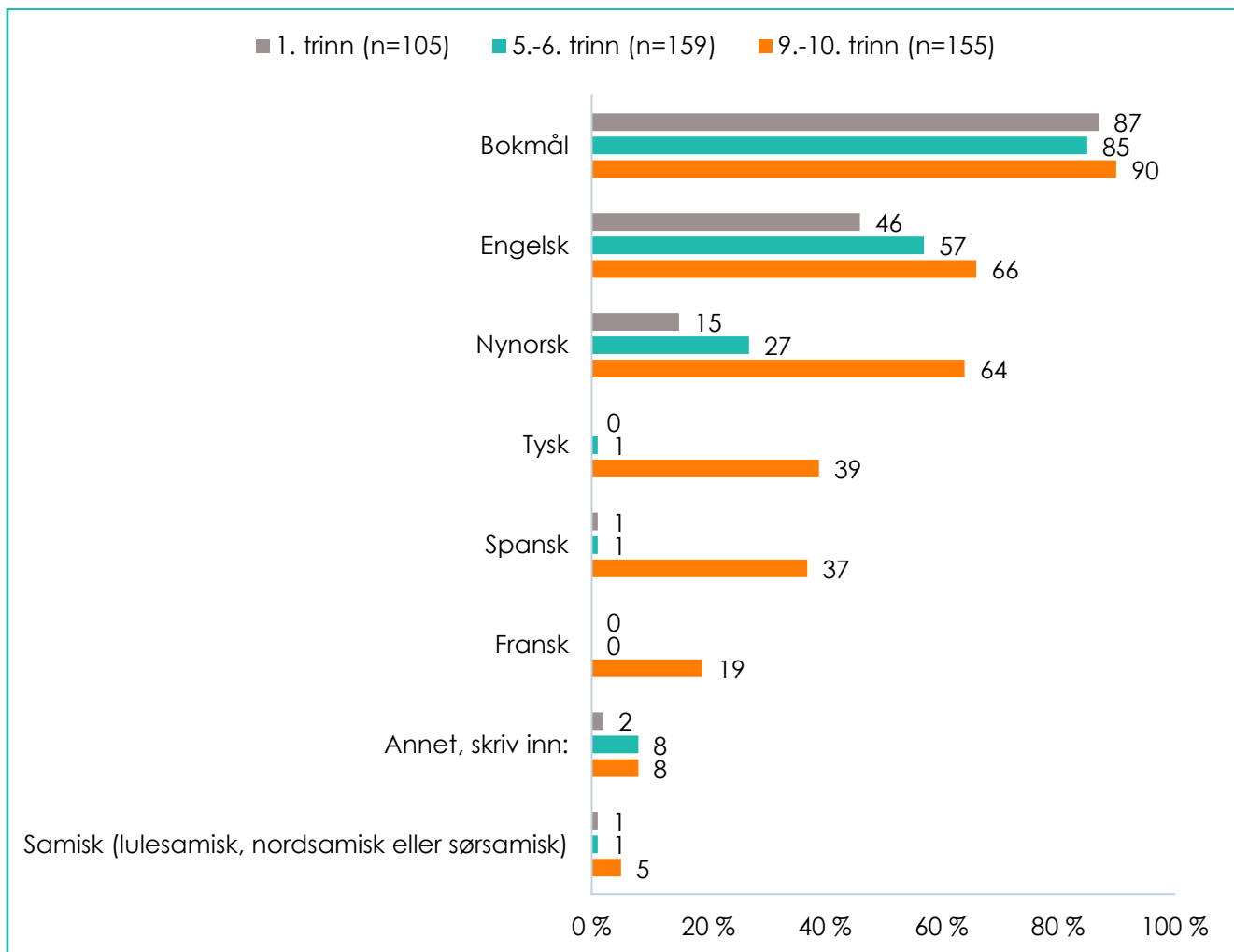
Sammenliknet med 2015, er andelen som oppgir å lære bokmål klart høyere på 5.-6. trinn (endring fra 73 til 87 prosent). Samtidig er andelen som lærer nynorsk lavere enn tidligere, særlig blant elever på 8.-10. trinn, der andelen som oppgir å lære nynorsk har gått ned fra 83 prosent i 2015 til 65 prosent i årets undersøkelse. Som i 2015 er spansk det mest populære fremmedspråket.

Figur 11. Hvilke(t) språk lærer du på skolen? – Elever

Lærere ble også stilt spørsmålet om hvilke språk elevene lærer på skolen (figur 12), og ser ut til å samsvare i stor grad det elevene selv oppgir. Majoriteten av lærere oppgir at elevene lærer bokmål, noe som samsvarer godt med elevenes svar. Samtidig svarer en vesentlig lavere andel lærere enn elevene selv, at elevene lærer engelsk. Andelen elever som lærer nynorsk på skolen på tvers av trinnene samstemmer mellom det lærere og elevene selv oppgir. Samtidig oppgir lærere at tysk er det mest populære fremmedspråket.

Sammenlignet med 2015 er andelen som oppgir at elevene lærer nynorsk og engelsk lavere, særlig på mellom- og ungdomstrinnet. For nynorsk har andelen gått ned fra 26, 37 og 76 prosent i 2015 til 15, 27 og 64 prosent i årets undersøkelse for henholdsvis 1. trinn, 5.–6. trinn og 9.–10. trinn. For engelsk ser vi en tilsvarende nedgang, med en reduksjon fra 70 til 57 prosent på 5.–6. trinn og fra 74 til 66 prosent på 9.–10. trinn. Tilsvarende ser vi for alle fremmedspråkene.

Figur 12. Hvilke(t) språk lærer elevene i klassen eller gruppa på skolen? – Lærere

4.2 Elevenes språkbruk i undervisningen

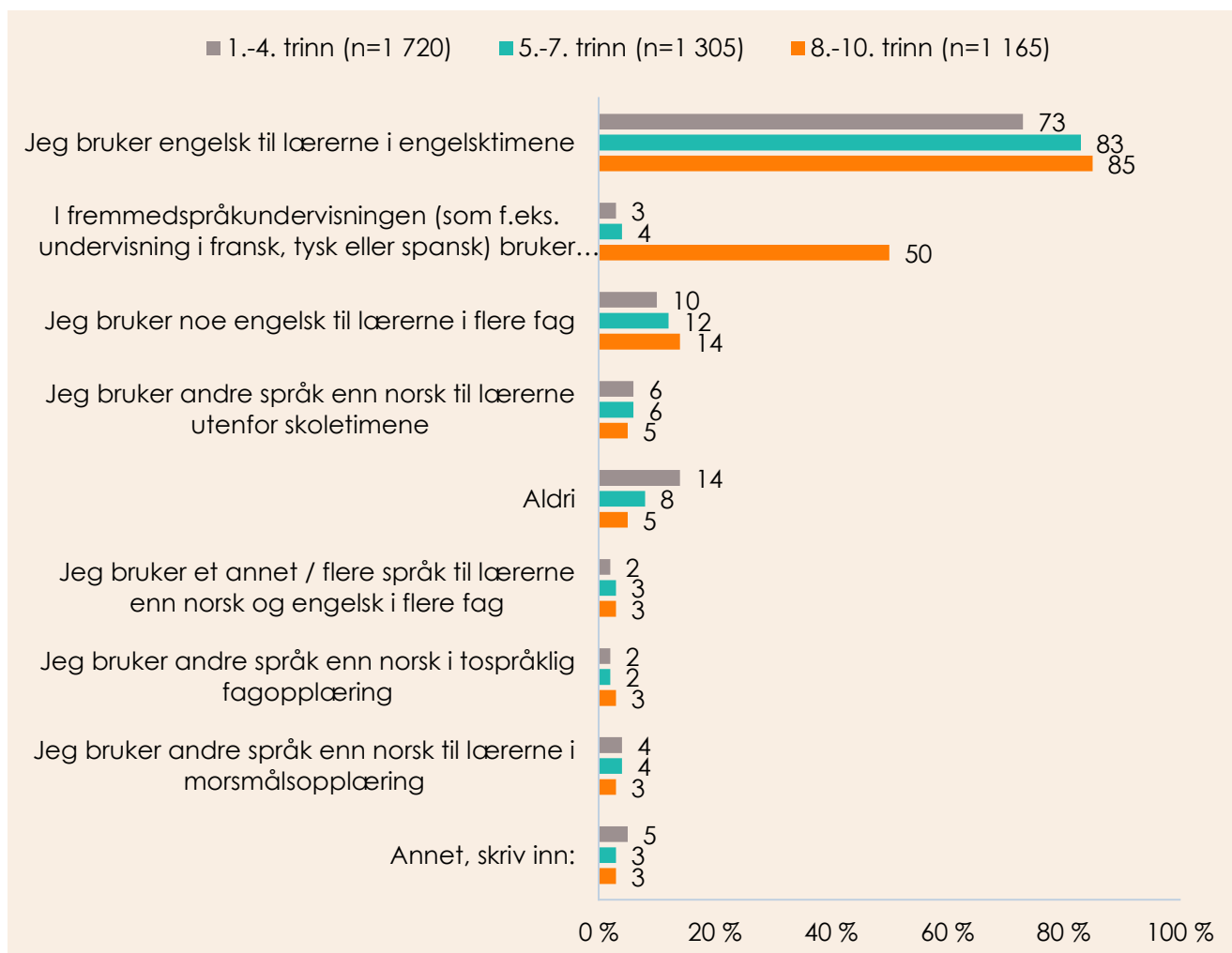
På tvers av alle klassetrinn er bruk av andre språk enn norsk i kommunikasjon med lærere i hovedsak knyttet til undervisningssituasjoner hvor andre språk inngår som fag, særlig engelsk (figur 13). Bruken øker med elevenes alder. En høy andel elever oppgir at de bruker engelsk i engelsktimene, og andelen øker noe med klassetrinn. Bruken er særlig utbredt blant elever på 5.–7. trinn og 8.–10. trinn, hvor henholdsvis 83 og 85 prosent oppgir at de bruker engelsk i engelsktimene, mot 73 prosent blant elever på 1.–4. trinn. I tillegg er det tydelige forskjeller etter bakgrunn. Andelen som oppgir å bruke engelsk til lærere i engelsktimene er høyere blant elever med norskfødte mødre (86 prosent) enn blant elever med mødre født i vestlige land (81 prosent) og elever med mødre født i ikke-vestlige land (67 prosent).

Bruk av andre språk i fremmedspråkundervisningen (som f.eks. undervisning i fransk, tysk eller spansk) er mest utbredt blant elever på ungdomstrinnet. Dette henger naturlig sammen med at elevene på dette trinnet må velge enten et fremmedspråk eller fordypning i andre fag som en del av læreplanen. Mens 50 prosent av elevene på ungdomstrinnet oppgir at de bruker undervisningsspråket i kommunikasjon med lærerne, oppgir kun 3 og 4 prosent på henholdsvis 1.–4. trinn og 5.–7. trinn det samme. Andelen som oppgir å bruke andre språk enn norsk i forbindelse med fremmedspråkundervisningen, er også signifikant høyere blant elever

i de mest sentrale kommunene enn blant elever i mellom- og minst sentrale kommuner. Videre er andelen som oppgir dette høyere blant elever med norskfødte mødre og mødre født i vestlige land (henholdsvis 20 og 21 prosent), sammenliknet med elever med mødre født i ikke-vestlige land (12 prosent).

For de øvrige alternativene er andelene gjennomgående lavere. Bruk av andre språk enn norsk og engelsk i undervisningen forekommer i liten grad. Mellom 10 og 14 prosent av elevene oppgir at de bruker noe engelsk i flere fag, med høyest andel på ungdomstrinnet. Kun 2–4 prosent oppgir at de bruker andre språk enn norsk og engelsk, enten i flere fag, i tospråklig fagopplæring eller i morsmålsopplæring. Dette gjelder på tvers av klassetrinn. Som forventet er andelen som bruker andre språk i forbindelse med tospråklig fagopplæring og morsmålsopplæring høyere blant elever med mødre født i utlandet enn blant elever med norskfødte mødre.

Videre oppgir mellom 5 og 6 prosent av elevene at de bruker andre språk enn norsk til lærere utenfor skoletimene. Samtidig er det en relativt stor andel, særlig blant de yngste elevene, som oppgir at de ikke bruker andre språk enn norsk til lærere. Andelen som svarer «aldri», er høyest på 1.–4. trinn (14 prosent), og avtar med økende klassetrinn. I tillegg er andelen høyere blant elever med mødre født i ikke-vestlige land, sammenliknet med de to øvrige gruppene.

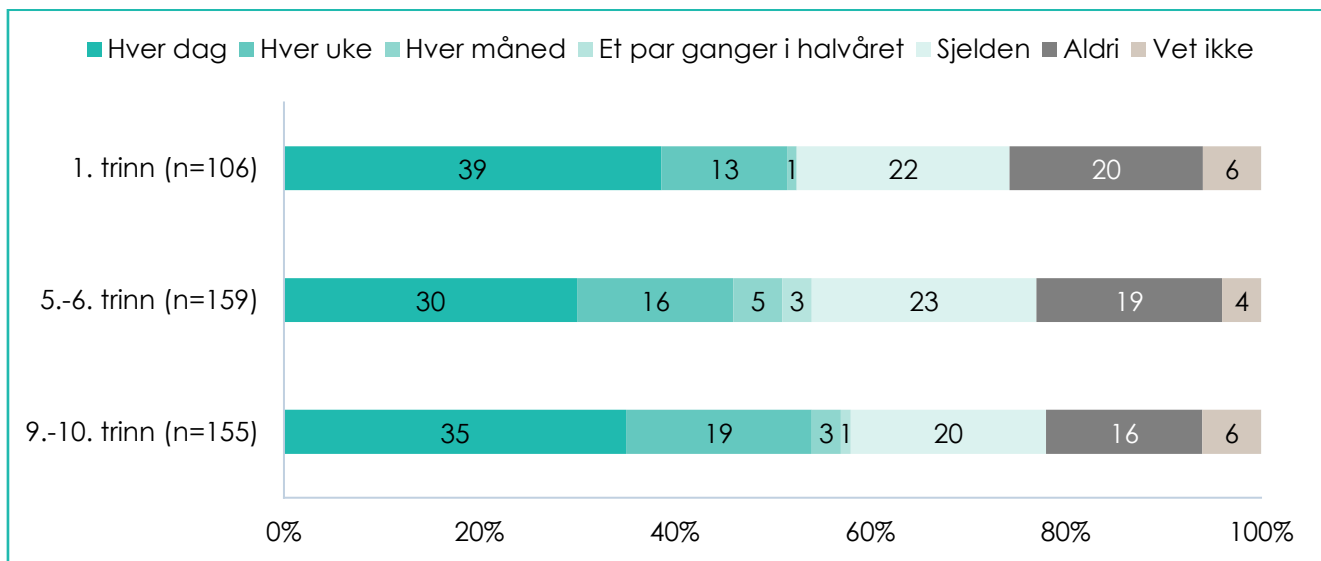
Figur 13. Når bruker du andre språk enn norsk til lærerne? – Elever

Lærerne ble spurt om å vurdere hvor ofte elever i klassen eller gruppa bruker andre språk enn norsk i skoletimer der undervisningsspråket er norsk, fordelt på klasstrinn. Resultatene i figur 14 viser at bruk av andre språk enn norsk i undervisningen er en del av skolehverdagen i mange klasser, er relativt utbredt på tvers av klasstrinn.

Andelen som oppgir at dette skjer daglig, er høyest på 1. trinn (39 prosent) og noe lavere på 5.-6. trinn (30 prosent) og 9.-10. trinn (35 prosent). I tillegg oppgir mellom 13 og 19 prosent at dette skjer ukentlig.

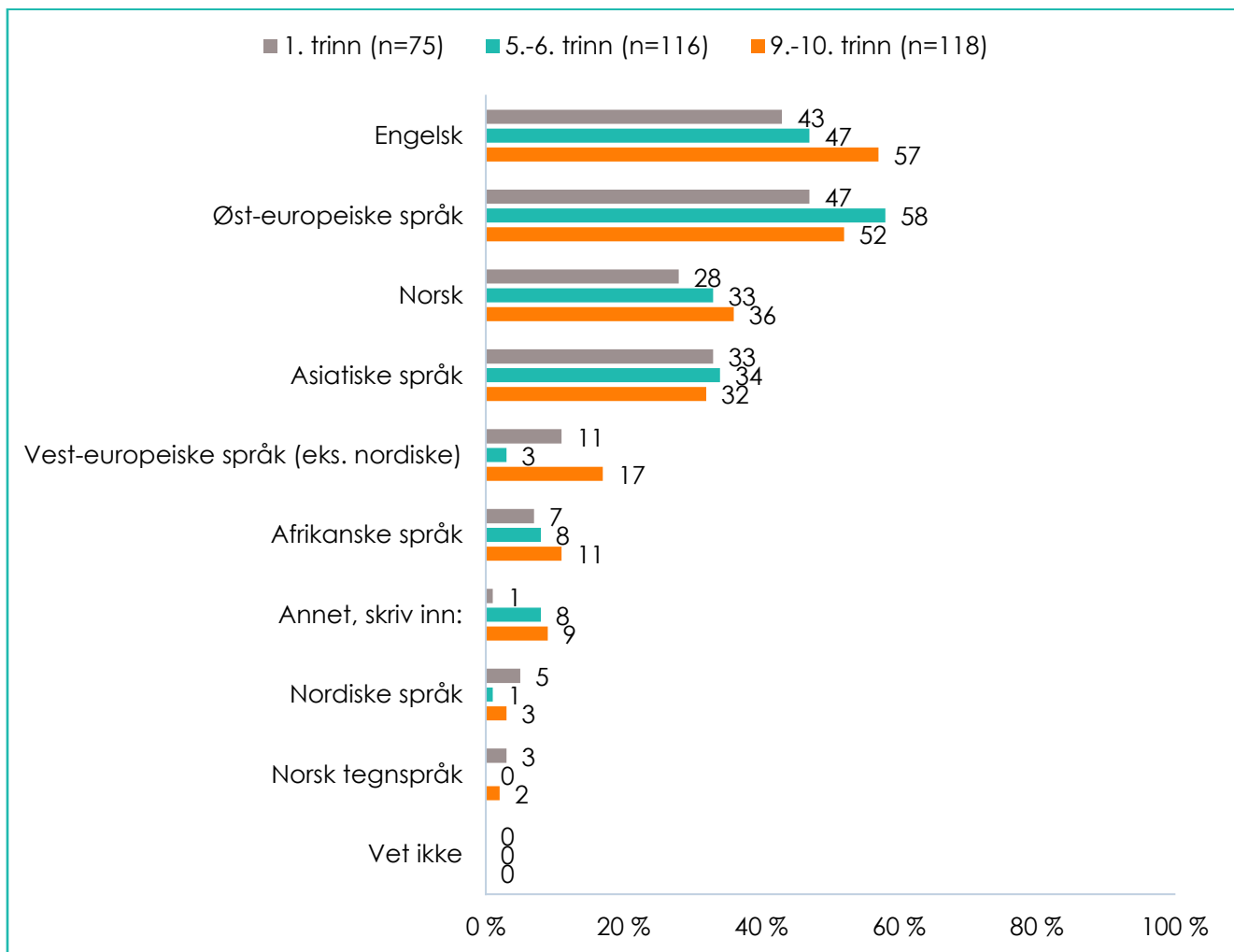
Samtidig er det også en betydelig andel lærere som opplever at dette ikke skjer i det hele tatt. Andelen som oppgir at dette skjer aldri er 20 prosent på det laveste trinnet, 19 prosent på 5.-6. trinn og 16 prosent på 9.-10. trinn.

Det er generelt små forskjeller mellom klasstrinnene, men lærere på 9.-10. trinn rapporterer noe hyppigere bruk av andre språk enn norsk enn lærere på de lavere trinnene, særlig når en ser på andelen som oppgir at dette skjer ukentlig eller månedlig.

Figur 14. Hvor ofte bruker elever i klassen eller gruppa andre språk enn norsk i skoletimer der undervisningsspråket er norsk? – Lærere

Lærere som oppgir bruk av andre språk enn norsk i undervisningen ble videre fulgt opp med spørsmålet om hvilket språk som brukes av elevene (figur 15). Hvilke språk som dominerer, varierer mellom klassesjette, men engelsk og østeuropeiske språk (særlig russisk og ukrainsk) er mest utbredt. Andelen som bruker engelsk, er høyest blant elever på 9.-10. trinn (57 prosent), mens østeuropeiske språk er mest utbredt på 1. og 5.-6. trinn med hhv. 47 og 58 prosent.

Figur 15. Hvilke(t) språk bruker elevene i klassen eller gruppa? – Lærere. Spørsmålet stilles kun til lærere som har oppgitt at elever i klassen/ gruppen bruker andre språk enn norsk i skoletimer der undervisningsspråket er norsk.

4.3 Lærers bruk av andre språk i skolehverdagen

Bruk av andre språk enn norsk forekommer ikke bare blant elevene, men også blant lærere i kommunikasjon med elever. Figur 16 viser hvor ofte lærere oppgir at de selv bruker andre språk enn norsk i samtaler med elevene.

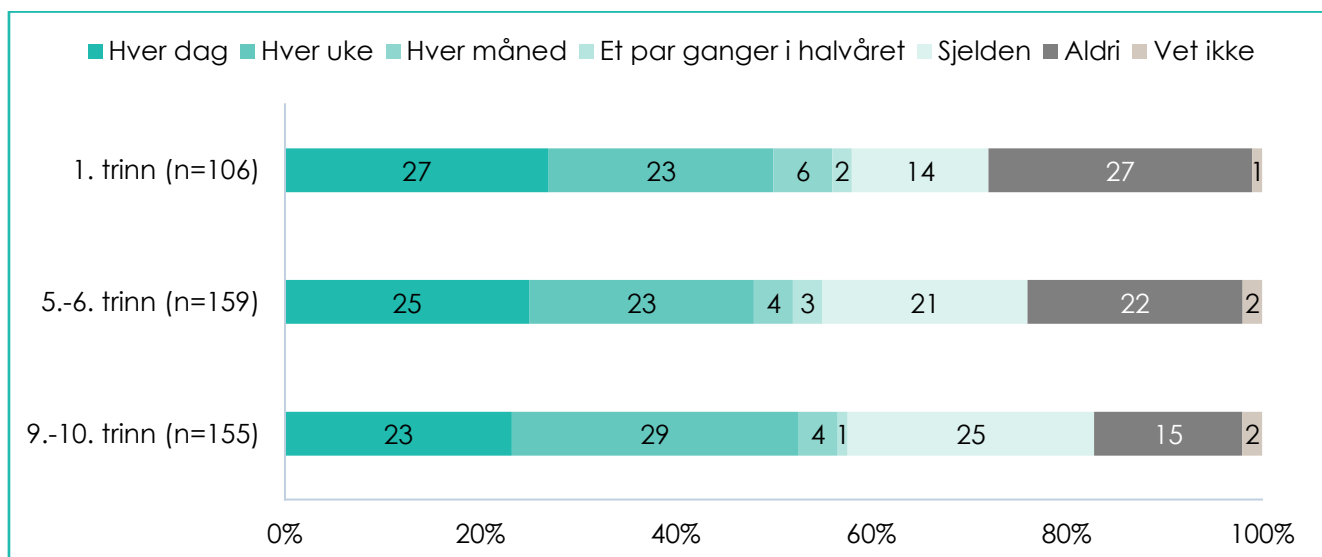
Resultatene viser at læreres bruk av andre språk enn norsk er mindre utbredt enn elevenes egen språkbruk. Andelen som oppgir at de bruker andre språk daglig, er høyest blant lærere på 1. trinn (27 prosent) og avtar med økende klassetrinn. I tillegg oppgir mellom 23 og 29 prosent at dette skjer ukentlig, med høyest andel på 9.–10. trinn.

Samtidig er det en betydelig andel lærere som oppgir at de bruker andre språk sjelden. Andelen som aldri bruker andre språk enn norsk i kommunikasjon med elevene, er høyest på 1. trinn (27 prosent), og lavere på høyere klassetrinn, med henholdsvis 22 prosent på 5.–6. trinn og 15 prosent på 9.–10. trinn.

Sammenlignet med 2015 har også læreres bruk av andre språk enn norsk endret seg. Andelen som oppgir at andre språk brukes daglig, er betydelig høyere i årets undersøkelse, samtidig som andelen som oppgir at det skjer sjelden eller aldri har gått klart ned.

I 2015 oppga henholdsvis 18 prosent på 1. trinn, 10 prosent på 5.–6. trinn og 8 prosent på 9.–10. trinn at andre språk enn norsk ble brukt daglig. I 2026 har andelene økt til 27, 25 og 23 prosent for de samme klassetrinnene. Motsatt har andelen lærere som oppgir at de sjelden eller aldri bruker andre språk enn norsk, gått betydelig ned siden 2015. Den gang lå andelene på 70 prosent på 1. trinn, 46 prosent på 5.–6. trinn og 60 prosent på 9.–10. trinn, mens de i 2026 er redusert til henholdsvis 41, 43 og 40 prosent.

Samlet tyder resultatene på at bruk av andre språk enn norsk i kommunikasjon mellom lærere og elever har blitt mer utbredt over tid, men at bruken fortsatt i hovedsak er situasjonsbetinget og forekommer sjeldnere enn i elevenes egen kommunikasjon.

Figur 16. Hvor ofte bruker du andre språk enn norsk når du snakker med elevene i klassen eller gruppa? - Lærere

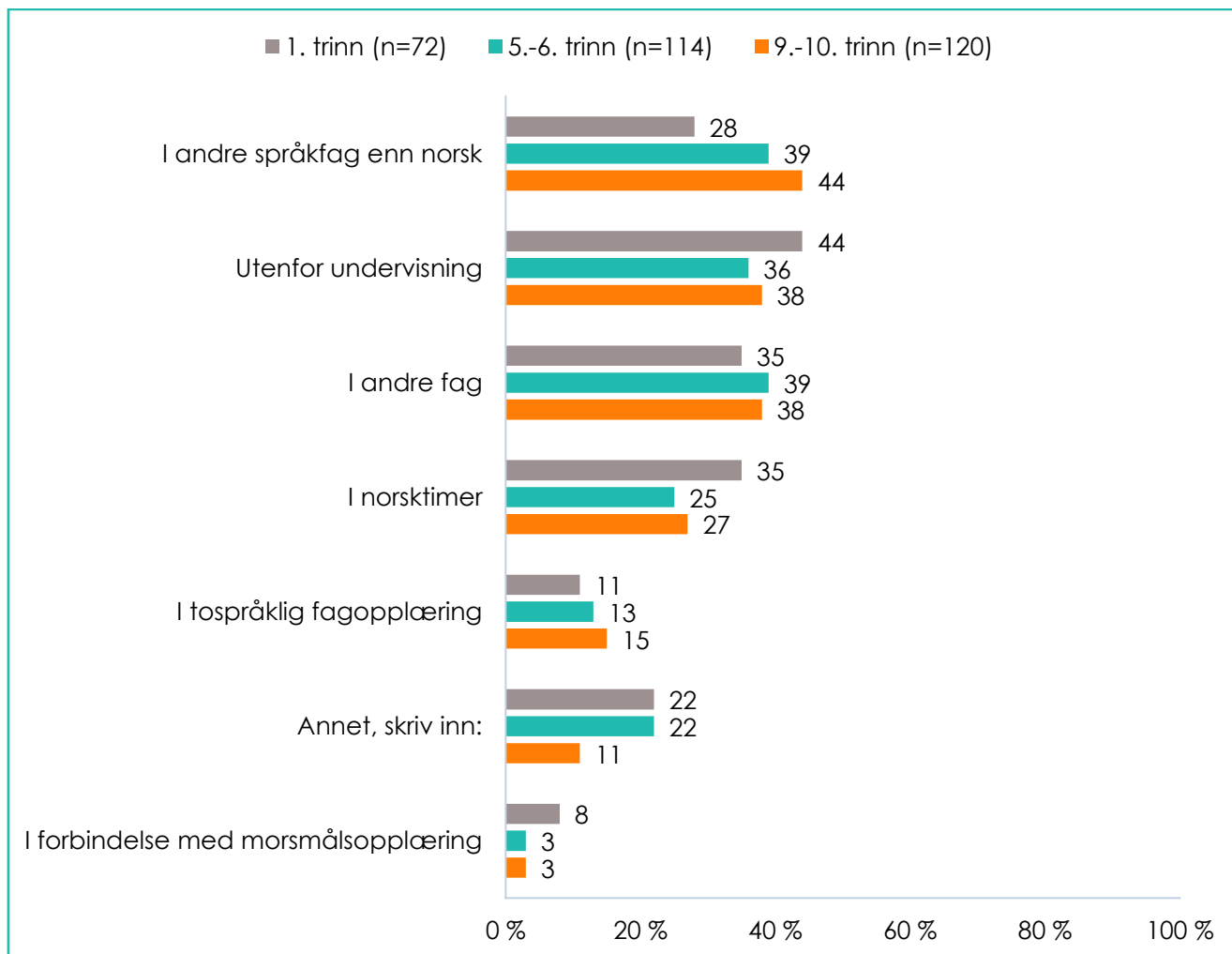
Lærere som bruker andre språk enn norsk i kommunikasjon med elevene, ble videre spurt om i hvilke situasjoner dette skjer. Resultatene i figur 17 viser at slik språkbruk forekommer sammenhenger, både i og utenfor undervisningen.

Mellom 36 og 44 prosent av lærerne oppgir at de bruker andre språk utenfor undervisning, med høyest andel på 1. trinn (44 prosent). Bruk av fremmedspråk i andre språkfag enn norsk er også relativt utbredt, særlig på høyere klassetrinn. Her oppgir 44 prosent av lærerne på 9.–10. trinn at de bruker andre språk, sammenlignet med 39 prosent på 5.–6. trinn og 28 prosent på 1. trinn. Dette tyder på at slik språkbruk øker med elevenes alder og fagtilbud.

Mellom 35 og 39 prosent oppgir at de bruker andre språk i øvrige fag, med små forskjeller mellom klassetrinnene. Bruk i norsktimer forekommer noe sjeldnere, med andeler på mellom 25 og 35 prosent, og er noe mer utbredt på 1. trinn enn på høyere trinn.

De øvrige situasjonene er mindre utbredt. Mellom 11 og 22 prosent oppgir bruk i andre sammenhenger, mens bruk i tospråklig fagopplæring ligger på 11–15 prosent, og bruk i morsmålsopplæring er lavest, med 3–8 prosent.

Spørsmålsformuleringen er noe justert sammenlignet med 2015. I årets undersøkelse spør vi «Når bruker du andre språk enn norsk...» i motsetning til i 2015 da spørsmålet lød «I hvilke situasjoner bruker du...». Selv om forskjellen er relativt liten, kan den påvirke hvordan respondentene tolker og besvarer spørsmålet, og dermed også sammenligningsgrunnlaget over tid. Til tross for dette tyder resultatene på at andelen som oppgir bruk av andre språk utenfor undervisningen har økt på alle klassetrinn. Mens andelen var på 23 prosent på 1. trinn, 20 prosent på 5.-6. trinn og 30 prosent på 9.-10. trinn er andelen i årets undersøkelse på henholdsvis 44, 36 og 38 prosent. Bruken i andre språkfag enn norsk er lavere enn tidligere, da andelen har gått ned fra 50 prosent til 28 prosent på 1. trinn, 79 prosent til 39 prosent på 5.-6. trinn og fra 67 prosent til 44 prosent på 9.-10. trinn. Samtidig er andelen som oppgir bruk i tospråklig fagopplæring, i norsktimer og i andre fag noe høyere enn i 2015.

Figur 17. Når bruker du andre språk enn norsk når du snakker med elevene? – Lærere. Spørsmålet stilles kun til lærere som bruker andre språk enn norsk når de snakker med elevene i klassen eller gruppa.

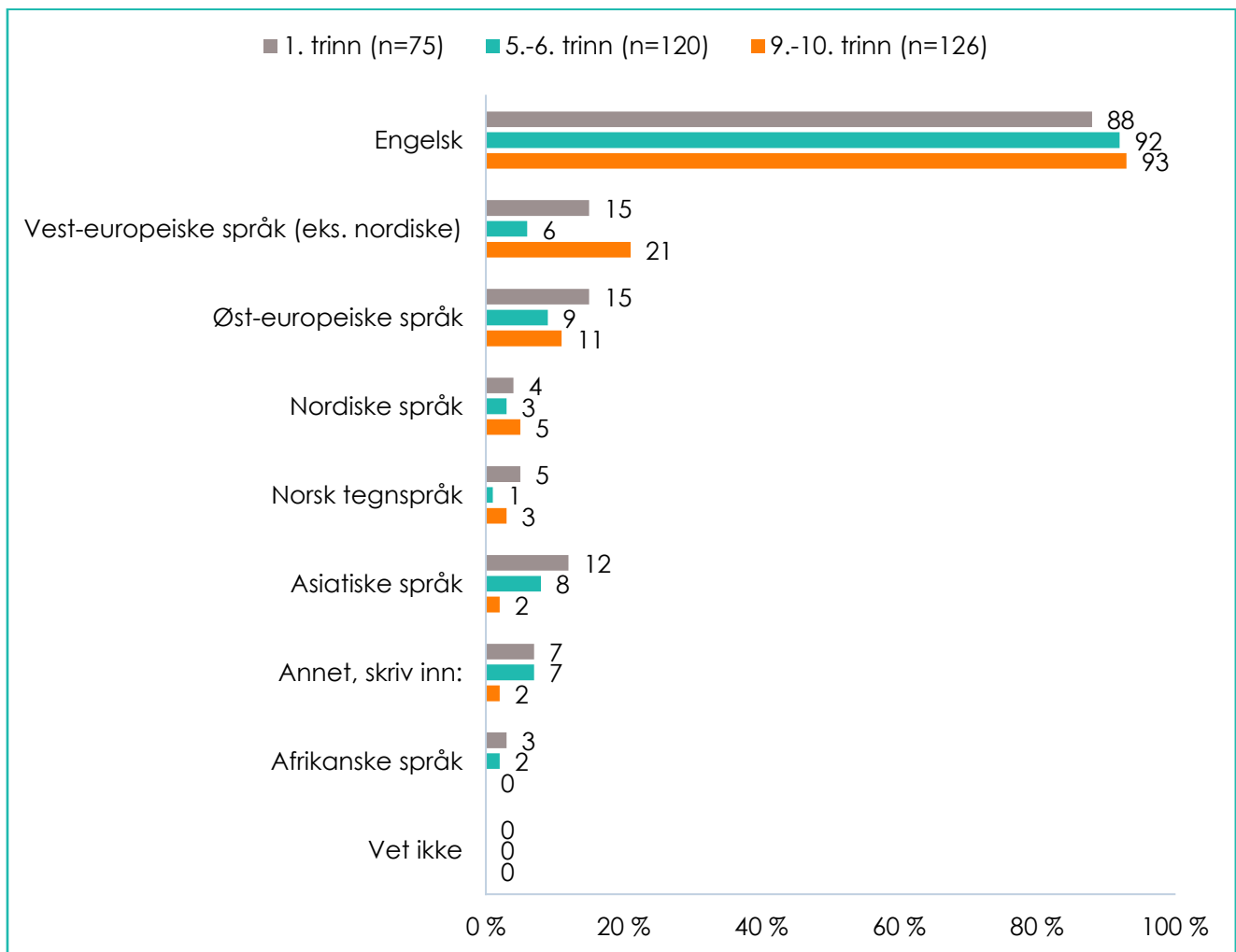
Figur 18 viser hvilke andre språk enn norsk lærere oppgir at de bruker når de snakker med elevene, blant lærere som faktisk bruker flere språk. Resultatene viser at engelsk er det klart mest brukte språket på tvers av alle klassetrinn, med svært høye andeler – 88 prosent på 1. trinn, 92 prosent på 5.–6. trinn og 93 prosent på 9.–10. trinn. Dette tyder på at engelsk i stor grad fungerer som et felles språk i kommunikasjonen mellom lærere og elever, både i og utenfor undervisningen. Dette samsvarer med funnene fra 2015, der engelsk også var det klart mest brukte språket i denne sammenhengen. Det er imidlertid viktig å merke seg at spørsmålsformuleringen er justert fra 2015 til 2026, ved at årets spørsmål eksplisitt avgrenser til «andre språk enn norsk».

Bruken av andre språk er betydelig lavere. Blant disse er det særlig vest-europeiske språk, som spansk, fransk og tysk og øst-europeiske språk som russisk og ukrainsk mest utbredt. For vest-europeiske språk varierer andelen mellom 6 og 21 prosent, med høyest nivå på ungdomstrinnet. Dette er et resultat av undervisning i disse språkene på ungdomstrinnet og samsvarer godt med funn i 2015.

For øst-europeiske språk ligger andelene på mellom 9 og 15 prosent, med noe høyere nivå på 1. trinn enn på øvrige trinn. Andelene er betydelig høyere enn i 2015, noe som trolig henger sammen med en økning i antall elever med disse språkene som morsmål. I 2015 var andelene vesentlig lavere, med 1 prosent på 5.–6. trinn og 2 prosent på 1. trinn, mens ingen lærere på ungdomstrinnet oppga slike språk.

Andre språkgrupper, som asiatiske språk (særlig arabisk) og nordiske språk, brukes av en mindre andel lærere, typisk i intervallet 3 til 12 prosent. Bruk av afrikanske språk og norsk tegnspråk er begrenset, med andeler på under 5 prosent i alle klassetrinn.

Det er generelt små forskjeller mellom klassetrinnene, men det er en svak tendens til at bruk av enkelte språk utover engelsk øker på høyere trinn, særlig for vest-europeiske språk.

Figur 18. Hvilke(t) andre språk bruker du når du snakker med elevene? – Lærere. Spørsmålet stilles kun til lærere som bruker andre språk enn norsk når de snakker med elevene i klassen eller gruppa.

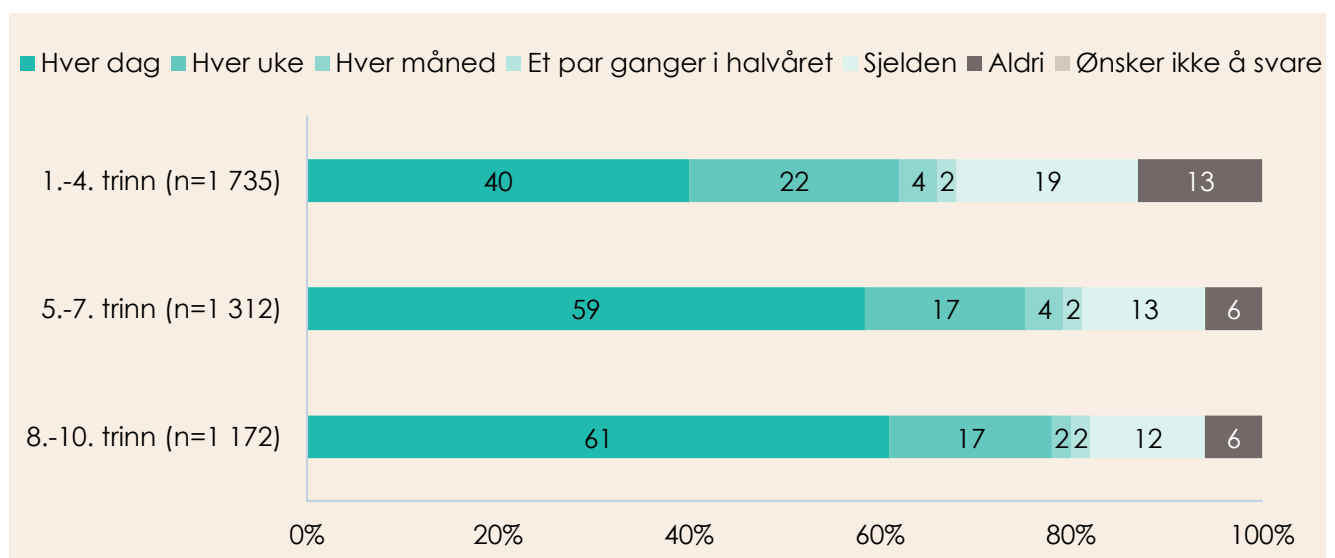
4.4 Språkbruk i friminuttene

Utover bruk av ulike språk i undervisningen, ble både elever og lærere spurt om bruk av andre språk enn norsk i friminuttene. Figur 19 viser elevenes egen vurdering av dette.

Resultatene viser at bruk av andre språk i friminuttene er relativt utbredt, særlig på høyere klassetrinn. Blant elever på 5.–7. trinn og 8.–10. trinn oppgir henholdsvis 59 og 61 prosent at de bruker andre språk eller ord fra andre språk daglig, sammenlignet med 40 prosent blant elever på 1.–4. trinn. En større andel elever med mødre født i ikke-vestlige land bruker fremmedspråk daglig (59 prosent) sammenlignet med både elever med norskfødte mødre (51 prosent) og elever med mødre født i vestlige land (49 prosent). I tillegg ser vi at gutter i større grad enn jenter bruker andre språk enn norsk i friminuttene på daglig basis.

Andelen som oppgir at dette skjer sjeldnere, er lav. Mellom 6 og 13 prosent oppgir at de aldri bruker andre språk i friminuttene, og andelen er høyest blant de yngste elevene.

Sammenlignet med 2015 har andelen som bruker andre språk daglig økt, særlig på 5.–7. trinn, der andelen har steget fra 25 prosent i 2015 til 59 prosent i årets undersøkelse.

Figur 19. Hvor ofte bruker du andre språk eller ord fra andre språk enn norsk i friminuttene? – Elever

Figur 20 viser lærernes vurdering av hvor ofte elever i klassen eller gruppa bruker andre språk enn norsk i friminuttene.

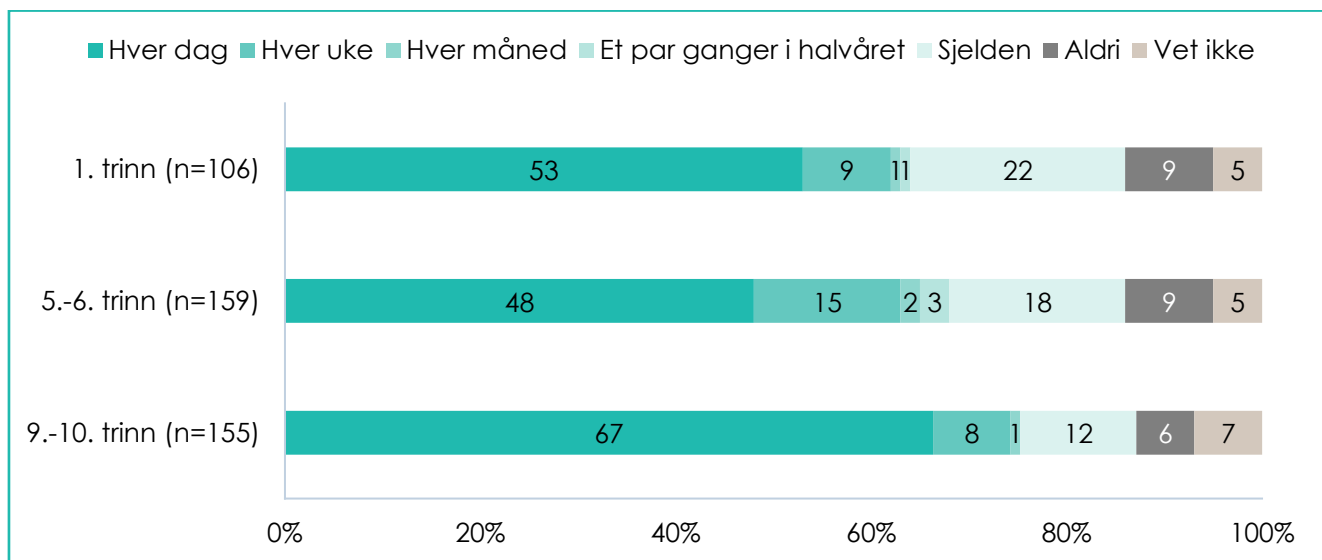
Resultatene viser at bruk av andre språk i friminuttene oppleves som utbredt på tvers av klassetrinn. Mellom 48 og 67 prosent av lærerne oppgir at dette skjer daglig, med høyest andel på 9.–10. trinn (67 prosent), etterfulgt av 1. trinn (53 prosent) og 5.–6. trinn (48 prosent).

Andelen som oppgir at elever aldri bruker andre språk eller ord fra andre språk i friminuttene, er lav, mellom 6 og 9 prosent, og lavest på ungdomstrinnet.

Sammenlignet med elevenes egne svar fremstår mønsteret som relativt likt, ved at en stor andel på mellom- og ungdomstrinnet oppgir daglig bruk av andre språk i friminuttene.

Samtidig rapporterer lærere gjennomgående en noe lavere andel daglig bruk enn elevene selv, særlig på 5.–7. trinn. Dette kan tyde på at elever i større grad registrerer eller er bevisste på språkbruken i friminuttene enn det lærerne er.

Samlet peker resultatene i begge grupper i retning av at bruk av andre språk i friminuttene er en naturlig og utbredt del av elevenes sosiale samspill, særlig på høyere klassetrinn.

Figur 20. Hvor ofte bruker elever i klassen eller gruppa andre språk enn norsk i friminuttene? – Lærere

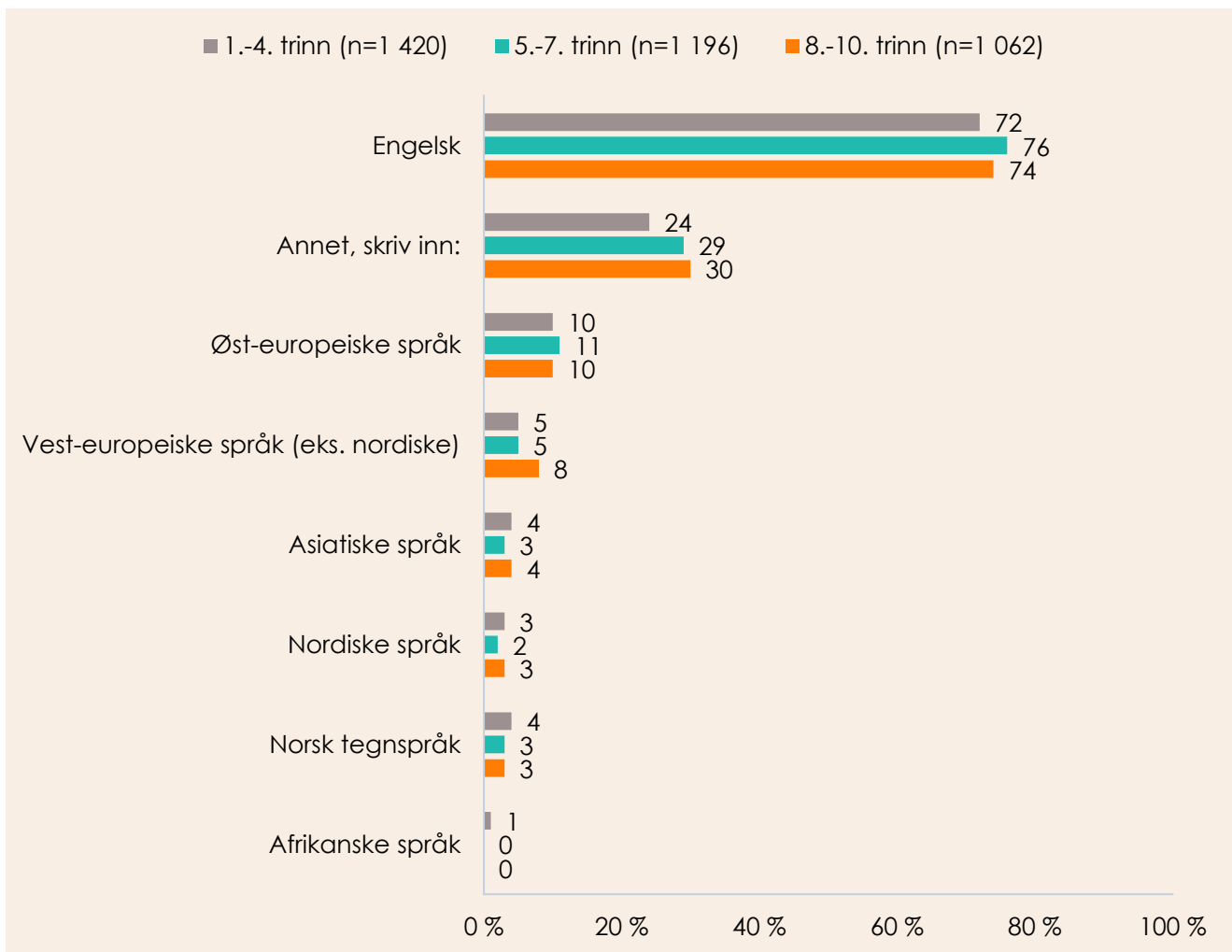
Engelsk er det klart mest utbredte språket, med andeler på mellom 72 og 76 prosent, og små forskjeller mellom klassetrinnene (figur 21). Engelsk brukes også i større grad blant elever i de mest og mellomsentrale kommunene, sammenliknet med de minst sentrale.

De øvrige språkene er mindre utbredt, med unntak av øst-europeiske språk (særlig russisk og ukrainsk), som brukes av 10–11 prosent av elevene i friminuttene. Disse språkene brukes i hovedsak av elever med utenlandskfødte mødre, samt i de minst sentrale kommunene.

Mange elever oppgir i tillegg at de bruker språk som ikke inngår i svaralternativene, der norsk er det klart mest gjennomgående språket.

Sammenlignet med 2015 er det en tydelig økning i bruken av både engelsk og øst-europeiske språk, særlig på mellomtrinnet. Andelen som oppgir bruk av engelsk har økt med 31 prosentpoeng på 5.–7. trinn og 24 prosentpoeng på 8.–10. trinn, mens bruken av øst-europeiske språk har økt med henholdsvis 7 og 2 prosentpoeng.

Det er samtidig viktig å merke seg at svaralternativene ikke er fullt ut sammenlignbare over tid, ettersom norsk var inkludert som svaralternativ i 2015, men ikke i den nye undersøkelsen.

Figur 21. Hvilke(t) språk bruker du i friminuttene? – Elever. Spørsmålet stilles kun til elever som bruker andre språk enn norsk i friminuttene.

5 Holdninger til flerspråklighet

Dette kapitlet belyser holdninger til flerspråklighet blant elever og lærere i grunnskolen. Det omfatter vurderinger av bruk av andre språk enn norsk både i undervisningen og i friminuttene, samt syn på flerspråklighet som ressurs i skolen. Videre presenteres elevenes ønsker og preferanser knyttet til språkbruk og språklæring.

Gjennom kapitlet sammenlignes elevenes og lærernes vurderinger, med særlig vekt på hvordan holdningene varierer mellom klassetrinn. Dette gir et samlet bilde av hvordan flerspråklighet oppfattes og håndteres i ulike deler av skolehverdagen.

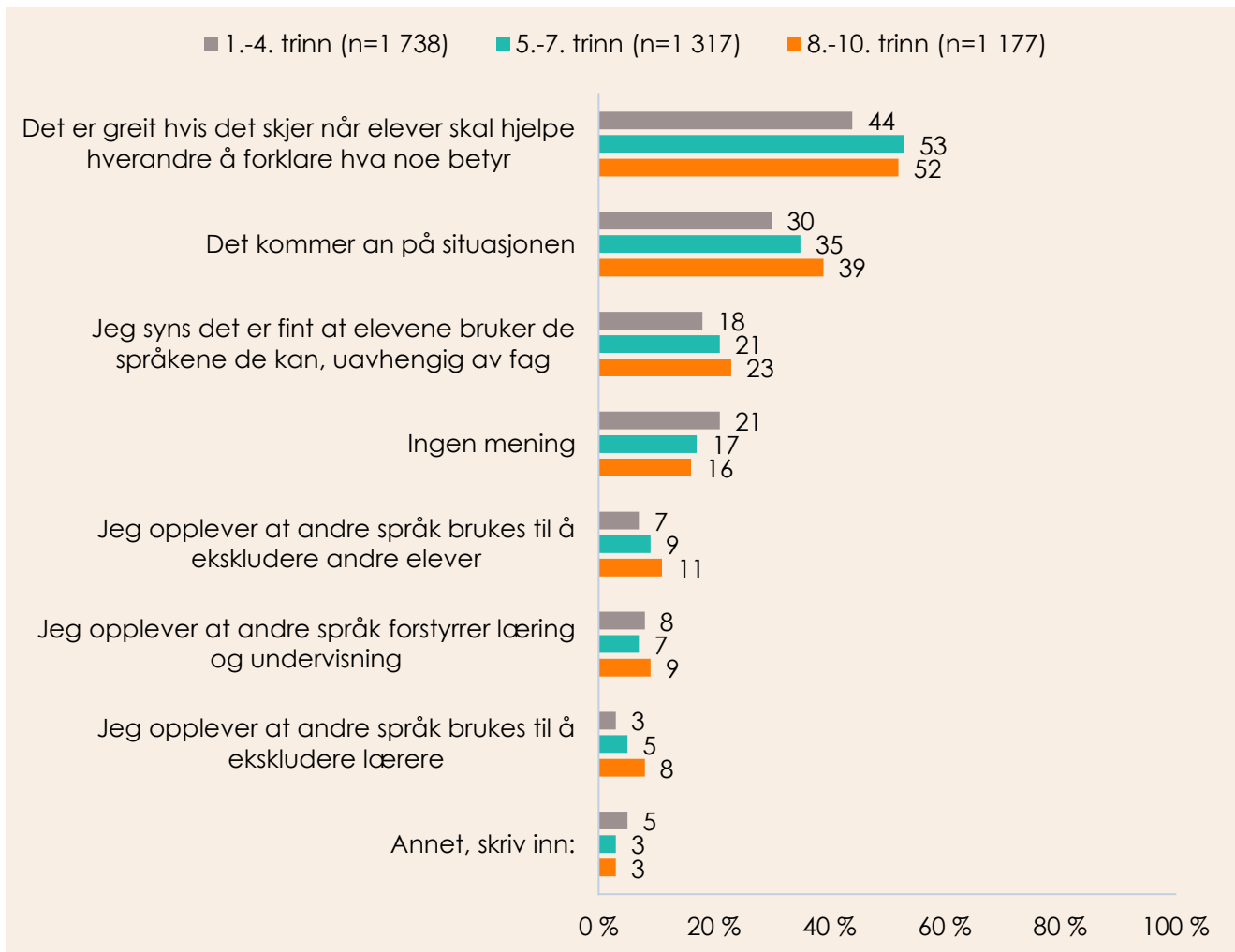
5.1 Holdninger til språkbruk i undervisning

Elevene ble spurt hva de mener om at andre elever bruker andre språk enn norsk i timer der undervisningsspråket er norsk. Figur 22 viser at elevene gjennomgående har positive eller nyanserte holdninger til bruk av andre språk enn norsk i skoletimer der undervisningsspråket er norsk. På tvers av klassetrinn er det flere som vurderer slik språkbruk som positiv, eller som stiller seg nøytrale.

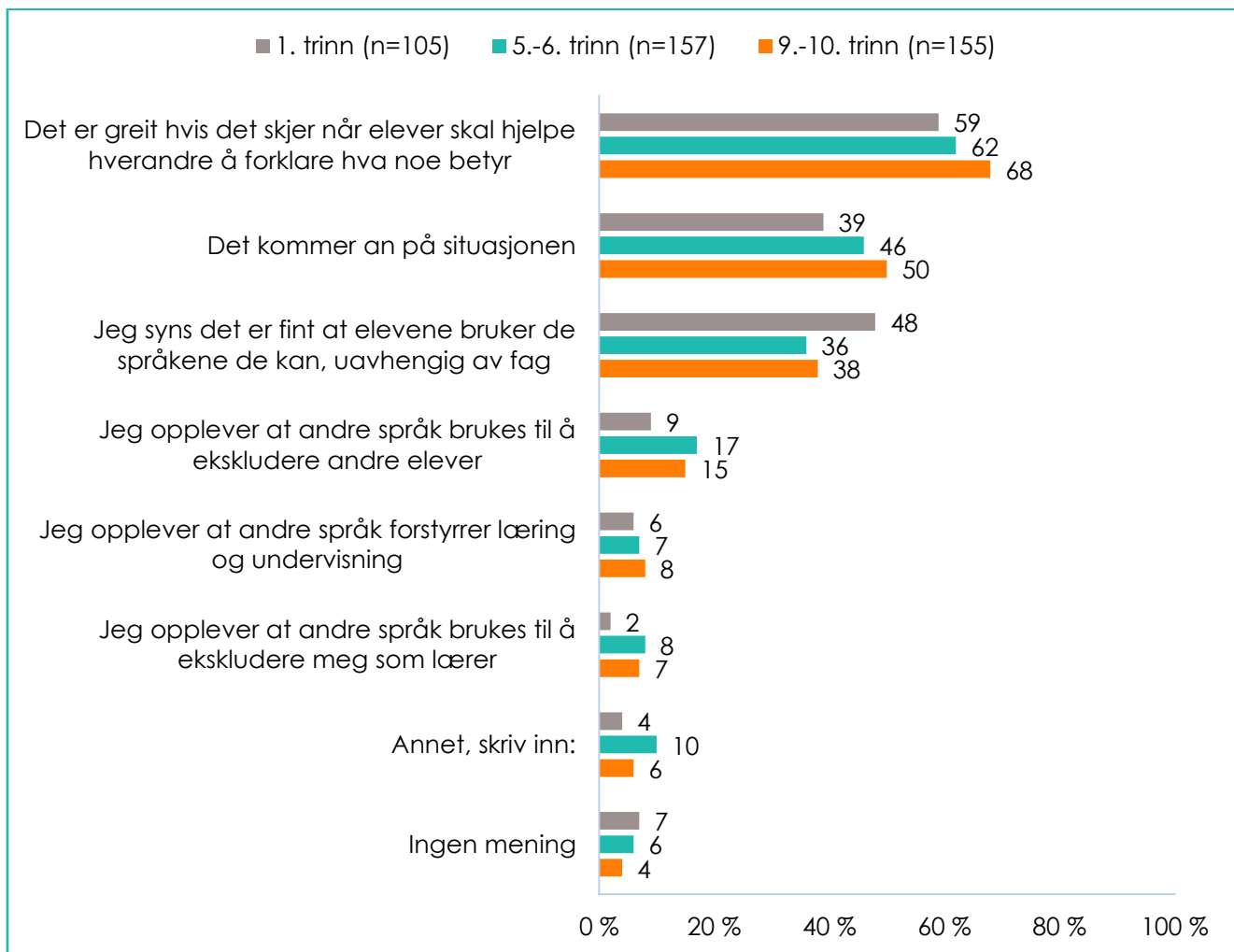
Omtrent halvparten av elevene oppgir at det er greit dersom formålet er å hjelpe hverandre, med lavest andel på 1.–4. trinn (44 prosent) og høyest på mellom- og ungdomstrinnet (53 og 52 prosent). Andelen er også høyere blant jenter enn gutter, samt i mellom- og minst sentrale kommuner. I tillegg oppgir 18–23 prosent at det er positivt at elever bruker de språkene de kan, uavhengig av fag, med en tydelig økning med klassetrinn. Andelen som oppgir dette er også høyere blant elever med utenlandskfødte mødre, enn blant de med norskfødte mødre.

Samtidig mener en betydelig andel at dette kommer an på situasjonen, med lavest andel blant de yngste (30 prosent) og høyest blant de eldste elevene (39 prosent). Mellom 3 og 11 prosent vurderer bruk av andre språk negativt, blant annet fordi det kan oppleves som ekskluderende eller forstyrrende. Andelen som oppgir dette, er lavest på 1.–4. trinn og høyest på 8.–10. trinn.

Tilsvarende spørsmål ble stilt til lærere (figur 23), og mønsteret ligner elevenes vurderinger. Mellom 59 og 68 prosent av lærerne mener det er greit å bruke andre språk dersom formålet er å hjelpe hverandre, med lavest andel på 1. trinn og høyest på 9.–10. trinn. Samtidig opplever en noe større andel lærere enn elever at språkbruk kan brukes til å ekskludere andre, særlig på 5.–6. trinn og 9.–10. trinn.

Figur 22. Hva synes du om at elever i klassen eller gruppa bruker andre språk enn norsk i skoletimer der undervisningsspråket er norsk? – Elever

Figur 23. Hva synes du om at elever i klassen eller gruppa bruker andre språk enn norsk i skoletimer der undervisningsspråket er norsk? - Lærere

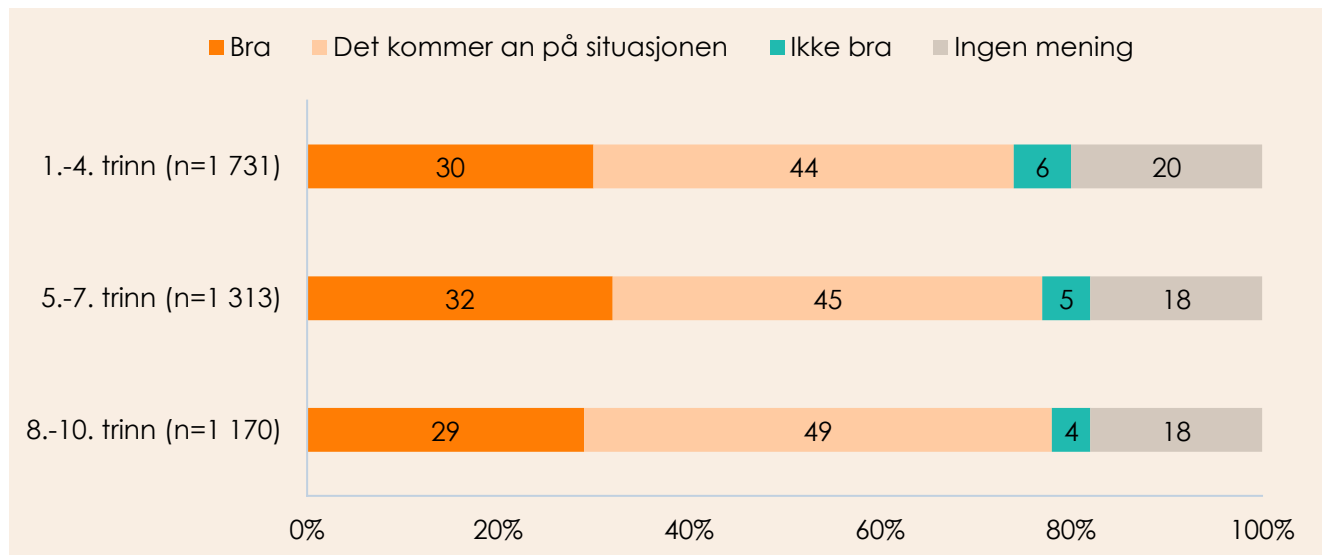
5.2 Holdninger til språkbruk i friminutt

Både elever og lærere ble spurt om hva de synes om at andre språk enn norsk brukes i friminuttene (figur 24 for elever, og figur 25 for lærere). Blant elevene mener om lag én av tre at dette er bra, med små forskjeller mellom klassetrinnene. Elever med utenlandskfødte mødre vurderer i større grad enn elever med norskfødte mødre at bruk av andre språk enn norsk i friminuttene er positivt.

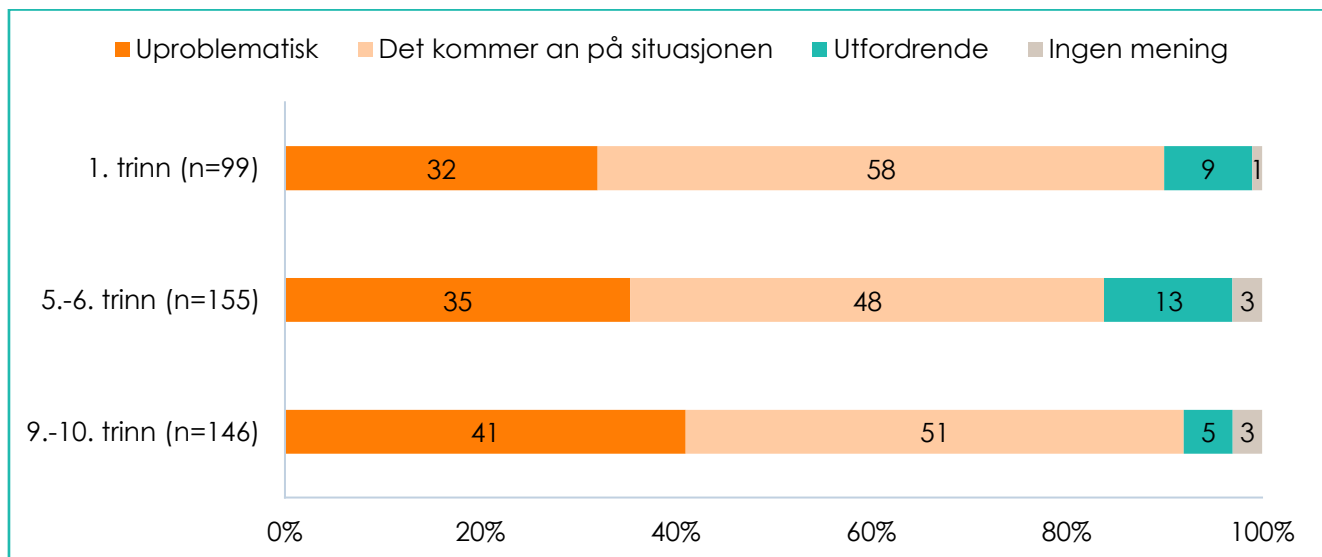
Samtidig oppgir en stor andel at det kommer an på situasjonen, med noe lavere andel blant de yngste (44 prosent) og høyere blant de eldste (49 prosent). En relativt liten andel elever vurderer dette som negativt (4–6 prosent), mens om lag én av fem ikke har noen mening.

Blant lærerne har de fleste gjort seg opp en mening. Andelen som opplever bruk av andre språk som uproblematisk, øker med klassetrinn, fra 32 prosent på 1. trinn til 35 prosent på 5.–6. trinn og 41 prosent på 9.–10. trinn. Samtidig oppgir mellom 48 og 58 prosent at det

kommer an på situasjonen. Andelen som vurderer dette som utfordrende, er høyest på 5.–6. trinn (13 prosent) og lavest på 9.–10. trinn (5 prosent).

Figur 24. Hva synes du om at elever bruker andre språk enn norsk i friminuttene? - Elever

Figur 25. Hva synes du om at elever i klassen eller gruppa bruker andre språk enn norsk i friminuttene? – Lærere

5.3 Syn på flerspråklighet som ressurs

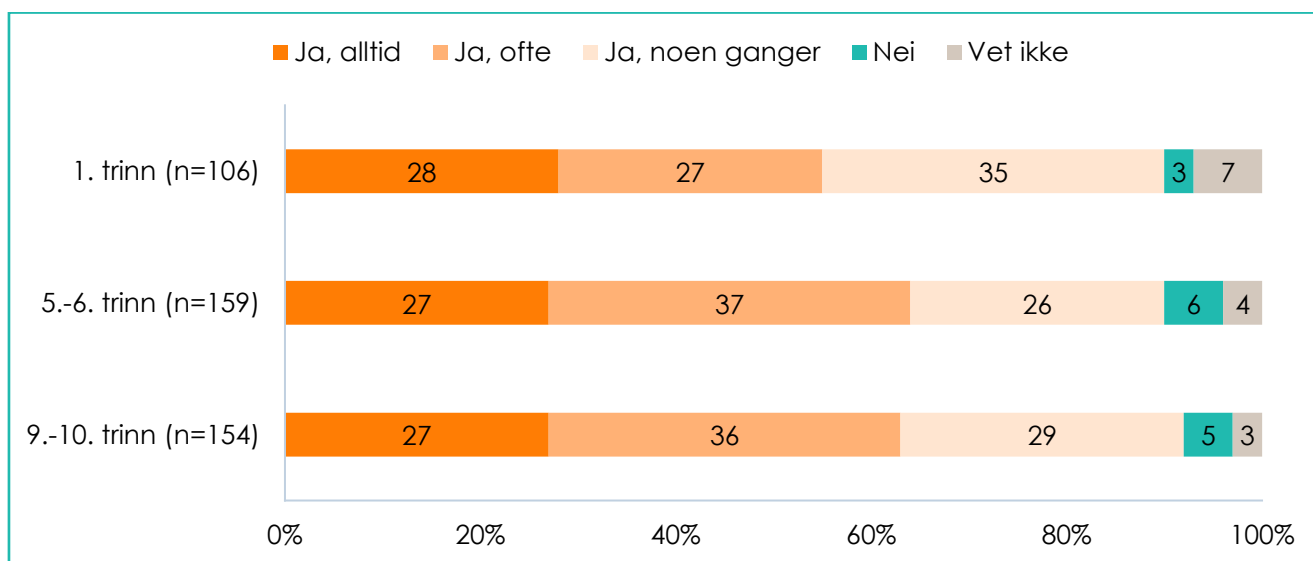
En majoritet av lærere vurderer at elever som kan flere språk, er en ressurs for dem på skolen (figur 26). Resultatene viser at lærere i stor grad oppfatter flerspråklighet som en ressurs. På tvers av klassetrinn svarer et klart flertall at påstanden stemmer alltid eller ofte, med samlet andel på 55 prosent på 1. trinn, 64 prosent på 5.–6. trinn og 63 prosent på 9.–10. trinn.

En betydelig andel lærere oppgir samtidig at påstanden stemmer noen ganger, med nivåer på 26–35 prosent. Andelen er høyest blant lærere på 1. trinn (35 prosent), noe som kan tyde på en noe mer nyansert vurdering på de lavere trinnene.

Andelen lærere som er uenig i påstanden er lav, mellom 3 og 6 prosent, og tilsvarende er andelen som svarer «vet ikke» marginal (3–7 prosent).

Det er generelt små forskjeller mellom klassetrinnene, men en svak tendens til at lærere på mellom- og ungdomstrinnet i større grad vurderer flerspråklighet som en tydelig ressurs.

Samlet viser resultatene at det er bred enighet blant lærere om at flerspråklighet er en ressurs i skolen, men at vurderingene i noen grad varierer mellom klassetrinn.

Figur 26. Opplever du at denne påstanden stemmer: Det at elevene kan flere språk, er en ressurs for dem på skolen. – Lærere

Lærere fikk også mulighet til å utdype på hvilken måte de mener at flerspråklighet er en ressurs, eller ikke er en ressurs, for dem på skolen.

Blant lærerne som ser på flerspråklighet som en ressurs, går et sentralt tema igjen: elever som kan flere språk utvikler sterkere språklig bevissthet og har lettere for å tilegne seg nye språk. Flere peker også på at slike elever i større grad gjenkjenner grammatiske strukturer og får flere «knagger» for læring. Samtidig fremheves konkrete fordeler i undervisningen, som at elever kan forklare begreper for hverandre, oversette, støtte nyankomne elever og bruke morsmålet for å styrke faglig forståelse.

Flerspråklighet beskrives videre som viktig for elevenes identitet, tilhørighet og stolthet, og som en kilde til økt kulturell innsikt, interkulturell forståelse og toleranse i klassen. Flere trekker

også frem pedagogiske gevinster, blant annet gjennom sammenligning av språk, dypere begrepsforståelse og bruk av flerspråklige strategier i undervisningen.

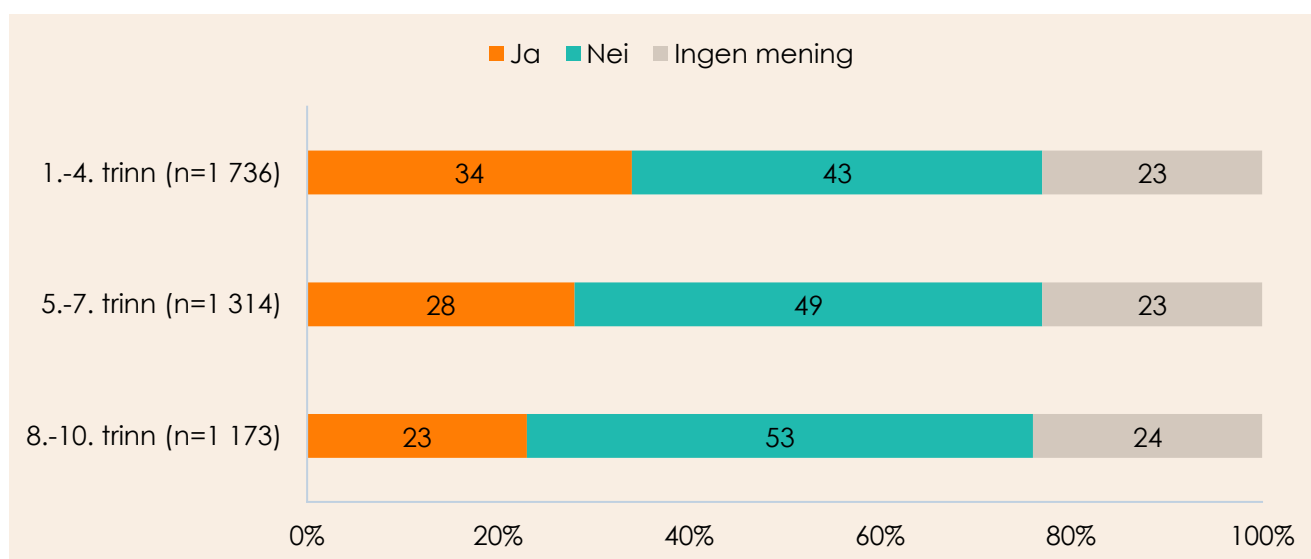
Samtidig påpeker enkelte lærere at flerspråklighet er en ressurs under visse forutsetninger. Det understrekes at både norsk og morsmål må være tilstrekkelig utviklet for at elevene skal få fullt utbytte, og at elever med svake språkferdigheter kan oppleve utfordringer.

Det er imidlertid kun 15 lærere som har gitt åpne svar på hvorfor de ikke anser det at elever kan flere språk som en ressurs i skolen. En forklaring som trekkes frem av flere, er at enkelte elever mangler tilstrekkelige ferdigheter både i norsk og i morsmål. Svarene uttrykker en bekymring for at dette kan føre til svake ferdigheter i begge språk, noe som igjen kan gi utfordringer med ordforråd, begrepsforståelse, lesing og skriving. Noen peker også på at utstrakt bruk av andre språk i skolehverdagen kan hemme utviklingen av norsk.

5.4 Ønsker og preferanser knyttet til språk

Elevene ble også spurt om hvorvidt de ønsker å bruke andre språk enn norsk i skoletimene, samt om de ønsker å lære seg flere språk på skolen (figur 27 og 28). Andelen som kan se for seg å bruke flere språk i undervisningen er høyest blant de yngste elevene (34 prosent) og avtar med klassetrinn, til henholdsvis 28 prosent på 5.–7. trinn og 23 prosent på 8.–10. trinn. Nærmere hver fjerde elev oppgir at de ikke har noen mening om dette. Elever i mellom- og minst sentrale kommuner svarer i større grad «ja». Samtidig er det klare forskjeller etter bakgrunn, der elever med utenlandskfødte mødre i større grad ønsker å bruke flere språk i skoletimene, mens elever med norskfødte mødre oftere svarer «nei».

Sammenlignet med 2015 er andelen som ønsker å bruke flere språk i skoletimene betydelig lavere. I 2015 oppga henholdsvis 56 prosent på 5.–6. trinn og 35 prosent på 9.–10. trinn at de ønsket dette.

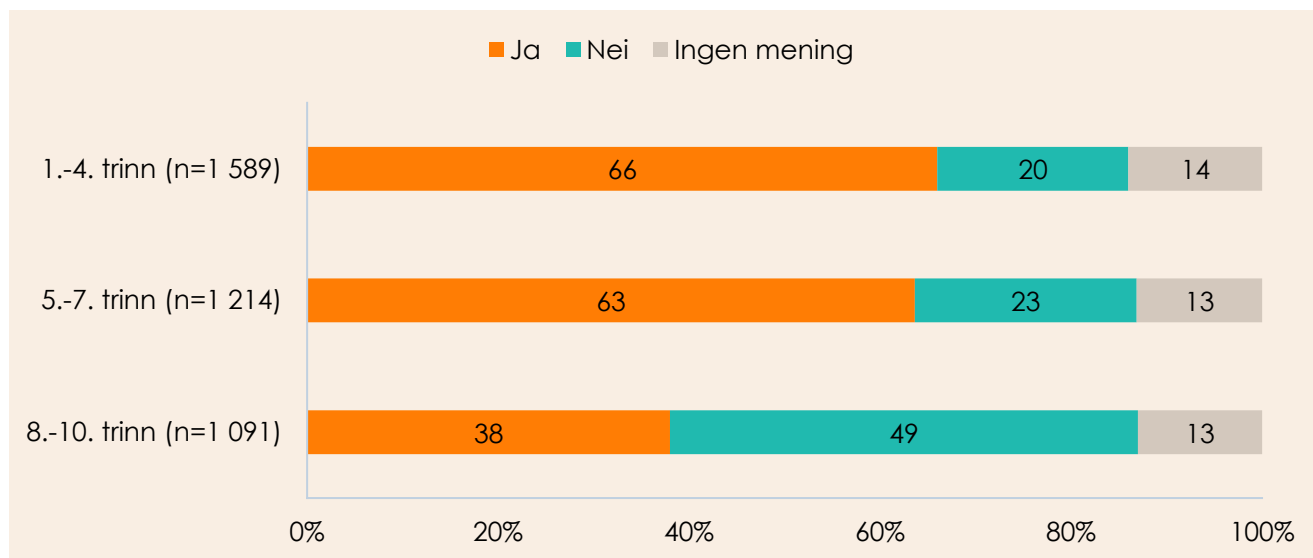

Figur 27. Ønsker du at du oftere kunne bruke flere språk enn norsk i skoletimene? – Elever

Liknende tendenser ser vi på spørsmålet knyttet til et ønske om å lære flere språk på skolen. Andelen er igjen høyest blant de yngste elevene og synker med alder, fra 66 prosent på 1.-4. trinn, til 63 prosent på 5.-7. trinn og 38 prosent på 8.-10. trinn.

I tillegg oppgir en større andel jenter enn gutter at de ønsker å lære flere språk. Tilsvarende gjelder for elever med utenlandskfødte mødre, som i større grad enn elever med norskfødte mødre uttrykker et slikt ønske.

Andelen som ikke ønsker å lære flere språk er betydelig høyere blant elever på ungdomstrinnet enn på de lavere trinnene. Dette kan henge sammen med at de fleste på ungdomstrinnet allerede har, eller har fått tilbud om, et ekstra språkfag.

Figur 28. Ønsker du å lære flere språk på skolen? – Elever

6 Språkrelaterte erfaringer og utfordringer

Dette kapitlet belyser språkrelaterte erfaringer og utfordringer i skolehverdagen, sett fra både læreres og elevers perspektiv. Kapitlet omfatter lærernes vurderinger av språkrelaterte utfordringer blant elever som ikke har norsk som førstespråk, samt hvilke tiltak de mener er nødvendige for å styrke opplærings situasjonen.

Videre presenteres omfanget av negative kommentarer knyttet til språk og talemåte, hvem som står bak disse, og i hvilke situasjoner de oppstår. Til slutt belyses hvordan slike hendelser håndteres i skolen, samt elevenes egne erfaringer og opplevelser av språkrelaterte kommentarer.

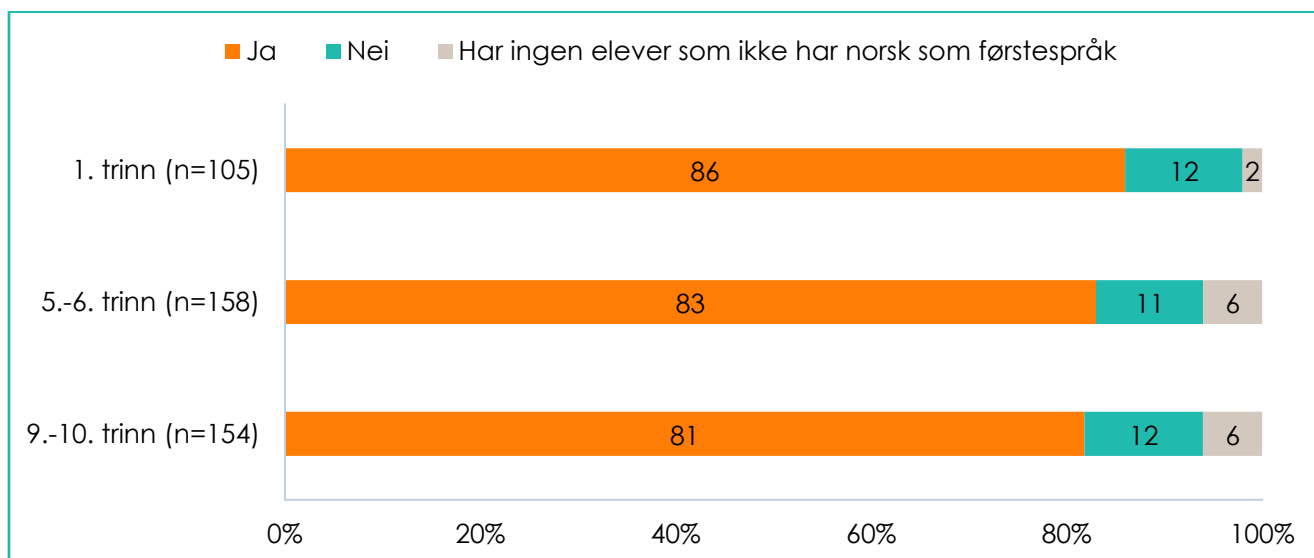
6.1 Lærernes vurderinger av språkrelaterte utfordringer

Figur 29 viser andelen lærere som oppgir at de opplever språkrelaterte utfordringer med elever som ikke har norsk som førstespråk, fordelt på klassetrinn.

Resultatene viser at et klart flertall av lærerne på alle klassetrinn opplever slike utfordringer. Andelen som svarer «ja» er høyest blant lærere på 1. trinn (86 prosent), etterfulgt av 5.–6. trinn (83 prosent) og 9.–10. trinn (81 prosent). Dette er betydelig høyere enn i 2015, da andelen var henholdsvis 59, 54 og 58 prosent.

Andelen som ikke opplever språkrelaterte utfordringer, er lav og stabil på tvers av klassetrinn (11–12 prosent). I tillegg oppgir en mindre andel lærere at de ikke har elever med annet førstespråk enn norsk, med 2 prosent på 1. trinn og 6 prosent på både 5.–6. og 9.–10. trinn. Denne andelen har gått betydelig ned siden 2015, da 26 prosent av lærerne på 1. og 5.–6. trinn og 16 prosent på 9.–10. trinn oppga dette. Det er samtidig viktig å merke seg at svaralternativet «Ingen mening» ikke var inkludert i årets undersøkelse, noe som kan påvirke hvordan andelen fordeler seg sammenlignet med tidligere.

Det er generelt små forskjeller mellom klassetrinnene, men resultatene kan tyde på at språkrelaterte utfordringer oppleves noe oftere på de laveste trinnene enn på de høyere.

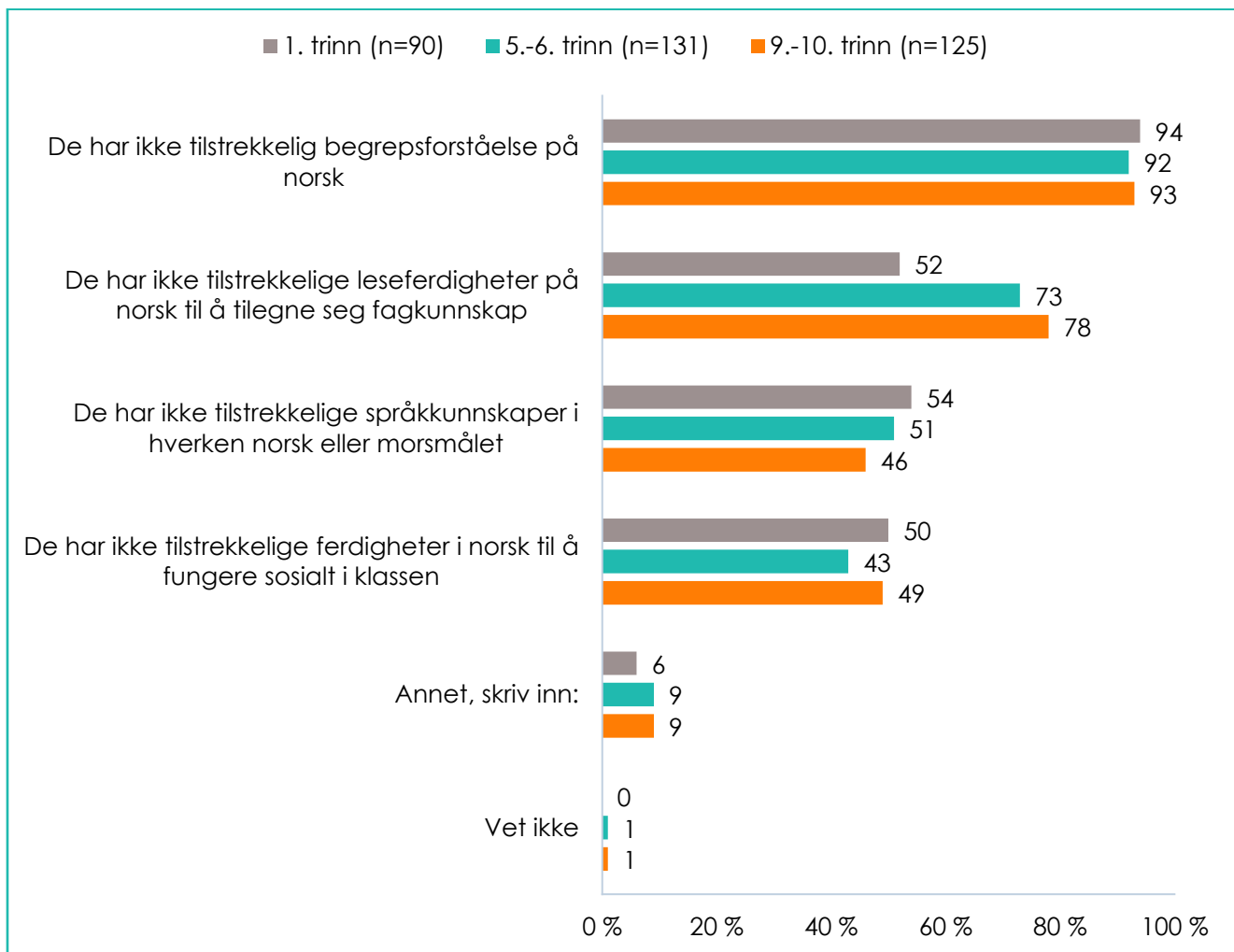
Figur 29. Opplever du at det er språkrelaterte utfordringer med elever som ikke har norsk som førstespråk? – Lærere

Videre ble lærere som opplever språkrelaterte utfordringer med elever som ikke har norsk som førstespråk, spurt om hvilke utfordringer disse elevene har (figur 30).

Blant de oppgitte utfordringene er manglende begrepsforståelse på norsk klart mest utbredt, med svært høye andeler på tvers av klassetrinn (92–94 prosent). Andelene er på nivå med resultatene fra 2015, noe som tyder på at lærere fortsatt oppfatter elevenes forståelse av faglige begreper på norsk som en sentral utfordring.

Som i 2015 er den nest vanligste utfordringen knyttet til utilstrekkelige leseferdigheter på norsk for å tilegne seg fagkunnskap, særlig på høyere klassetrinn. Andelen som oppgir dette, øker fra 52 prosent på 1. trinn til 73 prosent på 5.–6. trinn og 78 prosent på 9.–10. trinn. Nivåene er noe høyere enn i 2015, da tilsvarende andeler var 28, 67 og 65 prosent. Dette kan henge sammen med økte krav til leseforståelse og mer komplekst fagstoff på høyere trinn.

Mellom 46 og 54 prosent av lærerne oppgir at elevene har utilstrekkelige språkkunnskaper i både norsk og morsmålet, med høyest andel på 1. trinn og lavest på 9.–10. trinn. Videre peker rundt 43–50 prosent på utfordringer knyttet til å fungere sosialt i klassen, noe som fremstår som relativt jevnt fordelt mellom klassetrinnene. Svært få lærere benytter svaralternativet «vet ikke», som i årets undersøkelse har erstattet alternativet «ønsker ikke å svare» fra 2015.

Figur 30. Hvilke utfordringer mener du at elever som ikke har norsk som førstespråk, har? – Lærere

Figur 31 viser hvilke tiltak lærere mener kan bidra til å forbedre opplærings situasjonen for elever som ikke har norsk som førstespråk.

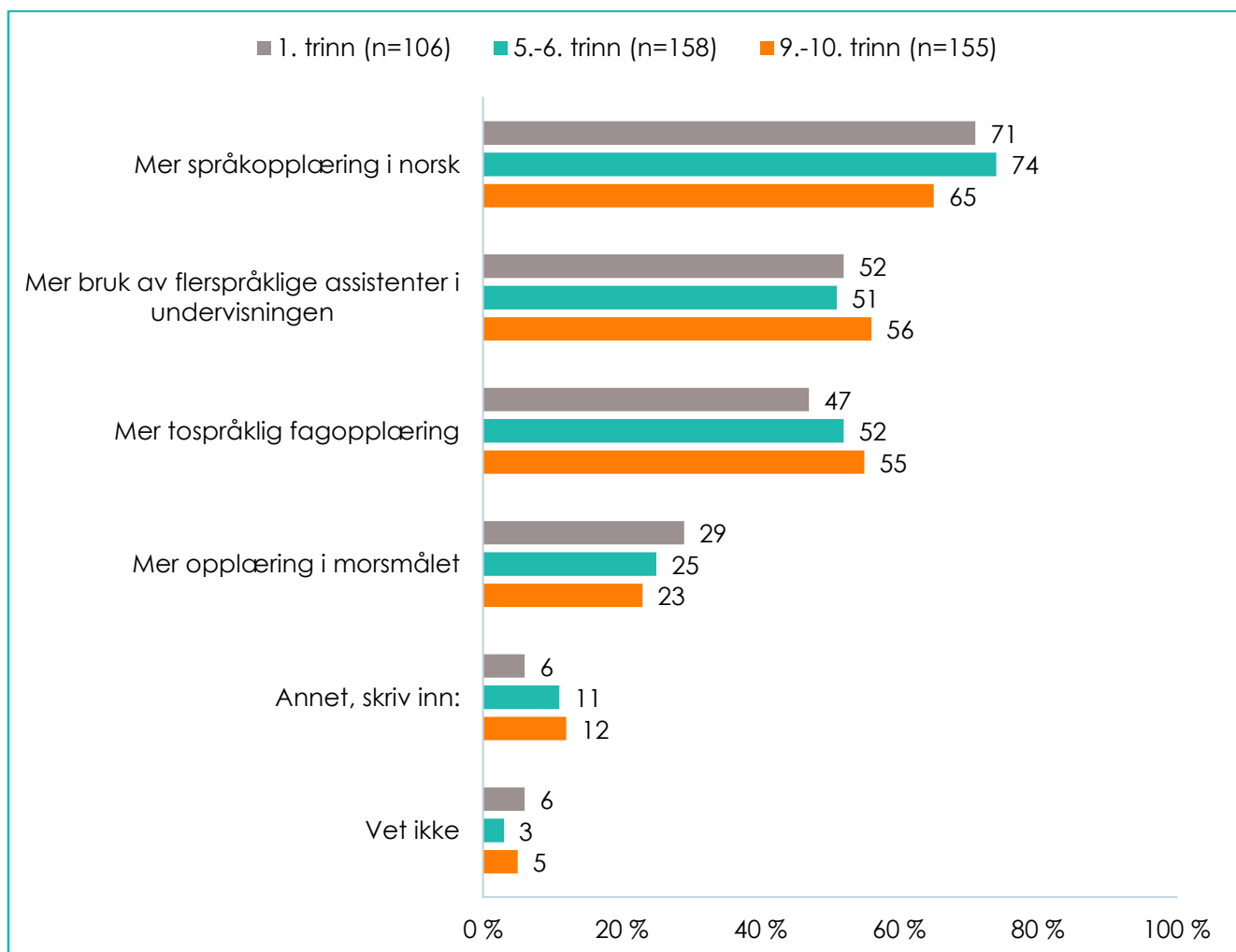
Resultatene viser at økt språkopplæring i norsk er det tiltaket flest lærere peker på, med andeler på 65–74 prosent på tvers av klassetrinn. Dette er på nivå med funnene fra 2015, hvor mellom 69 og 72 prosent av lærerne oppga det samme.

Videre peker en betydelig andel på behovet for mer tospråklig fagopplæring og økt bruk av flerspråklige assistenter i undervisningen. Om lag halvparten av lærerne oppgir disse tiltakene, med noe høyere andeler på ungdomstrinnet. Kun tospråklig fagopplæring ble inkludert som svaralternativ i 2015, og andelen som peker på dette tiltaket har økt noe siden den gang.

Færre lærere trekker frem mer opplæring i morsmålet, med høyest andel på 1. trinn (29 prosent) og lavere andeler på høyere trinn (25 og 23 prosent). Men også her er nivået noe høyere enn i 2015. Andelen som svarer «vet ikke» er lav, rundt 5 prosent.

Det er generelt små forskjeller mellom klassetrinnene, men lærere på høyere trinn fremhever i noe større grad tiltak knyttet til tospråklig opplæring og bruk av flerspråklige ressurser.

Samlet viser resultatene at lærere i første rekke vektlegger styrket norskopplæring, samtidig som mange også peker på behovet for økt bruk av flerspråklige pedagogiske tiltak. Bildet er i stor grad konsistent med 2015, der språkopplæring i norsk og tospråklig fagopplæring var de mest fremhevede tiltakene, men med økt oppmerksomhet rundt bruk av flerspråklige assistenter i årets undersøkelse. Det er samtidig viktig å merke seg at svaralternativet «mer bruk av flerspråklige assistenter i undervisningen» ble introdusert i 2026, mens alternativet «ønsker ikke å svare» er erstattet med «vet ikke». Dette påvirker sammenligningsgrunnet og bør tas i betraktning ved tolkning av endringer over tid.

Figur 31. Hva mener du kan gjøres for at opplærings situasjonen for elever som ikke har norsk som førstespråk, skal bli så god som mulig? – Lærere

6.2 Negative kommentarer om språk og talemåte

6.2.1 Frekvens på negative kommentarer

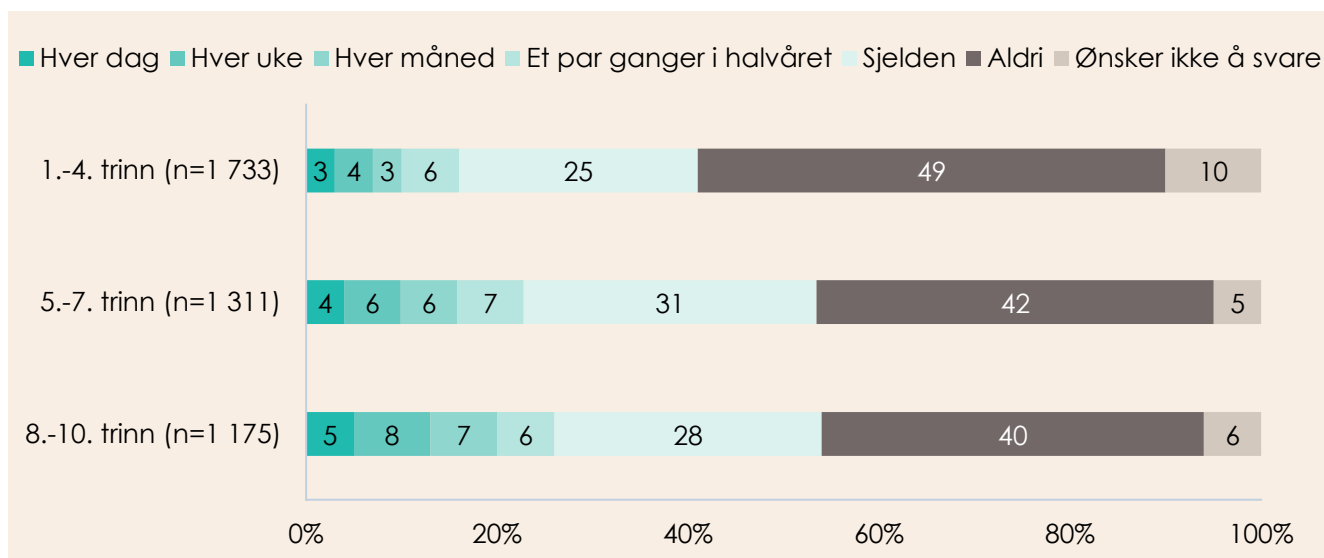
Figur 32 viser hvor ofte elever oppgir at de selv eller andre har opplevd å få negative kommentarer på grunn av måten de snakker på, fordelt på klassetrinn.

Resultatene viser at slike kommentarer forekommer for en del elever, og at omfanget øker med klassetrinn. Andelen som oppgir at dette skjer daglig eller ukentlig, øker fra om lag 7 prosent på 1.–4. trinn til 10 prosent på 5.–7. trinn og 13 prosent på 8.–10. trinn. Andelen som opplever daglige kommentarer er høyere blant elever med mødre født i utlandet, særlig blant elever med mødre fra ikke-vestlige land, sammenlignet med elever med norskfødte mødre.

Samtidig oppgir en betydelig andel at slike kommentarer forekommer mer sporadisk, og det er fortsatt flest som svarer at dette skjer sjelden eller aldri. Andelen som svarer «sjelden» ligger på 25–31 prosent, mens 40–49 prosent oppgir at dette aldri skjer. Andelen som svarer «aldri» er høyest blant de yngste elevene, og lavere på høyere klassetrinn. I tillegg er andelen som oppgir at dette aldri har skjedd høyest i de mest sentrale kommunene, og lavere i mellom- og minst sentrale kommuner.

Spørsmålsformuleringen er noe justert sammenlignet med 2015, ved at spørsmålet i 2015 omhandlet erting knyttet til måten en snakker på, mens årets formulering retter seg mot negative kommentarer. Denne endringen kan påvirke hvordan elevene har besvart spørsmålet. Resultatene må derfor tolkes med varsomhet. Allikevel gir resultatene grunnlag for å se på overordnede utviklingstrekk. Sammenlignet med 2015 der andelen elever som svarte «sjelden eller aldri» var 65 prosent på 5.-6. trinn og 70 prosent på 9.-10. trinn, mens i årets undersøkelse svarer henholdsvis 73 og 68 prosent at de sjelden eller aldri har opplevd selv eller at andre elever har fått negative kommentarer på grunn av måten du eller de snakker på.

Samlet viser resultatene at negative kommentarer knyttet til språk forekommer i elevgruppen, og at slike erfaringer er noe mer utbredt på høyere klassetrinn og blant enkelte elevgrupper, selv om de fleste fortsatt opplever dette som sjeldent.

Figur 32. Hvor ofte har du opplevd at du selv eller andre elever har fått negative kommentarer på grunn av måten du eller de snakker på? – Elever

Tilsvarende spørsmål ble stilt til lærere, som skulle vurdere hvor ofte de har opplevd at elever får negative kommentarer på grunn av måten de snakker på (figur 33). Resultatene viser at slike kommentarer i hovedsak oppleves som relativt sjeldne, særlig på de lavere klassetrinnene. Blant lærere på 1. trinn oppgir 63 prosent at dette skjer sjelden, mens 21 prosent oppgir at det aldri skjer. På 5.–6. trinn og 9.–10. trinn ligger andelen som svarer «sjelden» på henholdsvis 44 og 45 prosent, mens 26 prosent svarer «aldri».

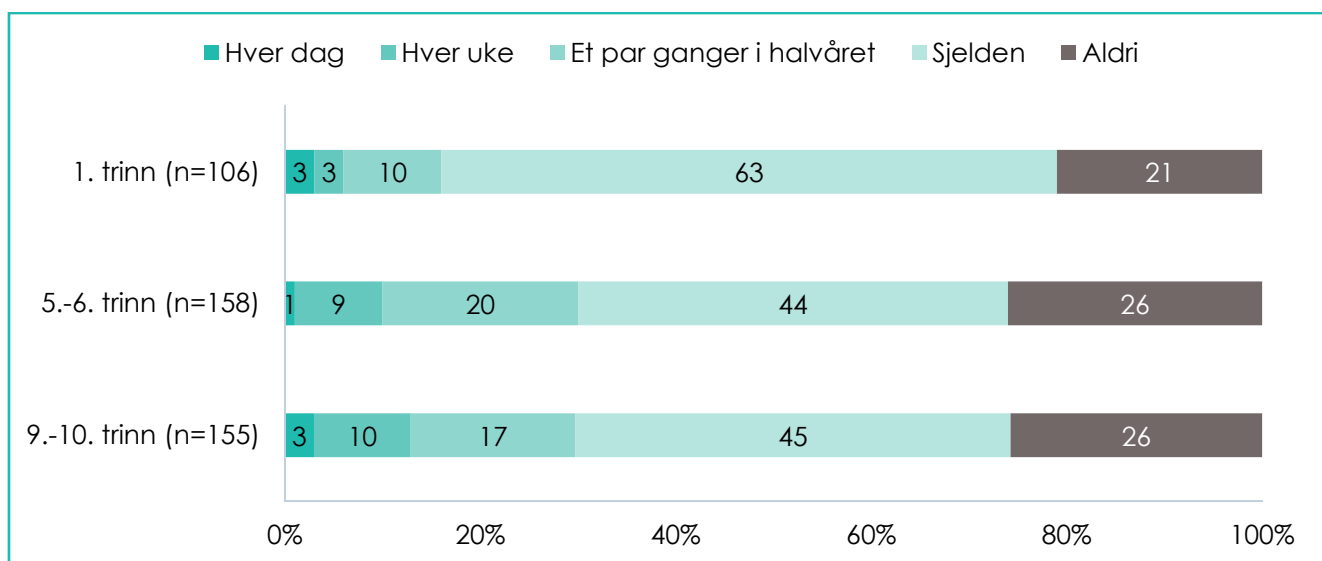
Andelen som opplever at dette skjer hyppigere er lavere, men øker noe med klassetrinn. Andelen som oppgir at dette skjer daglig eller ukentlig, øker fra 6 prosent på 1. trinn til 10 prosent på 5.–6. trinn og 13 prosent på 9.–10. trinn. I tillegg oppgir en del lærere at dette skjer et par ganger i halvåret, med nivåer fra 10 prosent på 1. trinn til 17–20 prosent på de høyere trinnene.

Spørsmålsformuleringen er også justert sammenlignet med 2015, ved at spørsmålet tidligere omhandlet både erting og utestengelse der språkbruk var en medvirkende faktor, mens årets spørsmål retter seg spesifikt mot negative kommentarer knyttet til måten elevene snakker på. Denne endringen innebærer både en avgrensning og en justering av begrepsbruken, og kan påvirke hvordan lærerne har tolket og besvart spørsmålet, og dermed også sammenligningsgrunnlaget over tid.

Til tross for dette gir resultatene grunnlag for å vurdere overordnede utviklingstrekk, men forskjeller i svargivningen mellom målingene må tolkes med varsomhet. Andelen som i årets undersøkelse oppga at de sjelden eller aldri har opplevd at elever har fått negative kommentarer på grunn av måten de snakker på er 84 prosent på 1. trinn, 70 prosent på 5.–6. trinn og 71 prosent på 9.–10. trinn. I 2015 oppga henholdsvis 95, 93 og 85 prosent at de sjelden eller aldri hadde opplevd av elever har blitt ertet eller utestengt på grunn av måten de snakker på.

Samlet tyder resultatene på at negative kommentarer knyttet til språk forekommer, men at de i hovedsak oppleves som sporadiske hendelser, særlig på de lavere trinnene. Samtidig indikerer forskjellene mellom klasses trinnene at slike erfaringer kan være noe mer utbredt på høyere trinn.

Sammenlignet med elevenes egne svar fremstår lærernes vurderinger som noe mer moderate, ved at en større andel lærere oppgir at slike hendelser skjer sjelden eller aldri. Dette kan tyde på at lærere i mindre grad enn elever oppfatter eller fanger opp omfanget av slike kommentarer.

Figur 33. Hvor ofte har du opplevd at elever har fått negative kommentarer på grunn av måten de snakker på? – Lærere

6.2.2 Hvem står bak de negative kommentarene?

Både elever og lærere som oppga å ha opplevd at elever har fått negative kommentarer knyttet til måten de snakker på, fikk et oppfølgingsspørsmål om hvem som står bak kommentarene. Resultatene fra elevene (figur 34) viser at det først og fremst er andre elever som trekkes frem som kilde til slike kommentarer. Dette gjelder både elever i egen klasse eller gruppe og andre elever på skolen. På tvers av klasses trinn er disse to svaralternativene klart mest utbredt, med høyest andeler blant elever på 8.–10. trinn.

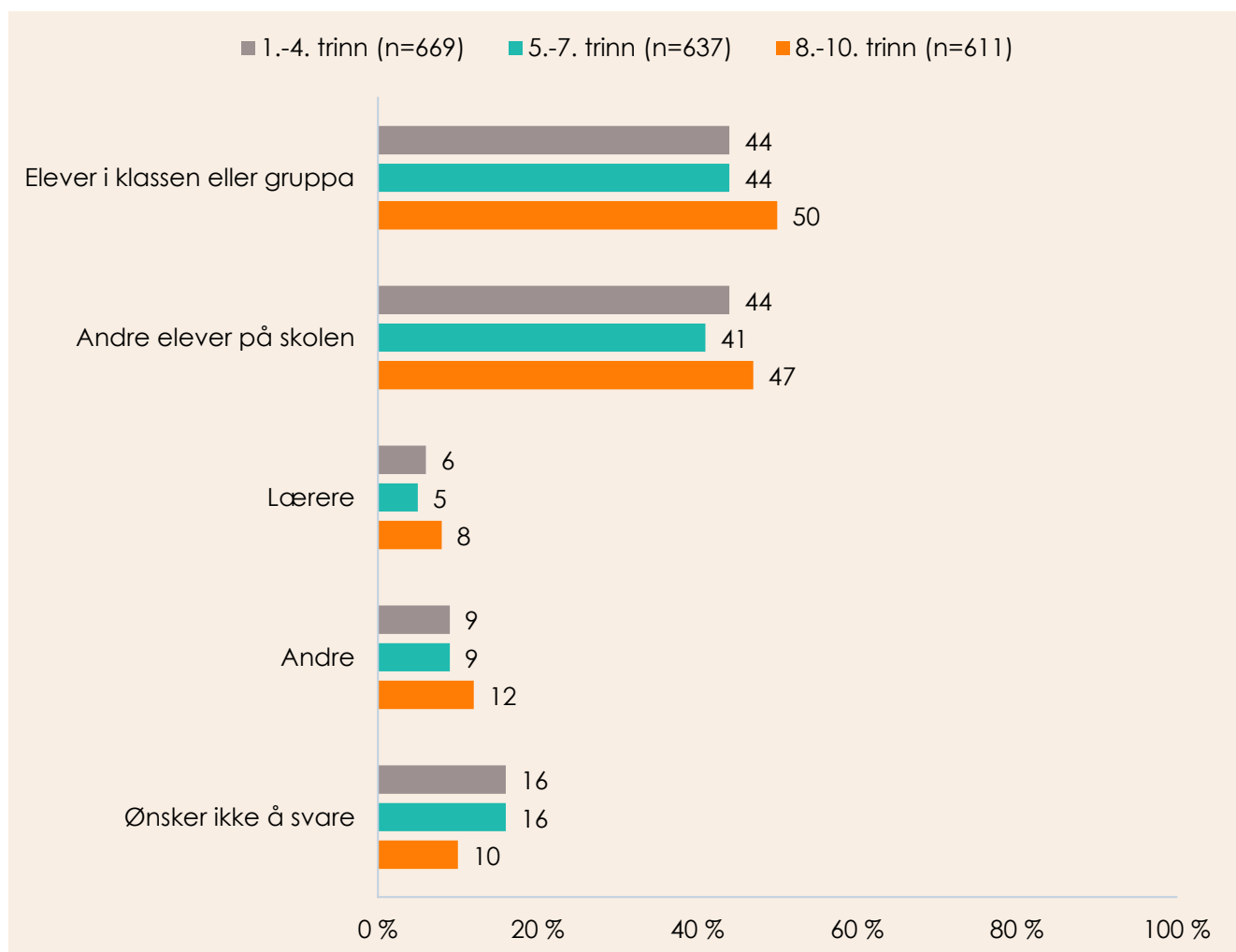
Andelen som oppgir at det var elever i egen klasse eller gruppe som sto bak kommentarene, ligger på 44 prosent blant elever på 1.–4. trinn og 5.–7. trinn, og øker til 50 prosent på 8.–10. trinn. Tilsvarende oppgir 41–47 prosent at det var andre elever på skolen som sto bak kommentarene, også her med høyest andel blant de eldste elevene. Jenter ser i større grad ut til å ha mottatt negative kommentarer fra elever i egen klasse eller gruppe, mens gutter oftere rapporterer at kommentarene kom fra andre elever på skolen.

Det er langt færre som oppgir at kommentarene kom fra lærere eller andre. Andelen som nevner lærere ligger på rundt 5–8 prosent, mens andelen som oppgir «andre» ligger på 9–12 prosent. En noe større andel av de yngste elevene, samt elever med mødre fra ikke-vestlige

land, oppgir at de ikke ønsker å svare, noe som kan tyde på større usikkerhet eller ubehag knyttet til spørsmålet.

Samlet viser resultatene at negative kommentarer knyttet til måten elever snakker på i hovedsak skjer mellom elever, enten i egen klasse eller fra andre elever på skolen, mens lærere i langt mindre grad trekkes frem som kilde. Resultatene er i stor grad i samsvar med funnene fra 2015, der erting i hovedsak ble rapportert å komme fra andre elever.

Det er imidlertid viktig å merke seg at spørsmålsformuleringen er justert mellom målingene, ved at 2015-undersøkelsen omhandlet erting, mens årets undersøkelse omfatter negative kommentarer. Dette kan ha påvirket hvilke hendelser respondentene har inkludert i svarene. Sammenligningen må derfor tolkes med noe varsomhet.

Figur 34. Hvem var det som ga negative kommentarer? – Elever. Spørsmålet stilles kun til elever som har opplevd at de selv eller andre elever hadde fått negative kommentarer på grunn av måten en snakker på.

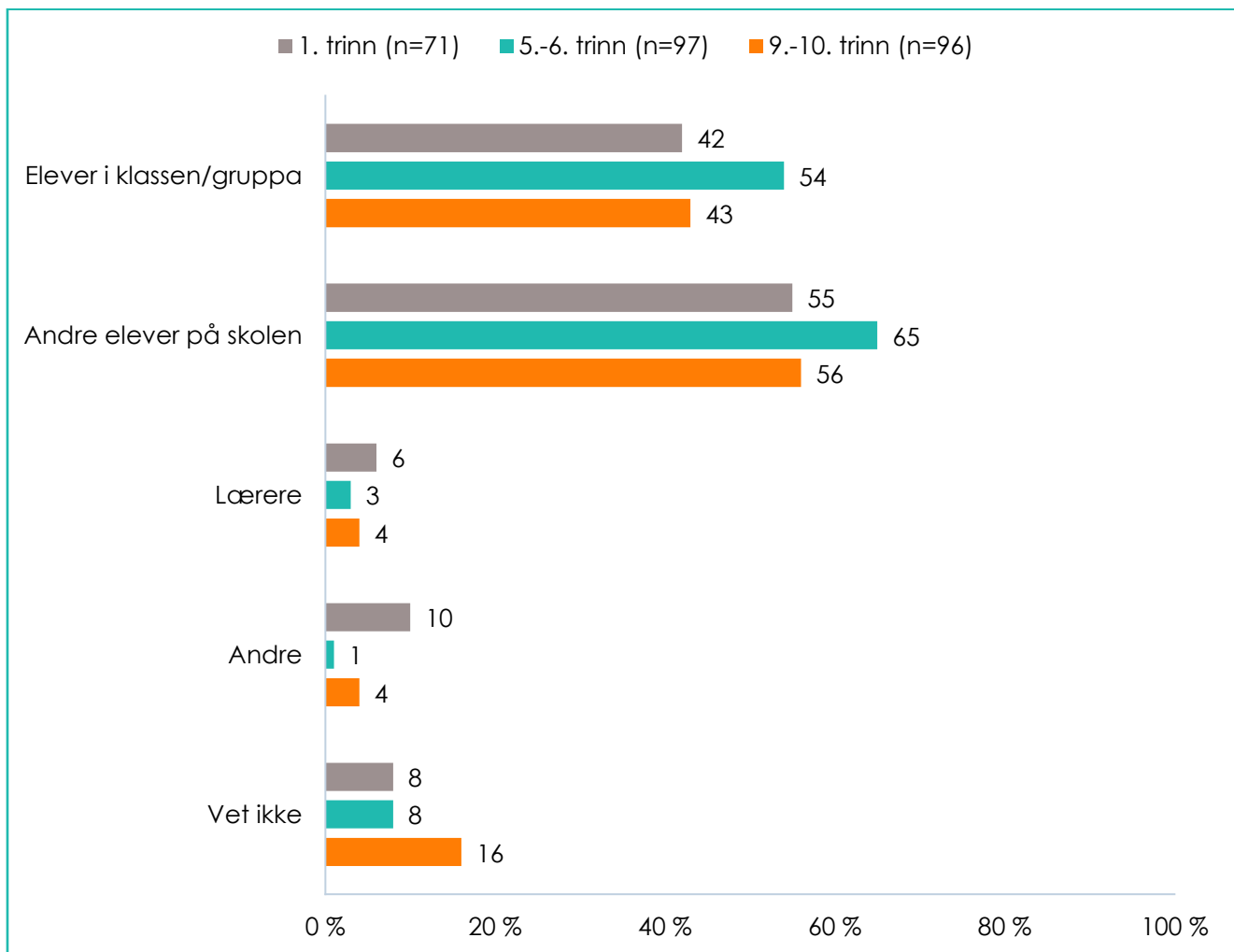
Tilsvarende spørsmål ble stilt til lærere som har opplevd at elever får negative kommentarer knyttet til måten de snakker på (figur 35). Resultatene viser, i likhet med elevenes svar, at det først og fremst er andre elever som trekkes frem som kilde til slike kommentarer. Både elever i

egen klasse eller gruppe og andre elever på skolen utgjør de mest utbredte svarene. Andelen som oppgir at det er andre elever på skolen ligger på 55–65 prosent, mens andelen for elever i egen klasse ligger på 42–54 prosent, med høyest nivå på mellomtrinnet.

Det er få lærere som oppgir at kommentarene kommer fra lærere, med andeler på 3–6 prosent på tvers av klassetrinn. Andelen som oppgir «andre» er også lav, men noe høyere på 1. trinn (10 prosent) enn på mellom- og ungdomstrinnet. Andelen som svarer «vet ikke» er høyest blant lærere på ungdomstrinnet (16 prosent), sammenlignet med 8 prosent på de lavere trinnene, noe som kan tyde på større usikkerhet eller mindre innsyn i hva som skjer mellom elever.

Samlet viser resultatene at lærernes vurderinger samsvarer med elevenes egne opplevelser, ved at negative kommentarer i hovedsak forekommer mellom elever, og i langt mindre grad involverer lærere. Resultatene er i stor grad i samsvar med funnene fra 2015, der erting i hovedsak ble rapportert å komme fra andre elever.

Det er imidlertid viktig å merke seg at spørsmålsformuleringen er justert mellom målingene, ved at 2015-undersøkelsen omhandlet «erting», mens årets undersøkelse retter seg mot «negative kommentaren». I tillegg var ikke alternativet «lærere» inkludert i undersøkelsen i 2015, noe som kan ha påvirket hvordan svarene fordelte seg. Sammenligningen må derfor tolkes med noe varsomhet.

Figur 35. Hvem var det som ga negative kommentarer? – Lærere. Spørsmålet stilles kun til lærere som har opplevd at elever hadde fått negative kommentarer på grunn av måten en snakker på.

6.2.3 Arenaer hvor de negative kommentarene til uttrykk

Negative kommentarer kommer til uttrykk på ulike arenaer. Både elever og lærere ble derfor spurt om hvordan slike kommentarer forekommer.

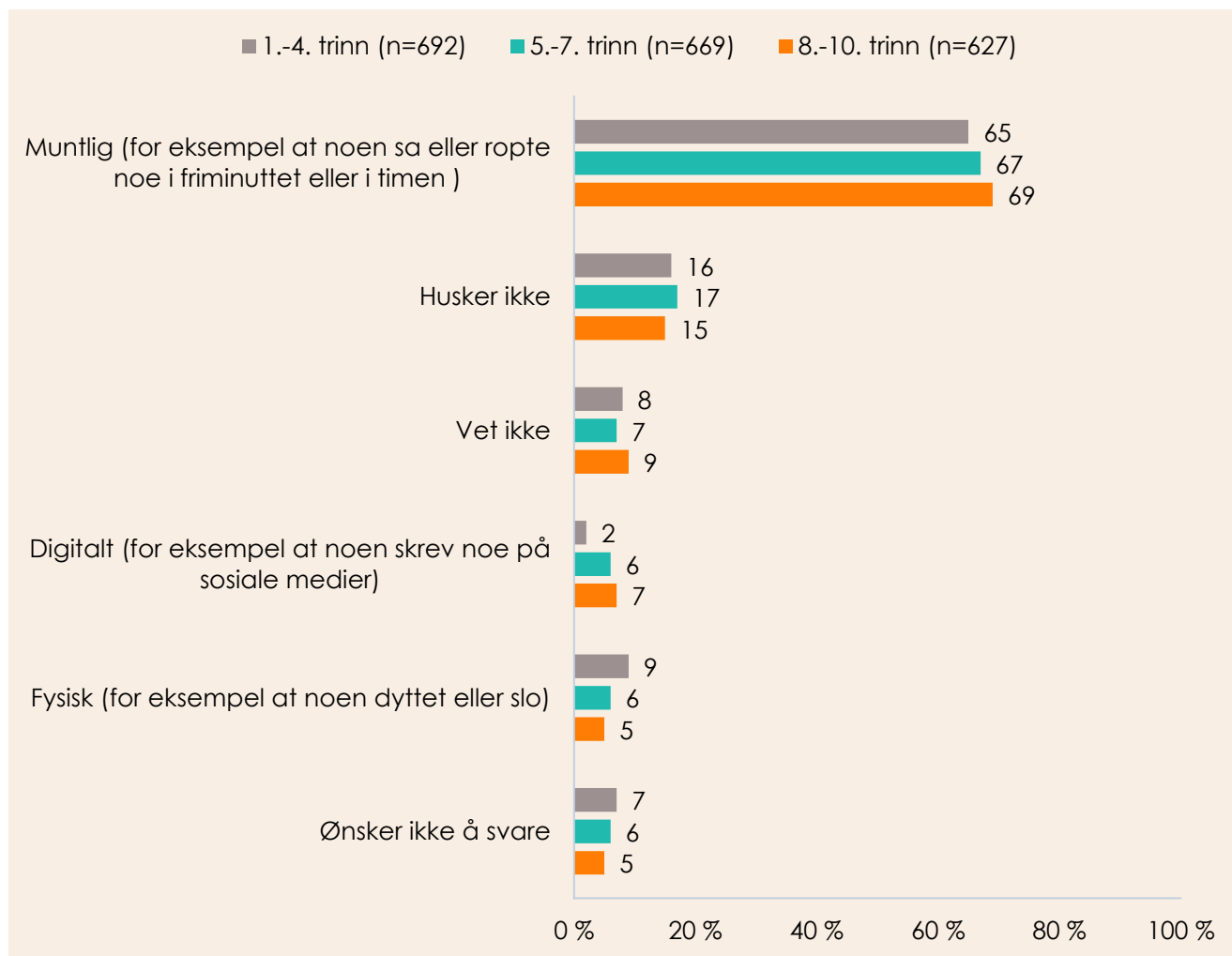
Svarene fra elevene (figur 36) viser at kommentarene i hovedsak skjer muntlig, for eksempel i timen eller i friminuttet. Andelen som oppgir muntlige situasjoner er høy på tvers av alle klassetrinn (65–69 prosent), med små forskjeller mellom trinnene.

De øvrige formene forekommer i langt mindre grad. Mellom 2 og 7 prosent oppgir at dette skjer digitalt, for eksempel gjennom sosiale medier, mens 5–9 prosent oppgir at det skjer fysisk, for eksempel ved dytting eller slåing. Fysiske hendelser forekommer oftere på de lavere trinnene, mens digitale hendelser er mer utbredt blant de eldste elevene, noe som kan henge sammen med økt tilgang til digitale plattformer.

I tillegg er det en større andel elever med utenlandskfødte mødre som oppgir å ha opplevd fysiske hendelser, sammenlignet med elever med norskfødte mødre. Andelen som uttrykker

usikkerhet («vet ikke», «husker ikke» eller «ønsker ikke å svare») ligger på 5–17 prosent, og det er særlig mange som ikke husker hvordan hendelsene skjedde.

Samlet viser resultatene at negative kommentarer knyttet til språk i hovedsak forekommer i muntlige situasjoner i elevenes hverdag, og i mindre grad gjennom digitale eller fysiske hendelser.

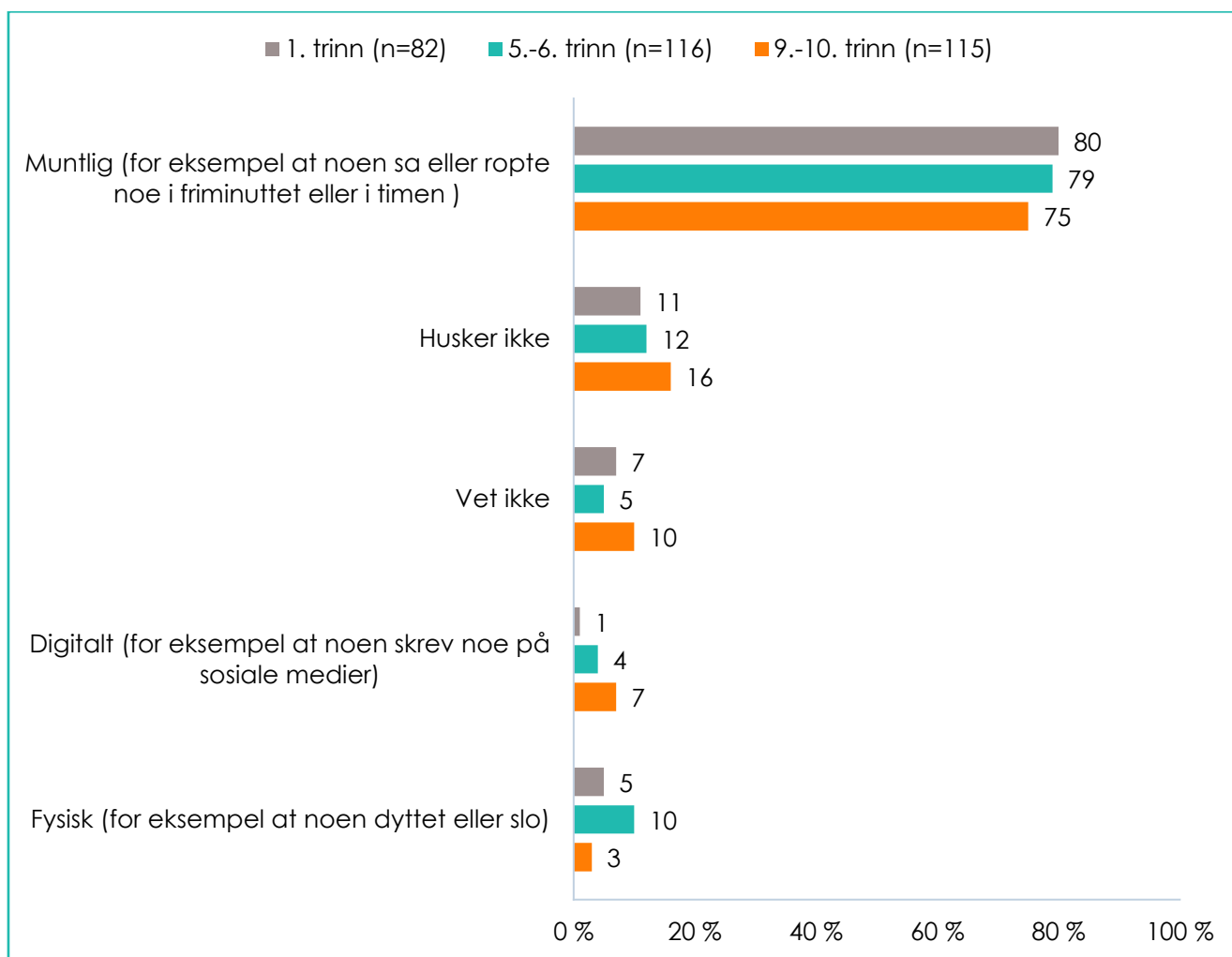
Figur 36. Hvordan skjedde det? – Elever. Spørsmålet stilles kun til elever som har opplevd at de selv eller andre elever hadde fått negative kommentarer på grunn av måten en snakker på.

Svarene fra lærere viser, i likhet med elevenes egne svar, at slike kommentarer i hovedsak skjer muntlig (figur 37). Andelen som oppgir muntlige hendelser er høy på tvers av klassetrinn (75–80 prosent), med små forskjeller mellom trinnene.

Ifølge lærerne forekommer de øvrige formene for kommentarer i langt mindre grad. Fysiske hendelser, som dytting eller slåing, rapporteres av en mindre andel, med 5 prosent på 1. trinn, 10 prosent på 5.–6. trinn og 3 prosent på 9.–10. trinn. Andelen som oppgir at dette skjer digitalt, øker med klassetrinn, fra 1 prosent på 1. trinn til 4 prosent på 5.–6. trinn og 7 prosent på 9.–10. trinn.

En mindre andel lærere oppgir at de ikke vet eller ikke husker hvordan hendelsene skjedde, med noe høyere andeler på de øverste klassetrinnene.

Samlet viser resultatene at lærere, i likhet med elever, i hovedsak oppfatter negative kommentarer knyttet til språk som et muntlig fenomen, mens digitale og fysiske hendelser forekommer i mindre grad. Samtidig tyder resultatene på at digitale former blir noe mer relevante på høyere klassetrinn.

Figur 37. Hvordan skjedde det? – Lærere. Spørsmålet stilles kun til lærere som har opplevd at elever hadde fått negative kommentarer på grunn av måten en snakker på.

6.3 Lærernes håndtering av negative kommentarer

Lærere ble spurt om hva som ble gjort for å håndtere tilfeller av negative kommentarer. Svarene som går klart mest igjen er at situasjonene ble håndtert gjennom samtaler med de involverte elevene. Mange lærere beskriver også at de ga tydelig beskjed, tilsnakk eller irettesettelse om at slike kommentarer ikke er akseptable. Et annet gjennomgående tiltak er holdningsarbeid, der lærere snakket om respekt, toleranse, inkludering og det positive ved flerspråklighet. Flere tok også saken opp med hjem/foresatte, særlig ved mer alvorlige eller gjentatte hendelser. Noen beskriver at temaet ble tatt opp i klassen eller elevgruppen som del av arbeid med klassemiljø.

Samlet viser svarene at lærerne håndterer slike hendelser både reaktivt, gjennom umiddelbar inngripen og oppfølging, og proaktivt, gjennom langsiktig arbeid med klassemiljø og holdninger. Samtidig peker materialet på en viss variasjon i praksis og vurdering av alvorlighetsgrad mellom lærere og skoler.

6.4 Elevenes erfaringer med språkrelaterte kommentarer

Elever som selv hadde fått negative kommentarer, eller observert at andre hadde fått det, ble spurt om hvordan de opplevde dette.

Resultatene viser at negative kommentarer ofte oppleves som slemme, ubehagelige eller lite greie. Mange beskriver at de ble triste, lei seg eller såret, mens noen også oppgir at de ble irriterte eller sinte. Flere forteller at kommentarene gjorde dem flau, usikre eller fikk dem til å føle seg annerledes eller utenfor.

Kommentarene handler særlig om uttale, aksent, dialekt eller å si noe «feil», samt bruk av andre språk enn norsk, inkludert morsmål og engelsk. Flere beskriver latter, herming, erting, det å bli gjort narr av eller mer direkte former for mobbing. Samtidig tolker noen hendelsene som tull eller vennskapelig erting, og enkelte oppgir at de ikke brydde seg eller opplevde at det gikk greit.

7 Tilrettelegging og pedagogisk praksis

Dette kapitlet belyser hvordan skolen legger til rette for flerspråklighet, både i samarbeid med hjemmet og i undervisningen. Kapitlet omfatter praksis knyttet til informasjon til foresatte på flere språk, samt skolens og lærernes tiltak for å styrke kompetanse og støtte flerspråklige elevers læring.

Videre presenteres hvordan lærere arbeider med å inkludere elevenes språklige ressurser i undervisningen, og i hvilken grad slike tiltak er systematisk forankret. Samlet gir kapitlet et bilde av hvordan flerspråklighet håndteres i praksis, og hvilke rammer og tiltak som finnes for å støtte dette arbeidet i skolen.

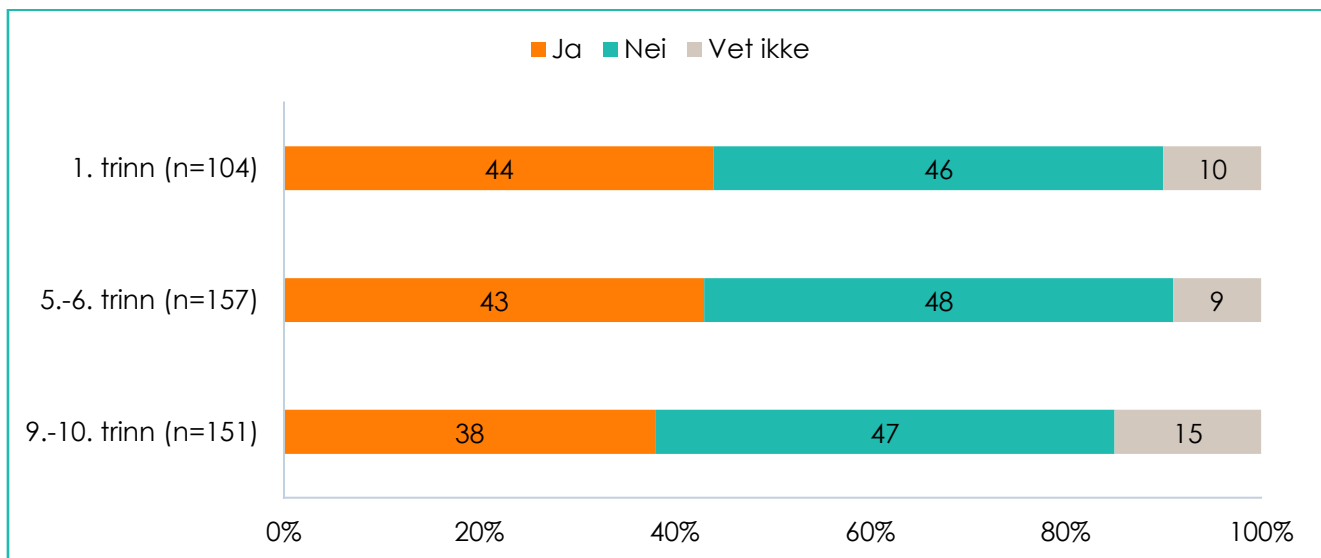
7.1 Flerspråklighet i skole-hjem samarbeidet

Lærere ble spurt om hvorvidt skolen gir informasjon til foreldre og foresatte på flere språk enn norsk. Resultatene i figur 38 viser en relativt jevn fordeling mellom de som svarer «ja» og «nei». Mellom 38 og 44 prosent av lærerne oppgir at slik informasjon gis, med høyest andel på 1. trinn (44 prosent) og noe lavere på 9.–10. trinn (38 prosent). Samtidig oppgir en noe større andel at dette ikke skjer (46–48 prosent), mens 9–15 prosent svarer «vet ikke», med høyest andel på ungdomstrinnet.

Det er små forskjeller mellom klassetrinnene, men resultatene kan tyde på at flerspråklig informasjon til foresatte i noe større grad er etablert på de lavere trinnene enn på de høyere.

Sammenlignet med 2015 er andelen som oppgir at skolen gir informasjon på flere språk enn norsk betydelig høyere. I 2015 lå andelene på 29 prosent på 1. trinn, 26 prosent på 5.–6. trinn og 18 prosent på 9.–10. trinn, mens de i 2026 har økt til henholdsvis 44, 43 og 38 prosent.

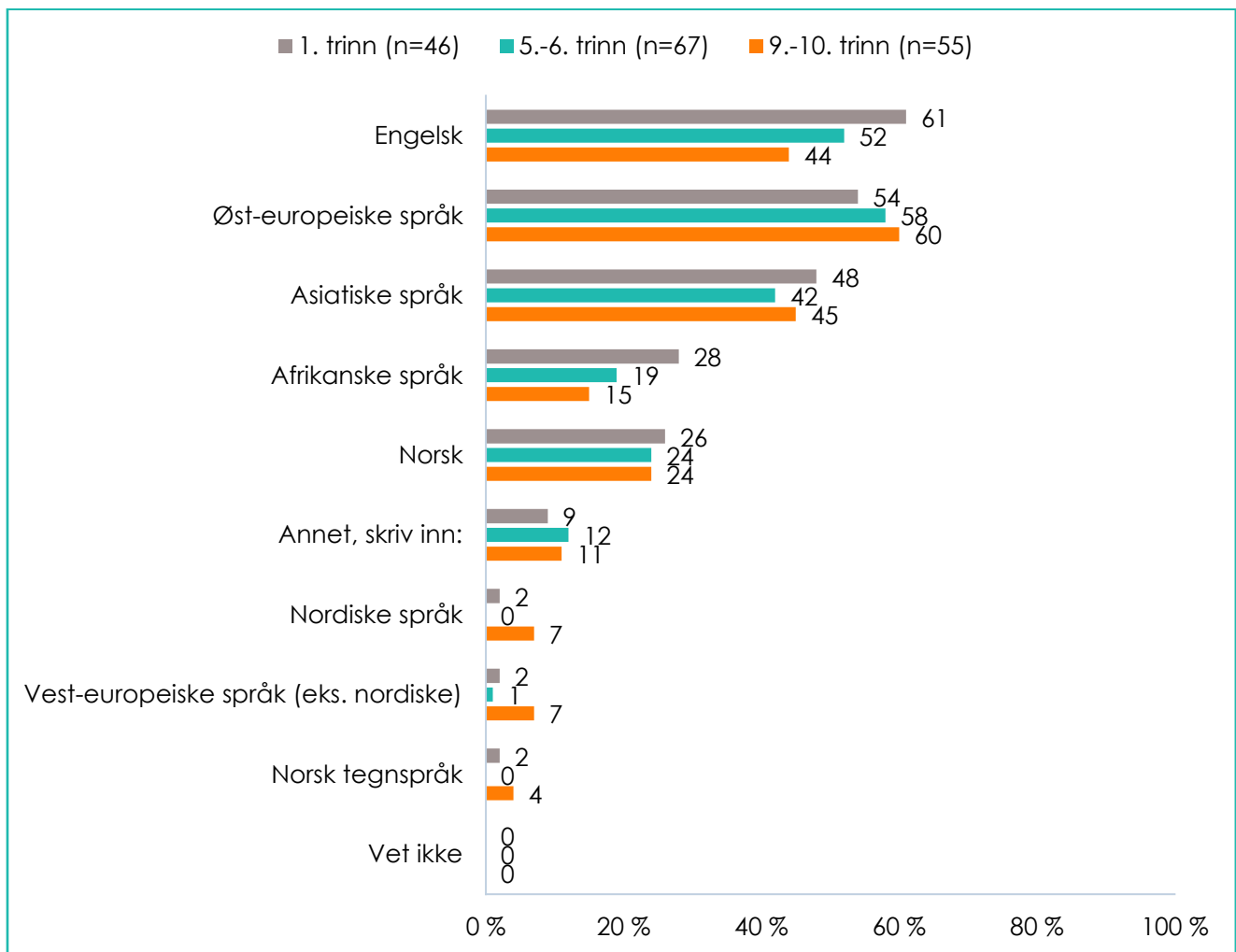
Utviklingen tyder på at flere skoler har etablert praksiser for å tilrettelegge informasjon til foresatte på flere språk enn norsk. Samtidig viser resultatene at dette fortsatt ikke er en gjennomgående praksis, og at det er betydelig variasjon mellom skoler. Dette kan ses i sammenheng med økt oppmerksomhet om flerspråklighet og behovet for inkluderende kommunikasjon, samtidig som det fortsatt er et potensial for videre utvikling på området.

Figur 38. Gir skolen informasjon til foreldre og foresatte på flere språk enn norsk? - Lærere

Figur 39 viser hvilke språk informasjonen gis ut på. De mest utbredte språkene som informasjon til foresatte gis på, er engelsk, øst-europeiske språk (særlig ukrainsk) og asiatiske språk (hovedsakelig arabisk). Engelsk er mest utbredt på 1. trinn, mens arabisk og ukrainsk forekommer i omtrent like stor grad på tvers av klassetrinn.

Sammenlignet med 2015, da engelsk og arabisk var blant de mest utbredte språkene, fremstår språkbildet i dag som noe endret. Ukrainsk har fått en tydeligere plass i senere år, noe som naturlig henger sammen med økt innvandring fra Ukraina.

Figur 39. Hvilke(t) språk vet du at skolen gir informasjon til foreldre og foresatte på? – Lærere. Spørsmålet stilles kun til lærere som oppga at skolen gir informasjon til foreldre på andre språk enn norsk.

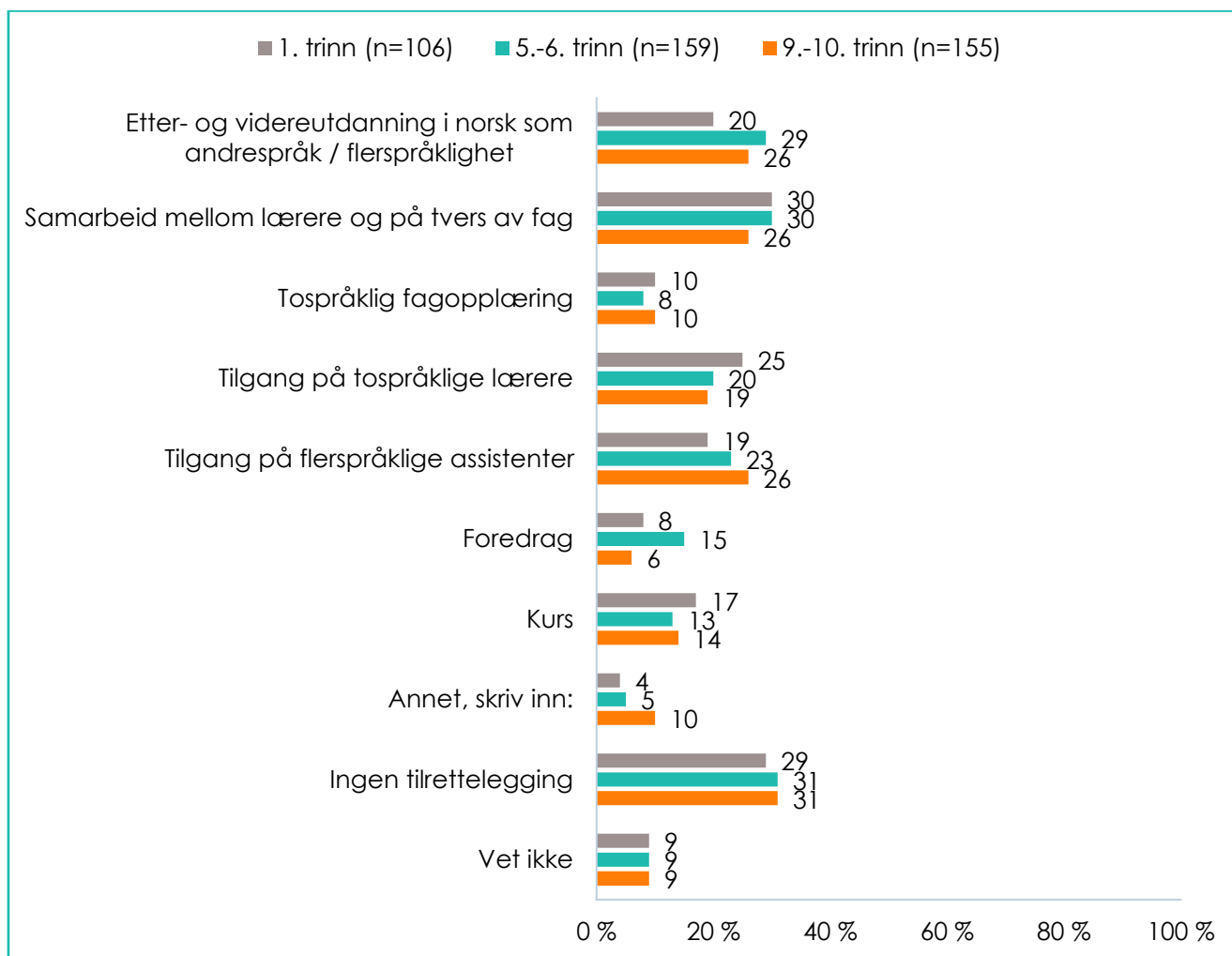
7.2 Skolens tilrettelegging og kompetanse

Lærere ble spurt om hvordan skolen legger til rette for at de skal få kunnskap om flerspråklighet. Resultatene i figur 40 viser at det ikke er ett enkelt tiltak som skiller seg tydelig ut, men at flere ulike former for tilrettelegging benyttes.

Samarbeid mellom lærere og på tvers av fag er blant de mest utbredte tiltakene, med andeler på 26–30 prosent på tvers av klassetrinn. Videre oppgir 20–29 prosent av lærerne at skolen tilbyr etter- og videreutdanning innen norsk som andrespråk eller flerspråklighet. Tilgang til tospråklige lærere og flerspråklige assistenter nevnes også av en del lærere, med andeler på 19–26 prosent.

De øvrige tiltakene er mindre utbredt. Samtidig oppgir en relativt stor andel lærere at det ikke er noen tilrettelegging, med nivåer på 29–31 prosent på tvers av klassetrinn.

Samlet viser resultatene at tilrettelegging for kompetanseheving i flerspråklighet i stor grad skjer gjennom tilgjengelige ressurser og samarbeid, men at en betydelig andel lærere ikke opplever at det finnes en systematisk og strukturert tilrettelegging fra skolens side.

Figur 40. Hvordan legger skolen din til rette for at du som lærer skal få kunnskap om flerspråklighet? - Lærere

Lærere ble også fulgt opp med et åpent spørsmål de de ble spurt hvilke behov de har for ytterligere kunnskap om flerspråklighet. Svarene viser at mange lærere ønsker mer kunnskap om flerspråklighet, særlig i form av kurs, videreutdanning og kompetanseheving. Særlig etterlyses konkrete metoder for undervisningsopplegg, tilrettelegging og bruk av flerspråklighet som ressurs i klasserommet. Flere ønsker også mer kunnskap om norsk som andrespråk, språkutvikling og begrepsforståelse. Samtidig oppgir en del at de har lite eller ingen behov akkurat nå, mens noen er usikre på hva de trenger.

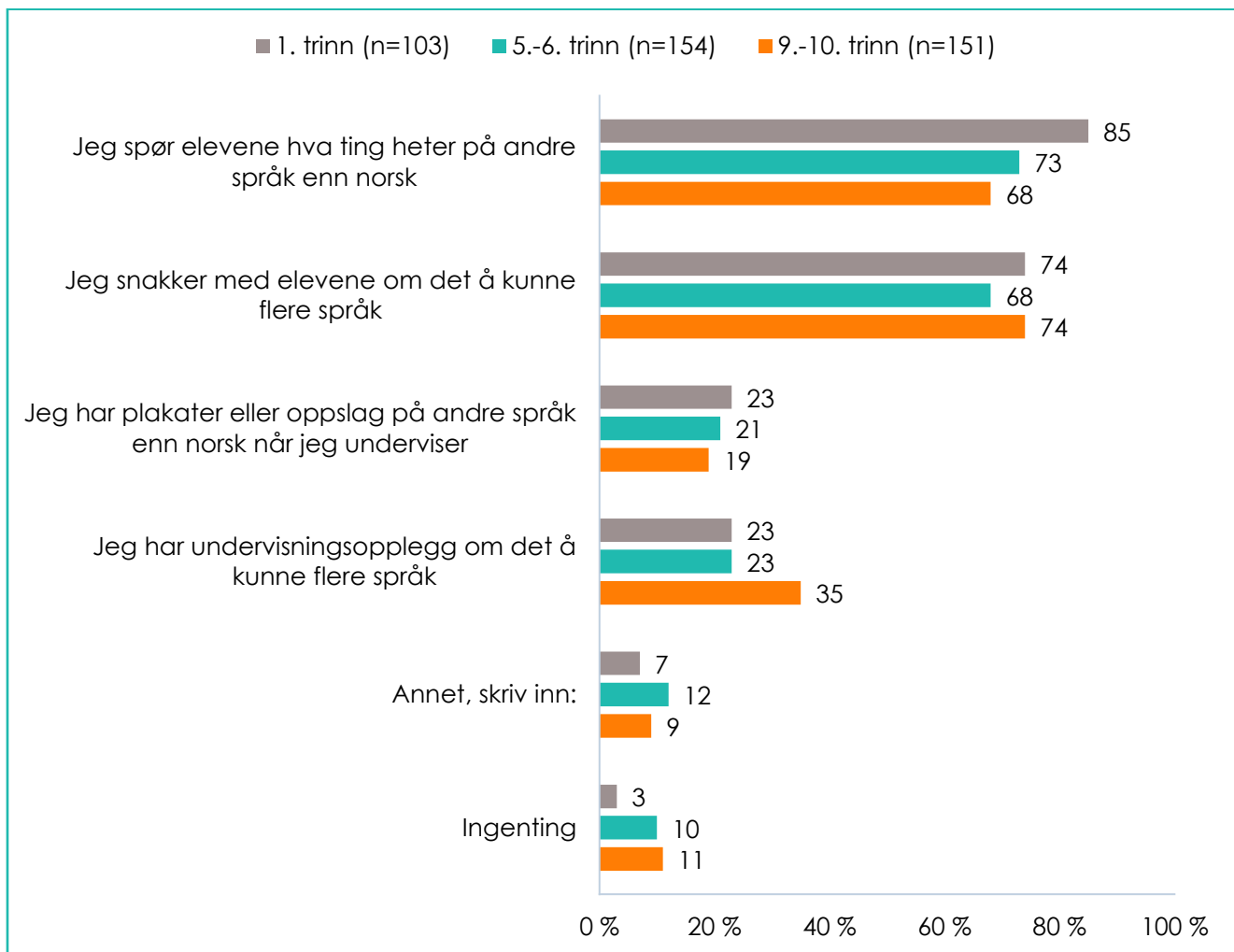
I Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 (LK20) er flerspråklighet anerkjent som en ressurs for læring og som en naturlig del av det norske samfunnet. Lærere ble derfor spurt om hvordan de legger til rette for at elevene kan ta i bruk sine språklige ressurser i undervisningen.

Resultatene i figur 41 viser at de mest utbredte tiltakene er knyttet til dialog og involvering av elevenes språk i undervisningen. En svært høy andel lærere oppgir at de spør elevene hva ting heter på andre språk enn norsk, med 85 prosent på 1. trinn, 73 prosent på 5.–6. trinn og 68 prosent på 9.–10. trinn. I tillegg oppgir mange at de snakker med elevene om det å kunne flere språk, med andeler på 68–74 prosent på tvers av klasses-trinn.

Mer strukturerte tiltak er mindre utbredt. Andelen som oppgir at de har undervisningsopplegg om flerspråklighet, ligger på rundt 23 prosent på 1. og 5.–6. trinn, og noe høyere på ungdomstrinnet (35 prosent). Bruk av plakater eller oppslag på andre språk forekommer i enda mindre grad, med andeler på 19–23 prosent.

En mindre andel lærere oppgir at de benytter andre tiltak, mens andelen som oppgir at de ikke gjør noe spesielt, er lav på 1. trinn (3 prosent), men høyere på 5.–6. trinn (10 prosent) og 9.–10. trinn (11 prosent).

Samlet viser resultatene at lærere i hovedsak legger til rette for flerspråklighet gjennom enkle, muntlige og inkluderende praksiser, mens mer systematiske og planlagte tiltak i mindre grad benyttes.

Figur 41. I LK20 er flerspråklighet som ressurs vektlagt. Hva gjør du for at elevene skal få bruke alle sine språklige ressurser i undervisningen? – Lærere

Lærere som oppga at de ikke legger til rette for at elevene skal få bruke sine språklige ressurser i undervisningen, fikk et oppfølgingsspørsmål om hvorvidt de har planer om å gjøre slike tiltak. På grunn av et lavt antall respondenter vises ikke resultatene grafisk.

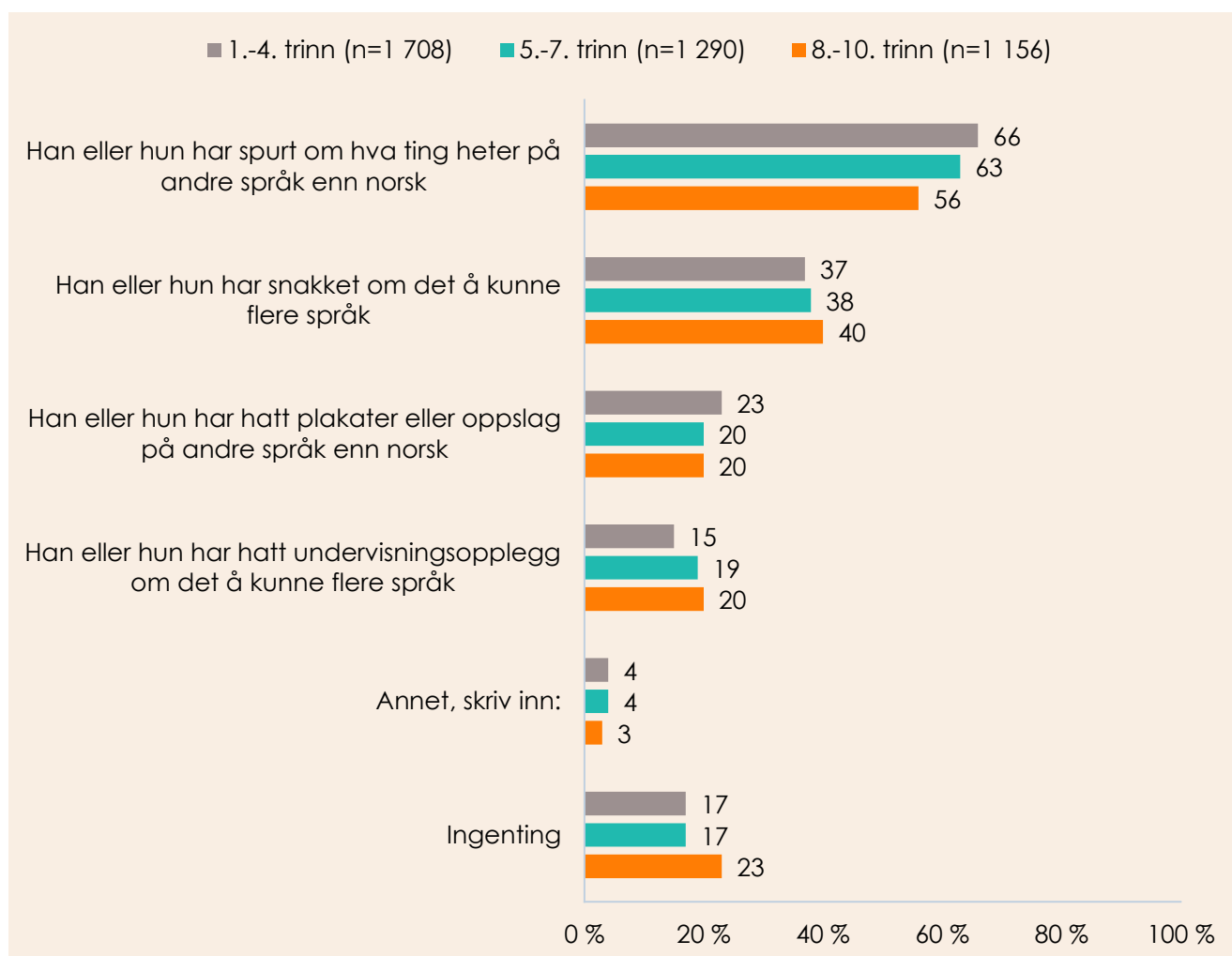
Resultatene viser at en stor andel enten oppgir at de ikke har planer eller at de er usikre. Samtidig er det en relativt liten andel lærere som oppgir at de har konkrete planer om å ta i bruk tiltak for å styrke elevenes mulighet til å bruke flere språk i undervisningen.

Tilsvarende ble elevene spurt om hva de har opplevd at lærere gjør for å synliggjøre andre språk enn norsk i undervisningen (figur 42). Resultatene viser at det mest utbredte tiltaket er at lærere spør hva ting heter på andre språk enn norsk, og samsvarer godt med lærernes egne svar. Dette rapporteres hyppigst blant elever på 1.–4. trinn (66 prosent), og andelen avtar med klasstrinn, til 63 prosent på 5.–7. trinn og 56 prosent på 8.–10. trinn.

Videre oppgir 37–40 prosent av elevene at lærere har snakket om det å kunne flere språk, med små forskjeller mellom klasstrinnene. Andelen er vesentlig lavere enn det lærerne selv rapporterer.

Mer strukturerte tiltak forekommer i mindre grad. Mellom 15 og 23 prosent av elevene oppgir at lærere har brukt undervisningsopplegg om flerspråklighet eller plakater og oppslag på andre språk, og nivåene er relativt jevne på tvers av klassetrinn.

Samtidig oppgir en ikke ubetydelig andel elever at lærere ikke har gjennomført tiltak for å synliggjøre andre språk i undervisningen. Andelen ligger på 17–23 prosent, og er høyest på ungdomstrinnet. Andelen er også betydelig høyere enn det lærere rapporterer selv. I tillegg skiller svarene til elever med mødre født i ikke-vestlige land seg fra de øvrige gruppene. Disse elevene oppgir i større grad at de ikke har opplevd tiltak.

Figur 42. Hvilke av tingene nedenfor har du opplevd at en lærer har gjort for å vise frem andre språk enn norsk i undervisningen? – Elever

Vedlegg

Tabell 2. Inndeling av språk etter språkgruppe.

Språkgruppe	Språk som inngår i språkgruppen
Norsk	Norsk
Engelsk	Engelsk
Nordiske språk	Dansk Finsk Islandsk Kvensk Samisk Svensk
Vest-europeiske språk (eks. Nordiske)	Fransk Spansk Tysk
Øst-europeiske språk	Bosnisk Kroatisk Litauisk Polsk Russisk Serbisk Ukrainsk
Asiatiske språk	Arabisk Dari Filipino Hindi Kurdisk

	Persisk Panjabi Tamil Tyrkisk Urdu Vietnamesisk
Afrikanske språk	Somali Tigrinja
Norsk tegnspråk	Norsk tegnspråk